

Siuntion varhaiskasvatussuunnitelma 2022

Nimi	Siuntion varhaiskasvatussuunnitelma 2022
Kunta	Siuntio
Hyväksymispäivämäärä	28.11.2023
Pdf luotu	1.12.2023

SISÄLTÖ

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat.	1
1.1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja niiden velvoittavuus.	1
1.2. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma.	2
1.3. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma.	4
2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet.	8
2.1. Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat veloitteet.	8
2.2. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot.	10
2.3. Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua.	12
2.4. Arvoperusta.	13
2.5. Oppimiskäsitys.	15
2.6. Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus.	15
2.7. Laaja-alainen osaaminen.	16
2.7.1. Ajattelu ja oppiminen.	17
2.7.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu.	18
2.7.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot.	19
2.7.4. Monilukutaito.	19
2.7.5. Digitaalinen osaaminen.	19
2.7.6. Osallistuminen ja vaikuttaminen.	20
3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri.	21
3.1. Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet.	22
3.1.1. Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä.	23
3.1.2. Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö.	24
3.1.3. Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo.	24
3.1.4. Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus.	25
3.1.5. Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa.	26
3.2. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt.	27
3.3. Yhteistyö varhaiskasvatuksessa.	29
3.3.1. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö.	29
3.3.2. Yhteistyö eri tahojen kanssa.	30
4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen.	33
4.1. Pedagogisen toiminnan viitekehys.	33
4.2. Pedagoginen dokumentointi.	34
4.3. Monipuoliset työtavat.	35

4.4. Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä.	36
4.5. Oppimisen alueet.	37
4.5.1. Kielten rikas maailma.	38
4.5.2. Ilmaisun monet muodot.	39
4.5.3. Minä ja meidän yhteisömme.	41
4.5.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni.	43
4.5.5. Kasvan, liikun ja kehityn.	44
4.6. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia.	45
4.6.1. Kaksikielinen varhaiskasvatus.	47
5. Lapsen tuki.	49
5.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja vastuut.	49
5.2. Yhteistyö tuen aikana.	51
5.2.1. Lapsen ja huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö.	51
5.2.2. Monialainen yhteistyö.	52
5.3. Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa.	52
5.3.1. Yleinen tuki.	53
5.3.2. Tehostettu tuki.	53
5.3.3. Erityinen tuki.	54
5.3.4. Tuen muodot.	55
5.4. Lapsen tuen arviointi.	57
5.5. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana.	58
5.6. Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista.	59
6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus.	62
7. Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa.	63
7.1. Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen.	63

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatustalain¹ perusteella Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys, jonka mukaan paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan ja varhaiskasvatus toteutetaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatimista ohjaa erityisesti varhaiskasvatustalaki, jossa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen sekä varhaiskasvatuksen tavoitteista. Esiopetus, jota säätelee perusopetuslaki², on osa varhaiskasvatusta. Esiopetusta ohjaa Opetushallituksen määräyksenä annettu Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet.

Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä tärkeä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen oppimisen edellytyksiä, edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti³. Periaatteisiin kuuluu kaikkia lapsia koskevat yhtäläiset oikeudet, tasa-arvoisuus, yhdenvertaisuus, syrjimättömyys, moninaisuuden arvostaminen sekä sosiaalinen osallisuus ja yhteisöllisyys⁴. Inklusiivisuus on käsitteenä laaja ja se tulee nähdä kaikkia lapsia koskevana ja varhaiskasvatuksen järjestämiseen liittyvänä periaatteena, arvona ja kokonaisvaltaisena tapana ajatella. Tämä perusteasiakirja on laadittu inklusion periaatteiden mukaisesti, joita tarkastellaan erityisesti arvoperustaa käsittelevässä luvussa 2, toimintakulttuurin näkökulmasta luvussa 3 ja lapsen tuen näkökulmasta luvussa 5. Huoltajilla on ensisijainen vastuu lasten kasvatuksesta. Varhaiskasvatus tukee ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastaa omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisen ohjauksen tarkoituksena on luoda yhdenvertaiset edellytykset varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaisvaltaiselle kasvuille, kehitykselle ja oppimiselle.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden lähtökohtana ovat lasten kasvuympäristön ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristön muutokset. Lisäksi perusteissa on otettu huomioon lainsäädännön muutokset. Perusteita on valmisteltu sidosryhmäyhteistyössä hyödyntäen uusimpia tutkimus- ja kehittämistyön tuloksia.

Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuus on kolmitasoinen. Se koostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmista.

1.1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja niiden velvoittavuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tehtävänä on tukea ja ohjata varhaiskasvatuksen järjestämistä, toteuttamista ja kehittämistä sekä edistää laadukkaan ja yhdenvertaisen varhaiskasvatuksen toteutumista koko maassa. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta, jossa painottuu erityisesti pedagogiikka⁵.

1 Varhaiskasvatustalaki (540/2018)

2 Perusopetuslaki (628/1998) ja perusopetusasetus (852/1998)

3 Varhaiskasvatustalaki 3 §

4 HE 148/2021 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varhaiskasvatustalain muuttamisesta, s. 30–31

5 Varhaiskasvatustalaki 2 §

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määrätään varhaiskasvatuksen toteuttamisen keskeisistä tavoitteista ja sisällöistä, varhaiskasvatuksen järjestäjän ja lasten huoltajien välisestä yhteistyöstä, monialaisesta yhteistyöstä sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä⁶.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuksen järjestäjiä oikeudellisesti velvoittava määräys. Perusteasiakirja sisältää määräysten lisäksi kokonaisuuden ymmärtämistä avaavaa tekstiä. Jokaisen luvun päätteeksi on koottu paikallisesti päätettäviä asioita, jotka ohjaavat paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimista ja varhaiskasvatuksen toteuttamista. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on myös viittauksia lainsäädäntöön. Viittausten tarkoituksena on selvittää perustetekstin yhteyttä lainsäädännölliseen perustaan.

Tässä perusteasiakirjassa tarkoitetaan **varhaiskasvatuksen järjestäjällä** kuntaa, kuntayhtymää tai yksityistä palveluntuottajaa⁷. Käsitettä huoltaja käytetään tarkoittaessa lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa.

1.2. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksen järjestäjien tulee laatia ja hyväksyä valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat. Varhaiskasvatussuunnitelman laatimisvelvoite koskee myös kunnan hankkimaa avointa varhaiskasvatustoimintaa ja kunnan valvomaa yksityistä lasten päiväkotitoimintaa tai yksityistä perhepäivähoitoa. Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ovat velvoittavia ja niitä tulee arvioida ja kehittää. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma voidaan laatia kaikkia toimintamuotoja koskevaksi (päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatustoiminta) tai kullekin toimintamuodolle erikseen. Varhaiskasvatuksen järjestäjät voivat sopia järjestäjärajat ylittävästä yhteistyöstä varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa, arvioitaessa ja kehitettäessä⁸.

Varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee varhaiskasvatuksen järjestämistä paikallisesti. Suunnitelmaa laadittaessa tulee ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, mahdolliset pedagogiset painotukset, lasten tarpeet sekä varhaiskasvatusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset. Paikalliset suunnitelmat voivat tarkentaa valtakunnallisia perusteita, mutta ne eivät voi sulkea pois mitään lain, asetuksen tai varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden edellyttämää tavoitetta tai sisältöä.

Varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon muut paikallisella tasolla tehtävät suunnitelmat, kuten

- varhaiskasvatusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat
- esiopetuksen opetussuunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetukseen valmistavan opetuksen opetussuunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma⁹
- kotoutumissuunnitelma¹⁰
- yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma¹¹.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä huolehtii siitä, että varhaiskasvatuksen henkilöstölle, huoltajille sekä lapsille annetaan mahdollisuus osallistua paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen¹².

Lapsen kasvun ja oppimisen polun jatkuvuuden ja eheyden turvaamiseksi esi- ja perusopetuksen edustajat osallistuvat varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Paikallista

6 Varhaiskasvatustalaki 21 §

7 Varhaiskasvatustalaki 1 §

8 Varhaiskasvatustalaki 22 §

9 Lastensuojelulaki (417/2007) 12 § (1292/2013)

10 Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) 15 §

11 Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) 5 b § ja yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 6 a §

12 Varhaiskasvatustalaki 20 §

varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa tehdään yhteistyötä kunnan eri hallinnonalojen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa (luku 3.3).

Varhaiskasvatuksen järjestäjä hyväksyy varhaiskasvatussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa varhaiskasvatusta varten¹³.

Varhaiskasvatuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin¹⁴. Paikallisen varhaiskasvatuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallista varhaiskasvatuksen tietovaranto Vardasta¹⁵ tuotettua arviointitietoa sekä Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen¹⁶ tuottamia arviointityökaluja. Arviointia käsitellään tarkemmin luvussa 7.

Siuntion varhaiskasvatussuunnitelma

Siuntion varhaiskasvatussuunnitelma koostuu Opetushallituksen laatimista valtakunnallisista Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista (2022) sekä paikallisesti laaditusta kuntakohtaisesta tekstistä. Molemmat tekstit ovat velvoittavia ja ohjaavia Siuntion kunnan varhaiskasvatuksen järjestämisessä ja toteuttamisessa. Siuntion sivistyslautakunta hyväksyy käyttöön otettavan Siuntion varhaiskasvatussuunnitelman.

Siuntion kunnassa on käytössä yksi yhteinen varhaiskasvatussuunnitelma, jota noudatetaan kunnallisessa varhaiskasvatuksessa ja kunnassa toimivissa varhaiskasvatuksen yksityisillä palveluntuottajilla, joita Siuntion kunta ohjaa ja valvoo. Siuntiossa varhaiskasvatusta toteutetaan valtakunnallisen ja kuntatason suunnitelmien mukaisesti sekä lisäksi toimintayksikkö- ja lapsikohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien pohjalta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmasta käytetään joissakin kohdissa lyhennettä Lapsen vasu.

Siuntion varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa on huomioitu mm. seuraavat paikalliset suunnitelmat:

- Siuntion kunnan strategia
- Sivistys- ja hyvinvointipalveluiden kehittämissuunnitelma (SIVKESU)
- Siuntion kunnan kotouttamisohjelma
- Siuntion esiopetussuunnitelma
- Siuntion perusopetuksen opetussuunnitelma
- Suunnitelma suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä (esiopetus ja perusopetus)
- Varhaiskasvatuksen fyysisen aktiivisuuden suositukset
- Kestävänkehityksen suunnitelma

Kuntatason varhaiskasvatussuunnitelman päivittäminen on laadittu yhdessä suomen- ja ruotsinkielisen henkilöstön kanssa. Varhaiskasvatuksen henkilöstölle on järjestetty yhteisiä paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa työstäviä yli yksikkörajojen toteutettuja työpajoja ja heillä ollut mahdollisuus osallistua kuntakohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen. Valmisteluvaiheessa henkilöstöä ja kunnassa toimivia palveluntuottajia on kuultu paikallisten painotuksien päivittämisen tarpeesta ja niitä on huomioitu päivittämistyössä valtakunnallisten päivitystarpeiden lisäksi. Lisäksi huoltajilla ja lapsilla on ollut mahdollisuus vaikuttaa paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman päivittämiseen vastaamalla heille kohdennettuun kyselyyn. Siuntion varhaiskasvatussuunnitelman luonnos on ollut julkisesti nähtävillä ja kommentoitavissa sähköisesti kunnan internet-sivuilla.

Siuntion varhaiskasvatuksen varhaiskasvatussuunnitelmassa ovat näkyvillä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden kirjaukset ja niiden pohjalta laaditut kuntalinjaukset.

¹³ Varhaiskasvatustilastilasto 8 §

¹⁴ Varhaiskasvatustilastilasto 24 §

¹⁵ Varhaiskasvatustilastilasto 65–73 §

¹⁶ Laki kansallisen koulutuksen arviointikeskuksesta (1295/2013)

Siuntion varhaiskasvatussuunnitelma julkaistaan myös sähköisenä ja se on saavilla muun muassa siuntio.fi – sivuilla suomeksi ja ruotsiksi.

Varhaiskasvatustyöyksikön toimintasuunnitelma

Varhaiskasvatuksen henkilöstö laatii toimintakauden alussa syyskuun loppuun mennessä toimintayksikön toimintasuunnitelman. Yksikkökohtaisen toimintasuunnitelman laativat kunnalliset ja kunnan yksityiset varhaiskasvatuksen palveluntuottajat. Toimintasuunnitelman laadinnassa ja toteuttamisessa huomioidaan Siuntion varhaiskasvatussuunnitelmaan sisältyvät Opetushallituksen velvoitteet sekä paikalliset linjaukset ja painotukset. Yksikön toimintasuunnitelmassa määritellään tarkemmin Siuntion varhaiskasvatussuunnitelman toteutuminen arjessa.

Yksikkökohtaisen toimintasuunnitelman laadinnassa huomioidaan huoltajien ja lasten näkemykset. Varhaiskasvatustyöyksikön toimintaa koskeva tarkennettu vuosikello täydentää suunnitelmaa. Perhepäivähoidon toimintaa koskeva toimintasuunnitelma yhdistyy varahoitopaikan, päiväkodin toimintasuunnitelmaan.

Yksikkökohtaisen toimintasuunnitelman toteutumisen arviointi on jatkuvaa ja säännöllistä. Huoltajat voivat myös osallistua yksikön toimintasuunnitelman arviointiin yksikkötasolla sovitun mukaisesti. Toimintayksikön henkilökunta huolehtii, että huoltajat ovat tietoisia käytössä olevasta Siuntion varhaiskasvatussuunnitelmasta ja sitä tarkentavasta vuosittaisesta toimintasuunnitelmasta sekä niiden sisällöstä. Toimintasuunnitelmat ovat huoltajille nähtävillä yksiköissä.

Varhaiskasvatustoiminta lapsiryhmässä

Lapsiryhmän toiminta rakentuu lasten yksilöllisten tarpeiden mukaan ja lasten vasuihin kirjattujen pedagogisten tavoitteiden mukaisesti. Lapsiryhmän toimintaan tehdään lisäyksiä ja tarkennuksia lasten tarpeiden ja mielenkiinnonkohteiden perusteella toimintakauden aikana. Toiminta suunnitellaan inklusiivisen toimintakulttuurin mukaan siten, että jokainen lapsi voi osallistua ryhmän toimintaa ja kokea osallisuutta.

Koko ryhmän henkilöstö osallistuu ryhmän toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Päiväkodeissa vastuu lasten toiminnan suunnittelusta ja pedagogiikan ohjaamisesta on ryhmän varhaiskasvatuksen opettajalla. Lapsiryhmän toimintaa arvioidaan säännöllisesti myös yhdessä lasten kanssa.

1.3. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on varhaiskasvatusturva lain turvaama oikeus saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Näiden toteuttamiseksi laaditaan jokaiselle päiväkodissa ja perhepäivähoidossa olevalle lapselle varhaiskasvatussuunnitelma¹⁷. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman lähtökohtana tulee olla lapsen etu¹⁸ ja tarpeet. Myös lapsen mielipide ja toiveet tulee selvittää ja huomioida lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessissa¹⁹. Henkilöstön vastuulla on etsiä sopivat keinot lapsen näkökulmien selvittämiseksi. On tärkeää, että sekä huoltajan että henkilöstön havainnot ja näkemykset lapsen kehityksen ja oppimisen vaiheista sekä ryhmässä toimimisesta otetaan huomioon.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa on tärkeä tuntee lapsen osaaminen, vahvuudet, kiinnostuksen kohteet sekä yksilölliset tarpeet. Lisäksi laadimisessa otetaan huomioon lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta. Suunnitelmaa laadittaessa tai päivitetessä hyödynnetään lapsen mahdollista aiempaa varhaiskasvatussuunnitelmaa sekä pedagogista dokumentointia (luku 4.2). Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavat tavoitteet asetetaan henkilöstön pedagogiselle toiminnalle. Ne kuvaavat sitä, miten pedagogisella toiminnalla ja oppimisympäristöillä tuetaan lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Tavoitteita

¹⁷ Varhaiskasvatusturvalaki 23 §

¹⁸ Varhaiskasvatusturvalaki 4 § ja HE 148/2021 s. 34

¹⁹ Varhaiskasvatusturvalaki 23 §

asetettaessa otetaan huomioon myös huoltajan ja mahdollisten muiden asiantuntijoiden näkemykset lapsen hyvinvoinnista, kehityksestä, oppimisesta, ja tuen tarpeista²⁰.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on toiminnan suunnittelun ja arvioinnin väline. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmista nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä oppimisympäristöjen ja toimintakulttuurin kehittämisessä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan lapsen aloitettua päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Suunnitelmaa tarkennetaan lapsen tarpeiden mukaan, vähintään kerran vuodessa²¹.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessiin sisältyy eri vaiheita. Prosessiin osallistuvat lapsen opetuksesta, kasvatuksesta ja hoidosta vastaavat henkilöt yhdessä huoltajan ja lapsen kanssa. Päiväkodeissa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö. Varhaiskasvatuksen sosionomin osaamista voidaan hyödyntää erityisesti lasten ja perheiden palvelujärjestelmän tuntemuksen osalta. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin tarpeen mukaan. Varhaiskasvatuksen opettaja tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja voi osallistua perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaprosessiin. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja arviointiin osallistuvat tarvittaessa myös lapsen kehitystä ja oppimista tukevat asiantuntijat tai muut tarvittavat tahot²².

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen mahdollinen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin tuki, sen toteuttaminen sekä tuen vaikuttavuuden ja tukitoimien toteutumisen arviointi. Jos lapsella on jokin pitkäaikainen sairaus, joka vaatii lääkehoitoa, laaditaan hänelle terveydenhuollossa lääkehoitosuunnitelma²³. Siltä osin kuin lääkehoitosuunnitelmaan sisältyvät tiedot ovat välttämättömiä lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseksi, kirjataan ne lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan²⁴. Lääkehoidon toteuttamisesta varhaiskasvatuksessa sovitaan paikallisesti. Varhaiskasvatuksessa annettavaa tukea käsitellään tarkemmin luvussa 5.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista sekä varhaiskasvatuksen pedagogisten toimintakäytäntöjen vaikutuksia lapsen kehitykseen ja oppimiseen seurataan säännöllisesti. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on tarkistettava vähintään kerran vuodessa. Suunnitelma on kuitenkin tarkistettava aina, kun siihen on lapsen tarpeista johtuva syy²⁵. Lapsen tuen tarvetta sekä tuen riittävyttä, tarkoituksenmukaisuutta ja vaikuttavuutta on arvioitava ja suunnitelmaa päivitettävä aina tuen tarpeen muuttuessa. Jos lapsi saa tehostettua tai erityistä tukea, lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa päivitetään hallinnollisen päätöksen sisällön mukaisesti²⁶. Aloite suunnitelman tarkistamiseksi voi tulla lapsen kanssa työskenteleviltä henkilöiltä tai lapsen huoltajalta. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa arvioitaessa arviointi kohdistuu erityisesti toiminnan järjestelyihin, pedagogiikan toteutumiseen ja tukitoimien vaikuttavuuteen.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tulee sisältää seuraavat asiat:

- lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät vahvuudet sekä lapsen kiinnostuksen kohteet
- lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia tukevat tavoitteet sekä toimenpiteet tavoitteiden toteuttamiseksi ja toteutumisen arviointi
- lapsen mahdollisesti tarvitsema tuki (luku 5)
- mahdollinen suunnitelma lääkehoidosta
- lapsen, henkilöstön ja huoltajan yhdessä sopimat asiat
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet muut mahdolliset asiantuntijat
- tieto siitä, milloin suunnitelma on laadittu ja tarkistettu ja milloin suunnitelma tarkistetaan seuraavan kerran.

20 HE 148/2021, s. 34

21 Varhaiskasvatustalaki 23 §

22 Varhaiskasvatustalaki 23 § ja HE 148/2021 s. 34

23 Terveystenhoitolaki (1326/2010) 8 §

24 Varhaiskasvatustalaki 41 §

25 Varhaiskasvatustalaki 23 §

26 Varhaiskasvatustalaki 15 e §

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä²⁷. Varhaiskasvatustilain mukaan lapsen varhaiskasvatuksesta vastaavilla henkilöillä ja tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin osallistuvilla henkilöillä on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä varhaiskasvatuksen järjestäjälle ja tuottajalle sellaiset tiedot, jotka ovat varhaiskasvatuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämättömiä. Tiedonsiirron tavoitteena on turvata lapsen edun mukaisen varhaiskasvatuksen toteutuminen. Tietojen saamista ja luovuttamista koskeva säännös koskee myös tilanteita, joissa lapsi siirtyy kunnan tai yksityisen palveluntuottajan järjestämästä varhaiskasvatuksesta toisen kunnan tai palveluntuottajan järjestämään varhaiskasvatukseen tai joissa varhaiskasvatuksesta siirrytään esiopetukseen tai perusopetukseen. Lapsen asiakkuus varhaiskasvatuksessa on julkinen tieto. Lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseen voi kuitenkin liittyä tietoja, jotka ovat salassa pidettäviä²⁸.

Siuntion lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Lapsen vasuprosessi alkaa, kun lapsi aloittaa varhaiskasvatuksen. Jokaiselle lapselle laaditaan yhdessä huoltajien kanssa varhaiskasvatussuunnitelma. Varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan lapsen vahvuudet ja mielenkiinnon kohteet sekä lapsen saama tuki. (Lapsen tuesta enemmän luvussa 5.) Lapsi osallistuu suunnitelman laadintaan ja arviointiin kehitystasonsa mukaisesti. Suunnitelma laaditaan ryhmän pedagogiselle toiminnalle lapsen yksilölliset tarpeet huomioiden.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman perustuu lapsen tuntemiseen, kuulemiseen, havainnointiin ja toiminnan dokumentointiin. Henkilökunta havainnoi lasta ja kokoaa (dokumentoi) tarvittavaa tietoa lapsen yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman pedagogisten tavoitteiden asettamista varten. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen voivat osallistua huoltajien lisäksi lapsen kehitystä ja oppimista tukevat muut viranomaiset, asiantuntijat ja muut tarvittavat tahot. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu aina kun lapselle suunnitellaan jotakin tuen muotoa tai annetun tuen vaikuttavuutta arvioidaan. Tarkoituksena on varmistaa, että lapsen vasusta muodostuu jatkumo.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma keskustelun järjestämisestä ja keskustelusta huolehtii varhaiskasvatuksen opettaja. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja vastaa lapsen tuen prosessin sujumisesta ja prosessin tiedottamisesta asianosaisia. Lapselle annettavasta tehostetusta ja erityisestä tuesta tehdään hallintopäätös hallintosäännön mukaan. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa lapsiryhmänsä pedagogina kaikkien lasten varhaiskasvatussuunnitelmista ja niiden toteutumisesta, dokumentoinnista ja arvioinnista.

Kaikkien lasten varhaiskasvatussuunnitelmat käsitellään kasvattajatiimissä vasukeskustelun jälkeen ja otetaan huomioon lapsiryhmätoiminnan suunnittelussa. Pedagogisten tavoitteiden toteutumista seurataan ja arvioidaan säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa tai tuen tarpeen muuttuessa. Lapsen vasussa arviointi kohdistuu toiminnan, järjestelyjen, oppimisympäristöjen, pedagogiikan arviointiin ja annetun tuen arviointiin, ei lapsen arviointiin.

Kunnalliset toimintayksiköt sekä yksityiset palveluntuottajat kunnassa käyttävät kuntakohtaista paikallista lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Varhaiskasvatussuunnitelma mahdollisine liitteineen arkistoidaan arkistointiohjeen mukaisesti.

Perhepäivähoidossa päiväkodin varhaiskasvatuksen opettaja ohjaa tai osallistuu perhepäivähoidon lasten vasukeskusteluun

Varhaiskasvatuksen salassapidettävien tietojen siirtämiseen sekä vaihtamiseen liittyvät käytännöt

Tiedonsiirron tavoitteena on sujuvuus sekä turvata lapsen edun mukaisen tiedon siirto varhaiskasvatuksen toteutumiseksi. Lapsen tietojen siirtämisessä on huomioitava tietojen siirto vain siltä osin, kuin sen on lapsen varhaiskasvatuksen järjestämisen kannalta olennaista

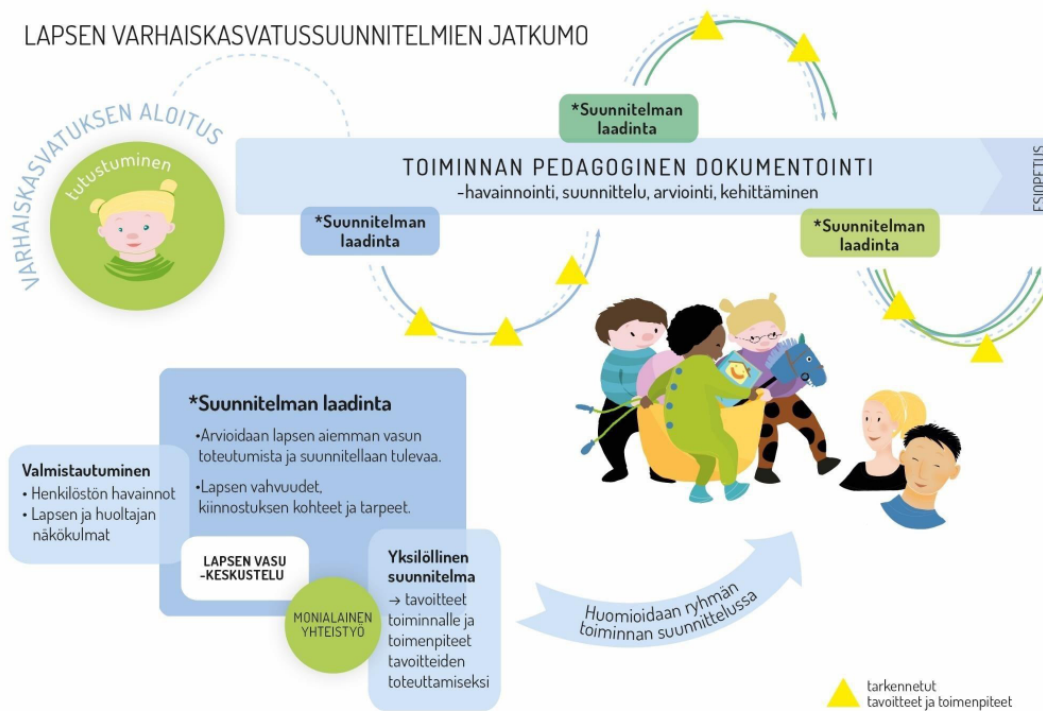
²⁷ Varhaiskasvatustilain 40 §

²⁸ Varhaiskasvatustilain 41 § sekä esimerkiksi laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999) 24 §

Varhaiskasvatuksen aikana lapselle voi tulla siirtymiä esimerkiksi seuraavia:

- toiseen yksikköön tai toiseen varhaiskasvatuksen toimintamuotoon kunnassa
- yksityiseltä varhaiskasvatuksen palveluntuottajalta toiselle yksityiselle tuottajalle
- kunnallisesta yksityiseen
- yksityisestä kunnalliseen
- kunnasta toiseen kuntaan
- siirtymiset kunnalliseen esiopetukseen (kunnallisista yksiköistä sekä yksityisiltä palveluntuottajilta)

Lähettävän varhaiskasvatusyksikön vastuulla on lapsen tietojen siirto tulevaan uuteen lapsen yksikköön tai esiopetukseen. Aloite on sillä yksiköllä, josta lapsi on siirtymässä. Varhaiskasvatusyksikön vastuulla on huolehtia luvan pyytämisestä huoltajilta lasta koskevan tarpeellisen tiedon siirtoon. Varhaiskasvatuksen järjestäjällä on kuitenkin oikeus saada lasta koskevat välttämättömät tiedot. Kuntarajojen ulkopuolelle siirryttäessä lapsen alkuperäiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan merkinnät: milloin ja kenelle tietoa on siirretty sekä milloin ja kenelle on annettu lapsen vasusta kopio.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmien jatkumo (Oph)

2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

Varhaiskasvatus on yhteiskunnallinen palvelu, jolla on monia tehtäviä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksessa opitut tiedot ja taidot vahvistavat lasten osallisuutta sekä aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi varhaiskasvatus tukee huoltajia kasvatustyössä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun.

2.1. Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Kunta on velvollinen järjestämään varhaiskasvatusta niin laajasti ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa on tarvetta. Varhaiskasvatus on pyrittävä järjestämään lähellä palvelun käyttäjiä ja paikallisia tarpeita vastaavina aukioloaikoina²⁹. Varhaiskasvatusta voidaan varhaiskasvatustilain mukaan toteuttaa päiväkotitoimintana, perhepäivähoitona tai avoimena varhaiskasvatustoimintana³⁰. Laissa säädetty lapsen oikeus varhaiskasvatukseen koskee päiväkodissa tai perhepäivähoidossa annettavaa varhaiskasvatusta. Huoltaja päättää lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen. Esiopetuksessa olevalla lapsella tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen lain oikeuttamalla tavalla³¹.

Kunta tai kuntayhtymä voi järjestää varhaiskasvatuksen itse tai hankkia varhaiskasvatuspalveluja julkiselta tai yksityiseltä palvelujen tuottajalta. Hankittaessa varhaiskasvatuspalveluja muilta palvelujen tuottajilta kunnan tai kuntayhtymän on varmistuttava siitä, että hankittavat palvelut vastaavat sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta kunnalliselta toiminnalta. Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään varhaiskasvatusta koskevien säädösten sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti³². Yksityisen palveluntuottajan ohjauksesta, neuvonnasta ja valvonnasta vastaavat kunnan toimielin tai sen määräämä viranhaltija, aluehallintovirasto sekä Sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto³³.

Kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi voi saada varhaiskasvatusta lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä³⁴. Muista kielistä määrätään luvussa 4.6.

Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, varhaiskasvatustilain ja varhaiskasvatuksesta annettuun valtioneuvoston asetukseen³⁵ sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Varhaiskasvatukseen sovelletaan myös hallintolakia³⁶ ja lakia viranomaisen toiminnan julkisuudesta³⁷. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella³⁸. Varhaiskasvatuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki³⁹, tasa-arvolaki⁴⁰, Euroopan

29 Varhaiskasvatustilain 5 § 4 momentti

30 Varhaiskasvatustilain 1 §

31 Varhaiskasvatustilain 1 ja 12 §

32 Varhaiskasvatustilain 5 § 2 momentti

33 Varhaiskasvatustilain 52 §

34 Varhaiskasvatustilain 8 § ja HE 40/2018 vp, s. 89

35 Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018)

36 Hallintolaki (434/2003)

37 Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999)

38 Suomen perustuslaki (731/1999) 6 §

39 Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)

ihmisoikeussopimus⁴¹, YK:n lapsen oikeuksien sopimus⁴², YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista⁴³, YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista⁴⁴ sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteet⁴⁵.

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada tukea⁴⁶, riippumatta varhaiskasvatuksen järjestäjästä⁴⁷. Varhaiskasvatusta järjestetään ja kehitetään inklusioperiaatteen mukaisesti, jolloin kaikilla lapsilla on oikeus osallistua yhdessä varhaiskasvatukseen esimerkiksi tuen tarpeista, vammaisuudesta tai kulttuurisesta taustasta riippumatta.

Kun lapsi tarvitsee kehitykseensä, oppimiseensa ja hyvinvointiinsa tukea (myöhemmin lapsen tuki) ja saa sosiaali- ja terveydenhuollon tukitoimia ja palveluja, tällöin sovelletaan varhaiskasvatustalain⁴⁸, sosiaalihuoltolain⁴⁹, vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettua lakia⁵⁰, kehitysvammaisten erityishuollosta annettua lakia⁵¹ ja terveydenhuoltolain⁵² sekä mitä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista muualla laissa säädetään.

Varhaiskasvatuksen valtakunnallisista tavoitteista säädetään varhaiskasvatustalain. Tavoitteet ohjaavat perusteiden sekä paikallisen ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa, toteuttamista ja arviointia.

Varhaiskasvatustalain⁵³ mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on

1. edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;
2. tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti;
3. toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
4. varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatustalainympäristö;
5. turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatustalainhenkilöstön välillä;
6. antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
7. tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmetyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
8. kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
9. varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;

40 Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986)

41 Euroopan ihmisoikeussopimus 63/1999

42 YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989 (59/1991)

43 YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2007 (27/2016)

44 YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista 2007

45 Kestävän kehityksen tavoitteet – Agenda 2030. YK:n yleiskokous 2015

46 Varhaiskasvatustalain 15 a §

47 Kunta, kuntayhtymä tai yksityinen palveluntuottaja, ks. luku 1.1

48 Varhaiskasvatustalain 15 a §

49 Sosiaalihuoltolain (1301/2014)

50 Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annettu laki (380/1987)

51 Laki kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977)

52 Terveydenhuoltolain (1326/2010)

53 Varhaiskasvatustalain 3 §

10. toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatusstyössä.

Varhaiskasvatuksen järjestäjällä on velvollisuus kertoa huoltajille varhaiskasvatuksen tavoitteista ja toiminnasta sen eri toimintamuodoissa. Huoltajalle järjestetään mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Lisäksi huoltajille järjestetään säännöllisesti mahdollisuus osallistua paikallisen ja yksikkökohtaisen varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin. Huoltajan osallistumisesta lapselle mahdollisesti annettavan tuen suunnitteluun ja arviointiin kuvataan tarkemmin luvussa 5.

Lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen vaihtelee perheiden valinnan, lasten lakisääteisen oikeuden ja varhaiskasvatuksen järjestäjän päätöksen mukaan⁵⁴. Tämä tulee ottaa huomioon paikallisten suunnitelmien laatimisessa.

Varhaiskasvatuksessa oppimisympäristön on oltava kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen lapsen ikä ja kehitys huomioon ottaen. Toimintilojen ja toimintavälineiden on oltava asianmukaisia, ja niissä on huomioitava esteettömyys⁵⁵. Päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevalle lapselle on tarjottava täysipainoista ravintoa. Ruokailun on oltava tarkoituksenmukaisesti järjestetty ja ohjattu⁵⁶. Varhaiskasvatus on uskonnollisesti, katsomuksellisesti ja puoluepoliittisesti sitouttamaton. Varhaiskasvatusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta tarkennetaan luvussa 6.

Varhaiskasvatuksessa noudatetaan henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista ja mitoituksista annettuja säädöksiä⁵⁷. Kunnan käytävissä on oltava varhaiskasvatuksessa esiintyvää tarvetta vastaavasti varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluja⁵⁸. Henkilöstön kelpoisuuksia koskevista siirtymäsäännöksistä säädetään varhaiskasvatuslaissa⁵⁹.

Varhaiskasvatuksessa otetaan huomioon työsuojeluun ja turvallisuuteen liittyvät säännökset, henkilötietojen käsittelyä ja tietosuojaa koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat lait. Lapsia suojataan väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä suunnitelmallisen ennaltaehkäisemisen sekä välittömän puuttumisen avulla⁶⁰ (Luku 3.1). Turvallisuuden edistämisen tulee olla suunnitelmallista ja säännöllisesti arvioitua.

Kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava yhteistyössä opetuksesta, liikunnasta ja kulttuurista, sosiaalihuollosta, lastensuojelusta, lastenneuvolatoiminnasta ja muusta terveydenhuollosta vastaavien sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa⁶¹. Varhaiskasvatuksen henkilöstöä velvoittavat myös säännökset, jotka koskevat sosiaalihuoltopalveluihin ohjaamista ja lastensuojeluilmoituksen tekemistä⁶².

2.2. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot

Varhaiskasvatuksen toimintamuodot ovat päiväkotitoiminta, perhepäivähoito sekä avoin varhaiskasvatustoiminta. Varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteet ohjaavat kaikkia varhaiskasvatuksen toimintamuotoja. Varhaiskasvatuslaissa

54 Varhaiskasvatuslaki 12 ja 19 §

55 Varhaiskasvatuslaki 10 §

56 Varhaiskasvatuslaki 11 §

57 Varhaiskasvatuslaki 25–33 § ja 75 § ja valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018)

58 Varhaiskasvatuslaki 25 §

59 Varhaiskasvatuslaki 75 §

60 Varhaiskasvatuslaki 10 §

61 Varhaiskasvatuslaki 7 §

62 Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) 35 § ja lastensuojelulaki (417/2007) 25 § (88/2010) ja 25 a § (1302/2014)

määritellään, mitkä lain kohdat koskevat avointa varhaiskasvatusta⁶³. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot eroavat toisistaan. Esimerkiksi oppimisympäristöt, resurssit, henkilöstön koulutus ja kelpoisuusvaatimukset, henkilöstörakenne, lapsiryhmien koko sekä lasten ja henkilöstön välinen suhdeluku vaihtelevat. Myös tuen antamisen mahdollisuudet vaihtelevat. Eri toimintamuotojen ominaispiirteet otetaan huomioon paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa ja tavoitteita täsmennetään toimintamuodoittain.

On tärkeää, että huoltajat saavat riittävästi tietoa kaikkien toimintamuotojen sisällöistä ja ominaispiirteistä. Kunnan on järjestettävä ohjausta ja neuvontaa huoltajille tarjolla olevista varhaiskasvatuspalveluista. Tarvittaessa huoltajan kanssa keskustellaan siitä, mikä varhaiskasvatuksen toimintamuoto ja laajuus vastaavat lapsen tarpeita ja etua. Neuvontaa ja ohjausta annetaan varhaiskasvatuspalveluihin hakeuduttaessa, sekä lapsen jo ollessa palvelujen piirissä⁶⁴.

Päiväkodeissa toteutettava varhaiskasvatus on yleisin varhaiskasvatuksen toimintamuodoista. Päiväkodeissa toiminta on ryhmämuotoista. Lapsiryhmät voidaan muodostaa eri tavoin ottaen huomioon esimerkiksi lasten ikä, sisarussuhteet tai tuen tarve. Ryhmien tulee olla pedagogisesti tarkoituksenmukaisia ja niiden muodostamisessa noudatetaan henkilöstön mitoitukseen ja ryhmien enimmäiskokoon sekä tukeen liittyviä säännöksiä⁶⁵. Päiväkotien henkilöstön moniammatillisuus on laadukkaan varhaiskasvatuksen voimavara, kun kaikkien koulutus ja osaaminen on käytössä sekä vastuut, tehtävät ja ammattiroolit toteutuvat tarkoituksenmukaisella tavalla. Päiväkodeilla tulee olla toiminnasta vastaava johtaja⁶⁶.

Varhaiskasvatustilanne korostaa pedagogiikan merkitystä ja samalla varhaiskasvatuksen opettajien ja erityisopettajien pedagogista vastuuta⁶⁷. Kokonaisvastuu lapsiryhmien toiminnan suunnittelusta, toiminnan suunnitelmallisuuden ja tavoitteellisuuden toteutumisesta sekä toiminnan arvioinnista ja kehittämisestä on varhaiskasvatuksen opettajilla. Varhaiskasvatuksen opettajat, erityisopettajat, sosionomit, lastenhoitajat ja muu varhaiskasvatuksen henkilöstö suunnittelevat ja toteuttavat toimintaa yhdessä.

Perhepäivähoito on pienessä ryhmässä toteutettavaa varhaiskasvatusta. Sitä järjestetään perhepäiväkodissa, joka voi olla yksityiskoti tai muu kodinomainen hoitopaikka⁶⁸. Perhepäivähoitoa voidaan järjestää yhden tai kahden hoitajan toteuttamana tai erityistapauksissa kolmen hoitajan yhteisesti toteuttamana varhaiskasvatuksena⁶⁹. Perhepäiväkotien henkilöstömäärässä sekä muodostettaessa lapsiryhmiä tulee ottaa huomioon vammaiset ja muuten tukea tarvitsevat lapset⁷⁰. Perhepäivähoitajat vastaavat oman ryhmänsä toiminnasta. Pedagoginen johtaminen ja toiminnan ohjaus tukee perhepäivähoitajien tavoitteellista toiminnan suunnittelua ja toteuttamista.

Avoimen varhaiskasvatustoiminnan toteutus ja painopisteet vaihtelevat varhaiskasvatuksen järjestäjän päätösten mukaan. Avointa varhaiskasvatustoimintaa voidaan järjestää esimerkiksi leikkipuisto- tai kerhotoimintana. Toiminta on ohjattua ja tavoitteellista. Avoin varhaiskasvatustoiminta voi tarjota esimerkiksi ulkoilua, leikkiä, taide- tai liikuntakasvatusta. Lisäksi avoin varhaiskasvatustoiminta voi tarjota huoltajille ohjattua yhdessäoloa lasten kanssa sekä muita sosiaalisia kontakteja. Avoimen toiminnan tulee olla suunniteltua, jotta varhaiskasvatustilanteen tavoitteet voidaan ottaa siinä huomioon. Tavoitteet tulee ottaa sitä kattavammin ja laaja-alaisemmin huomioon, mitä säännöllisemmin ja useammin lapset toimintaan osallistuvat. Toiminnan luonteen mukaan tietyt tavoitteet voivat painottua muita enemmän⁷¹.

63 Varhaiskasvatustilanne 1 §

64 Varhaiskasvatustilanne 4 ja 16 §

65 Varhaiskasvatustilanne 34–38 §

66 Varhaiskasvatustilanne 25 §

67 Varhaiskasvatustilanne 2, 25 ja 35 §

68 Varhaiskasvatustilanne 1 ja 38 §

69 Valtioneuvoston asetus varhaiskasvatuksesta (753/2018) 2 §

70 Varhaiskasvatustilanne 38 §

71 Varhaiskasvatustilanne 3 § 2 momentti ja HE 40/2018 vp, s.85

Vuorohoitoa on järjestettävä tarpeen mukaisessa laajuudessa lapselle, joka tarvitsee sitä huoltajan työssäkäynnin tai opiskelun vuoksi. Vuorohoitoa voidaan järjestää iltaisin, viikonloppuisin ja öisin päiväkotitoimintana tai perhepäivähoitona. Vuorohoidossa lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen on usein epäsäännöllistä. Tämä tulee huomioida pedagogisen toiminnan ja lapselle annettavan tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa⁷².

Varhaiskasvatuksen järjestäminen ja toimintamuodot Siuntiossa

Siuntiossa varhaiskasvatusta järjestetään suomen- ja ruotsinkielellä. Siuntiossa varhaiskasvatusta järjestetään kunnallisen palveluna päiväkodeissa ja perhepäivähoitossa. Kunnassa järjestetään varhaiskasvatuksen asiakkaiden tarpeiden mukaisesti toimintayksikköjen aukioloaikojen ulkopuolella varhaiskasvatuksen ilta- ja vuorohoitoa. Palvelu järjestetään kunnallisissa toimintayksiköissä keskitetysti ja tarvittaessa suomen- ja ruotsinkielisen varhaiskasvatuksen yhteistyönä. Vuorohoitoa järjestetään paikallisen vuorohoidon järjestämisen periaatteiden mukaisesti. Päiväkodeissa tapahtuvaa varhaiskasvatusta ja perhepäivähoitoa järjestetään myös yksityisenä palveluna. Yksityiseen varhaiskasvatukseen on mahdollisuus hakeutua varhaiskasvatuksen palvelusetelin kautta

Yksityiset palveluntuottajat kunnassa noudattavat samoin kuin kunnallisessa varhaiskasvatuksessa, varhaiskasvatuslain toteutumista ja kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaa. Lisäksi yksityiset palveluntuottajat noudattavat Siuntion kunnan varhaiskasvatuksen palvelusetelinsääntökirjaa. Yksityisten varhaiskasvatuksen palveluntuottajien valvonnasta ja ohjauksesta vastaa varhaiskasvatuspäällikkö.

2.3. Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua

Varhaiskasvatus on tärkeä osa lapsen kasvun ja oppimisen polkua. Varhaiskasvatus luo perustaa elinikäiselle oppimiselle. Lapsi tuo varhaiskasvatukseen mukanaan aiemman elämäkokemuksensa, jossa merkittävänä tekijänä ovat huoltaja ja lapsen väliset vuorovaikutus- ja kiintymyssuhteet. Henkilöstön tehtävänä on luoda luottamuksellinen suhde lapseen. Huoltajan ja henkilöstön välinen yhteistyö tuo lapsen elämään jatkuvuutta ja turvallisuutta. Sovittaessa lapsen varhaiskasvatuksen tavoitteista avoin, arvostava ja tasavertainen kohtaaminen on tärkeää. Säännöllinen yhteistyö on oleellista, jotta perheiden ja henkilöstön yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta mielekkään kokonaisuuden.

Lapsuuden merkityksen ymmärtäminen sekä tietämys lasten kasvusta, kehityksestä ja oppimisesta ovat pedagogisen toiminnan perustaa. Yhtä tärkeää on tuntea jokainen lapsi ja ottaa huomioon hänen yksilöllinen kehityksensä. Lapsen tunteminen edellyttää mahdollisimman pysyviä vuorovaikutussuhteita henkilöstön ja lasten välillä⁷³.

Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lapsen kehityksen ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden ja perustan elinikäiselle oppimiselle. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen henkilöstö tuntee koulutusjärjestelmän sekä sen eri vaiheiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten hyvinvoinnin sekä kehityksen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi myös siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä luo yhteistyön rakenteet ja tiedon siirron käytännöt, joiden avulla siirtymät kotoa varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuksen aikana sekä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen ovat mahdollisimman sujuvia. Siirtymävaiheissa tehdään huoltajan kanssa yhteistyötä lapsen edun mukaisesti. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää varhaiskasvatuksen aikana koottuja dokumentteja, joissa kuvataan lapsen kehitystä

⁷² Varhaiskasvatuslaki 13 §

⁷³ Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 5 kohta

ja oppimista, sekä lapselle laadittua varhaiskasvatussuunnitelmaa. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säädöksiä⁷⁴.

Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua Siuntiossa

Siuntiossa varhaiskasvatuksen aloitusvaihetta pidetään tärkeänä elämänvaiheena koko perheelle ja siihen on laadittu yksiköihin toimintamalli. Varhaiskasvatuksen aloittamiseen laadittuja käytänteinä ovat perheille lähetettävä Tervetuloa varhaiskasvatukseen – opas ja ensitiedot-lapsesta lomake. Huoltajia pyydetään aloituskeskusteluun, jossa laaditaan varhaiskasvatuksen palvelusopimus sekä sovitaan tutustumisjaksosta ennen varsinaista hoidon aloitusta. Varhaiskasvatuksen henkilökunta suosittelee, että aloituskeskusteluun huoltajat tulevat ilman lapsia. Näin varmistetaan molemminpuolinen tutustuminen ja huoltajilla on mahdollisuus kertoa lapsestaan, jotka auttavat puolestaan varhaiskasvatuksen henkilöstöä tutustumaan lapseen. Keskustelussa vanhemmat kertovat lapsen tarpeista, perheen tavoista ja lapsen kiinnostuksen kohteista. Lisäksi vanhemmat sopivat varhaiskasvatuksen aloittamisen aikataulusta ryhmän kasvattajien kanssa. Päiväkotiryhmän kasvattajat kertovat myös päiväkodin arjesta; käytänteistä ja toiminnastaan. Aloituskeskustelun yhteydessä sovitaan lapsen tutustumisjaksosta varhaiskasvatukseen.

Lapsen siirtyminen ryhmästä, varhaiskasvatussyksiköstä toiseen tai esiopetukseen suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä huoltajien sekä lähettävän ja vastaanottavan ryhmän henkilöstön kanssa. Tärkeimpinä työmuotoina ovat yhteinen keskustelu ja ennen siirtymistä tehtävä tutustumiskäynti uuteen ryhmään. Vastuu tiedon siirtämisestä ja tutustumiskäynnin järjestämisestä uuteen ryhmään on sillä varhaiskasvatuksen opettajalla, jonka ryhmästä lapsi siirtyy. Varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa varmistetaan, että jokainen lapsi löytää paikkansa ryhmässä ja kokee kuuluvansa joukkoon.

Siuntiossa järjestettävää varhaiskasvatusta kehitetään tukien toiminnallista jatkumoa perusopetusluokkien 1-2. kanssa. Siuntion varhaiskasvatussuunnitelma, Siuntion esiopetussuunnitelma sekä perusopetuksen opetussuunnitelma muodostavat yhdessä keskeisen lapsen kasvun- ja oppimispolun jatkumon.

2.4. Arvoperusta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimus, inklusiiviset periaatteet ja lapsen syrjintäkielto YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen⁷⁵, varhaiskasvatuslain⁷⁶ ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti⁷⁷.

Lapsuuden itseisarvo

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on suojella ja edistää lasten oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. Varhaiskasvatus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvosta. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdä, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä.

Ihmisenä kasvaminen

Varhaiskasvatus perustuu elämän, kestävän elämäntavan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä ihmisarvon loukkaamattomuuteen. Henkilöstö tukee lasten kasvua ihmisyyteen, jota kuvaa pyrkimys totuuteen, hyvyyteen ja kauneuteen sekä oikeudenmukaisuuteen ja rauhaan. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan sivistystä, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseen, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein. Henkilöstö ohjaa

74 Esimerkiksi varhaiskasvatuslaki 40–42 §

75 YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989 (59/1991)

76 Varhaiskasvatuslaki 20 §

77 YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 2007 (27/2016)

lapsia toimimaan arvoperustan mukaisesti sekä keskustelemaan arvoista ja ihanteista. Varhaiskasvatuksessa kiusaamista, rasismia tai väkivaltaa ei hyväksytä missään muodossa eikä keneltäkään.

Lapsen oikeudet

Lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita hänellä on. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen, huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen. Lapsella on oikeus leikkiä, oppia leikkien ja iloita oppimastaan sekä rakentaa käsitystä itsestään, identiteetistään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti. Lapsella on oikeus yhteisöllisyyteen ja ryhmään kuulumiseen. Lapsella on oikeus saada riittävää ja oikea-aikaista tukea varhaiskasvatuksessa⁷⁸. Lapsella on oikeus saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita⁷⁹.

Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus

Varhaiskasvatus edistää suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja moninaisuutta. Lapsilla tulee olla mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esimerkiksi sukupuolesta, syntyperästä, kulttuuritaustasta tai muista henkilöön liittyvistä syistä riippumatta. Henkilöstön tulee luoda moninaisuutta kunnioittava ilmapiiri. Varhaiskasvatus rakentuu moninaiselle kulttuuriperinnölle, joka muotoutuu edelleen lasten, heidän huoltajiensa sekä henkilöstön vuorovaikutuksessa.

Perheiden monimuotoisuus

Ammatillinen, avoin ja kunnioittava suhtautuminen monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatusnäkemysiin luo edellytyksiä hyvälle kasvatusyhteistyölle⁸⁰. Lasten perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan siten, että jokainen lapsi voi kokea oman perheensä arvokkaaksi.

Terveellinen ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on ohjata lapsia terveyttä ja hyvinvointia edistäviin elämäntapoihin. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia kehittää tunnetaitojaan ja esteettistä ajatteluaan. Varhaiskasvatuksessa tunnustetaan ja noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Varhaiskasvatus luo perustaa ekososiaaliselle sivistykselle niin, että ihminen ymmärtää ekologisen kestävyuden olevan edellytys sosiaaliselle kestävyydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle.

Arvoperusta Siuntion varhaiskasvatuksessa

Siuntion varhaiskasvatuksen arvoperusta pohjautuu Siuntion kunnan arvojen lisäksi myös varhaiskasvatussuunnitelman arvoperustaan sisältäen: lapsen edun ensisijaisuuden, lapsen oikeuden hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteiden huomioon ottamiseen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun vaatimukseen ja lapsen syrjintäkieltoon, YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen, varhaiskasvatustalakiin ja YK:n vammaisten henkilöitä koskevaan yleissopimukseen.

Varhaiskasvatus nähdään tärkeänä ajanjaksona lapselle, jonka aikana on mahdollista harjoitella erilaisia taitoja tulevaisuutta varten. Jokainen lapsi huomioidaan yksilönä ja yhteisönsä ainutlaatuisena jäsenenä. Lapsen omanpersoonallisuuden kehittymistä ja lapsen minäkuvan vahvistamista tuetaan. Varhaiskasvatuksessa painotetaan leikin kautta tapahtuvaa oppimista sekä erilaisuuden näkemistä rikkautena ja yhteisöllisenä voimavarana. Lapselle annetaan mahdollisuus oman erityisosaamisen ja / tai kiinnostuksen kohteen kehittämiseksi ja lasta tuetaan löytämään omat vahvuudet. Toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan huomioiden lasten yksilölliset lähtökohdat ja tarpeet.

⁷⁸ Varhaiskasvatustalaki 15 a §

⁷⁹ YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989 (59/1991)

⁸⁰ Varhaiskasvatustalaki 3 § 1 momentti 6 kohta

2.5. Oppimiskäsitys

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppimiskäsitys pohjautuu myös näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset, kieli ja ajattelu. Oppimista tapahtuu muun muassa lasten havainnoidessa ja tarkkaillessa ympäristöään sekä jäljitellessä muiden toimintaa. Lapset oppivat myös leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa.

Varhaiskasvatuksessa oppimisen lähtökohtana ovat lasten aiemmat kokemukset, heidän mielenkiinnon kohteensa ja osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla asioilla on yhteys lasten kehittyviin valmiuksiin sekä muuhun kokemusmaailmaan ja kulttuuriseen taustaan. Lapset oppivat parhaiten voidessaan hyvin ja kokiessaan olonsa turvalliseksi. Myönteiset tunnekokemukset ja vuorovaikutussuhteet edistävät oppimista. Vertaisryhmä ja kokemus yhteisöön kuulumisesta ovat lapsen oppimisen ja osallisuuden kannalta keskeisiä. Lasten tulee saada oppimiseensa henkilöstön ohjausta ja tukea. Lapsia kiinnostava, tavoitteellinen ja sopivasti haastava toiminta innostaa oppimaan lisää. Jokaisen lapsen tulee saada onnistumisen kokemuksia ja iloa omasta toiminnastaan sekä itsestään oppijana.

Leikki on varhaiskasvatukseen lasten oppimiselle merkityksellistä. Se on lasta motivoivaa ja iloa tuottavaa toimintaa, jossa lapset samalla oppivat monia taitoja ja omaksuvat tietoa. Varhaiskasvatuksessa tulee ymmärtää leikin itseisarvo lapselle sekä sen pedagoginen merkitys oppimisessa ja lasten kokonaisvaltaisessa kehityksessä ja hyvinvoinnissa.

Oppimiskäsitys Siuntion varhaiskasvatuksessa

Siuntion varhaiskasvatuksessa lasta rohkaistaan kokeilemaan ja etsimään erilaisia ratkaisuja. Epäonnistumiset ja virheet nähdään mahdollisuutena uusille oivalluksille. Lasten kanssa työskentelyssä on tärkeää toistaminen ja asioiden kertaaminen. Varhaiskasvatuksen toiminnassa huomioidaan lapsen mielenkiinnon kohteet ja niille annetaan mahdollisuuksia toteutua. Keskeistä on kiireetön pysähtyminen lapsen kiinnostuksen äärelle. Varhaiskasvatuksessa kasvu ja oppiminen nähdään yhteisöllisenä ja vuorovaikutteisena tapahtumana.

Siuntiossa painotetaan lasten onnistumisen kokemuksia, vahvuuksia ja lapsen yksilöllisyyden huomiointia varhaiskasvatuksen arjessa. Siuntion varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimiskäsitystä täydentää positiivisen pedagogiikan näkökulma. Lasten pystyvyyden tunnetta vahvistetaan auttamalla heitä tunnistamaan ja hyödyntämään omia vahvuuksiaan ja mielenkiinnon kohteitaan. Rohkaisevalla ohjauksella ja kannustavalla palautteella lisätään lasten luottamusta omiin mahdollisuuksiinsa sekä edistetään lasten kiinnostusta ja halua oppia.

2.6. Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa pedagogiikka perustuu määriteltyyn arvoperustaan, käsitykseen lapsesta, lapsuudesta sekä oppimisesta. Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen, erityisesti kasvatusta ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattihenkilöstön toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten hyvinvoinnin ja oppimisen toteutumiseksi. Se näkyy varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä sekä kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuudessa. Pedagogiikan painottuminen varhaiskasvatuksen kokonaisuudessa edellyttää pedagogista asiantuntemusta sekä henkilöstön yhteistä ymmärrystä siitä, miten lasten oppimista ja hyvinvointia voidaan parhaalla tavalla edistää⁸¹.

Varhaiskasvatus toteutuu henkilöstön, lasten ja ympäristön vuorovaikutuksessa, jossa kasvatus, opetus ja hoito muodostavat eheän kokonaisuuden. Näitä kolmea ulottuvuutta voidaan tarkastella käsitteellisesti erillisinä, mutta käytännön toiminnassa ne nivoutuvat yhteen. Tämä mahdollistaa kokonaisvaltaisen lähestymistavan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi. Kasvatus, opetus ja hoito painottuvat eri tavoin eri-ikäisten lasten toiminnassa sekä varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa.

Kasvatus on toimintaa, jonka myötä kulttuuriset arvot, tavat ja normit välittyvät, muovautuvat ja uudistuvat. Osaltaan kasvatuksen tavoite on siirtää kulttuuriperintöä sekä tärkeinä pidettyjä arvoja ja traditioita seuraavalle sukupolvelle. Kasvatuksen avulla ohjataan lapsia muodostamaan omia mielipiteitään ja arvioimaan kriittisesti vallitsevia ajattelu- ja toimintatapoja sekä toimimaan eettisesti kestäväällä tavalla. Kasvatuksen sivistystehtävänä on ohjata tietoisesti lasten yksilöllisen identiteetin muotoutumista siten, että lapset oppivat havaitsemaan oman toimintansa vaikutukset toisiin ihmisiin ja ympäristöönsä. Lasten kehitystä tuetaan niin, että he oppivat toimimaan sekä käyttämään osaamistaan myös toisten hyväksi.

Opetuksen lähtökohtana on varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritelty oppimiskäsitys. Opetuksen tarkoitus on edistää lasten oppimista ja auttaa lapsia luomaan merkityksiä itsestään, toisista ihmisistä sekä ympäröivästä maailmasta. Varhaiskasvatuksessa lapsia innostetaan ja motivoitetaan opettelemaan uusia asioita sekä ohjataan käyttämään erilaisia oppimisen tapoja. Opetus tukee ja siinä hyödynnetään lasten luontaista uteliaisuutta ja tutkimisen halua. Opetuksessa otetaan huomioon lasten kehittyvät taidot, mielenkiinnon kohteet, vahvuudet ja yksilölliset tuen tarpeet. Lisäksi opetuksen perustana ovat oppimisympäristöille (luku 3.2), laaja-alaiselle osaamiselle (luku 2.7), pedagogiselle toiminnalle (luku 4), ja lapsen tuelle (luku 5) asetetut tavoitteet.

Hoito on fyysisistä perustarpeista huolehtimista sekä tunnepohjaista välittämistä. Tavoitteena on, että lapsi tuntee itsensä arvostetuksi ja ymmärretyksi sekä kokee olevansa yhteydessä toisiin ihmisiin. Vastavuoroinen ja kunnioittava vuorovaikutussuhde sekä myönteinen kosketus ja läheisyys muodostavat perustan hyvälle hoidolle ja huolenpidolle. Päivittäin toistuvat tilanteet, kuten ruokailu, pukeminen ja riisuminen, lepo ja hygieniasta huolehtiminen, ovat keskeinen osa lapsen päivää ja osa pedagogista toimintaa. Varhaiskasvatuksen hoitotilanteet ovat aina samanaikaisesti kasvatus- ja opetustilanteita, joissa opitaan esimerkiksi vuorovaikutustaitoja, itsestä huolehtimisen taitoja, ajan hallintaa sekä omaksutaan hyviä tottumuksia.

Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus Siuntiossa

Varhaiskasvatuksessa kasvatus, opetus ja hoito muodostavat yhdessä kokonaisuuden, josta lapsen hyvä päivä koostuu. Oppimista tapahtuu kaikissa varhaiskasvatuspäivän tilanteissa. Arkitoiminnan tilanteiden hyödyntäminen lapsen kehityksessä ja oppimisessa on erityisen merkityksellistä. Kasvattajat hyödyntävät leikkiä monessa eri varhaiskasvatuksen arjen tilanteessa. Jokaisen lapsen tulee kokea tulleensa kuulluksi, nähdyksi ja osalliseksi varhaiskasvatuksen arjessa omana itsenään. Varhaiskasvatuksen arjen tilanteet ja toiminta ovat pedagogisesti suunniteltu ja perusteltu.

2.7. Laaja-alainen osaaminen

Varhaiskasvatuksessa luodaan pohjaa lasten laaja-alaiselle osaamiselle. Laaja-alainen osaaminen muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Tietojen ja taitojen käyttämiseen vaikuttavat lasten omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu, työnteko sekä kansalaisena toimiminen nyt ja tulevaisuudessa edellyttävät tiedon- ja taidonalat ylittävää ja yhdistävää osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet kulkevat jatkumona varhaiskasvatussuunnitelman perusteista esi- ja perusopetuksen opetussuunnitelmien

perusteisiin. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ovat ohjanneet tämän asiakirjan valmistelua, ja ne tulee ottaa huomioon paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa.

Laadukas pedagoginen toiminta vahvistaa lasten laaja-alaista osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa se, miten varhaiskasvatuksessa toimitaan, miten eri oppimisympäristöjä käytetään sekä miten lasten hyvinvointia ja oppimista tuetaan. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen kehittämisessä sekä kasvatuksessa, opetuksessa ja hoidossa. Luvussa 4.5 kuvattujen oppimisen alueiden tehtävänä on edistää lasten laaja-alaista osaamista.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kuvataan kuusi toisiinsa liittyvää laaja-alaisen osaamisen osa-alueita:

- ajattelu ja oppiminen
- kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
- itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- monilukutaito
- digitaalinen osaaminen
- osallistuminen ja vaikuttaminen.

Seuraavaksi kuvataan mitä laaja-alaisen osaamisen eri osa-alueilla tarkoitetaan. Lisäksi määritellään varhaiskasvatuksen tehtävä kullakin osa-alueella.

Laaja-alainen osaaminen Siuntion varhaiskasvatuksessa

Siuntion varhaiskasvatuksessa kaikkia laaja-alaisen osaamisen alueita käsitellään mahdollisimman monipuolisesti lasten ikään ja kehitystasoon soveltuvilla menetelmillä. Lapsen omat mielenkiinnon kohteet huomioidaan lapsiryhmän toiminnan pedagogisessa suunnittelussa ja toteuttamisessa. Laaja-alainen osaaminen kytkeytyy kaikkeen varhaiskasvatuksen toimintaan. Vaikka laaja-alainen osaaminen nähdään kokonaisuutena, varhaiskasvatuksen suunnittelussa ja toteutuksessa voidaan painottaa jotakin tai joitakin osa-alueita toimintavuosittain. Laaja-alaisen osaamisalueiden huomioiminen kuvataan yksikön toimintasuunnitelmassa. Laaja-alaisen osaamisen alueiden toteutumista arvioidaan säännöllisesti toimintayksiköissä.

2.7.1. Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon hankinta, jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua, jonka perustaa luodaan varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten ajattelun ja oppimisen taitoja.

Lasten ajattelu ja oppiminen kehittyvät monipuolisten ja merkityksellisten kokemusten avulla. Ihmettelulle, oivaltamiselle sekä oppimisen ilolle tulee olla tilaa. Leikissä lapsilla on mahdollisuus käyttää mielikuvitustaan ja luovuuttaan, kokeilla yhdessä ideoitaan ja tutkia maailmaa. Lasten taitoja jäsentää, nimetä ja kuvata ympäristöä ja sen ilmiöitä tuetaan lasten iän ja kehityksen mukaisesti. Lapsia rohkaistaan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heidän kanssaan iloitaan onnistumisista ja opetellaan kannustamaan toisia. Lapsia kannustetaan myös sinnikkyyteen ja olemaan lannistumatta epäonnistumisista sekä keksimään ratkaisuja eri tilanteissa. Heitä ohjataan suuntaamaan ja ylläpitämään tarkkaavaisuuttaan. Päivittäinen, riittävä fyysinen aktiivisuus tukee lasten ajattelua ja oppimista. Toiminnan pedagoginen dokumentointi (luku 4.2) sekä yhteinen pohdinta auttavat lapsia havaitsemaan oppimistaan ja tunnistamaan vahvuuksiaan. Tämä vahvistaa lasten uskoa omiin kykyihinsä.

Ohjeistus paikallisesti päätettävistä asioista

Perusteiden teksti liitetään varhaiskasvatussuunnitelmaan ja sitä täydennetään mahdollisilla paikallisilla näkökulmilla.

Kuvaa laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ja niihin mahdollisesti liittyvät paikalliset painotukset sekä ne toimenpiteet, joiden avulla tavoitteiden toteutumista arvioidaan ja kehitetään. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon ja niitä syvennetään osioissa, joissa käsitellään varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria, varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelua, toteuttamista ja arviointia sekä lapsen tukea.

Ajattelu ja oppiminen Siuntion varhaiskasvatuksessa

Siuntion varhaiskasvatuksessa tuetaan lapsen oman ajattelutaidon kehittymistä. Lapsia rohkaistaan ja kannustetaan yhteiseen ihmettelyyn. Kasvattajat toimivat esimerkkinä ja yhdessä lasten kanssa tutkivat ja pohtivat asioita ilman valmiita vastauksia. Yhdessä myös pohditaan, mistä tietoa voi löytyä.

Varhaiskasvatuksen tilanteissa painotetaan kiireettömyyttä ja sen merkitystä ajattelun ja oppimisen kannalta. Kasvattajalla tulee olla aikaa pysähtyä lapsen oppimisen tilanteiden äärelle ja tukea ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä myös spontaaneissa arjen tilanteissa. Eheytyesti toteutettu teema- ja projektityöskentely tukee lapsen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä. Kasvattajan toiminta on lapsilähtöistä.

2.7.2. Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Lapset kasvavat kulttuurisesti, kielellisesti ja katsomuksellisesti moninaisessa maailmassa. Tämä korostaa sosiaalisten ja vuorovaikutustaitojen sekä kulttuurisen osaamisen merkitystä. Osaamiseen kuuluu taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä sekä kyky reflektoida omia arvoja ja asenteita. Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys identiteetille, toimintakyvylle ja hyvinvoinnille. Toimiva vuorovaikutus erilaisista kulttuuri- ja katsomustaustoista tulevien ihmisten kanssa edellyttää oman ja muiden kulttuurin ja katsomuksellisen taustan ymmärtämistä ja kunnioittamista. Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kulttuurista osaamista sekä heidän vuorovaikutus- ja ilmaisutaitojaan.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin, kieliin ja kulttuureihin. Henkilöstö toimii mallina lapsille toisten ihmisten sekä kielellisen, kulttuurisen ja katsomuksellisen moninaisuuden myönteisessä kohtaamisessa. Lapsia ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Yhteistyöhön perustuva toiminta luo mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lasten kanssa harjoitellaan asettumista toisen asemaan, opetellaan tarkastelemaan asioita eri näkökulmista sekä ratkaisemaan ristiriitatilanteita rakentavasti. Tämä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja. Lapsia tuetaan kulttuuri-identiteettien rakentamisessa. Varhaiskasvatuksessa saadut kokemukset, tiedot ja taidot kulttuuriperinnöstä vahvistavat lapsen kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria. Esimerkiksi leikit, ruokailuhetket ja juhlat tarjoavat tilaisuuksia jakaa kokemuksia erilaisista perinteistä ja tavoista. Lapsia tuetaan myönteisen suhteen luomisessa moninaiseen ympäristöön.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu Siuntion varhaiskasvatuksessa

Siuntion varhaiskasvatuksessa vahvistetaan kieli- ja kulttuuritietoista toimintakulttuuria. Moninaisuuden myönteistä näkymistä edistetään osana lapsiryhmien arkea ja juhlaa. Lapsiryhmissä tutustutaan ryhmässä läsnä oleviin kulttuureihin ja katsomuksiin. Suomen- ja suomenruotsalaisen kulttuurin perinteet ja juhlat huomioidaan vuoden kierrossa. Varhaiskasvatuksessa lasta tuetaan ymmärtämään Siuntion merkitys historiallisena kuntana, jonka identiteetin kehittämisessä kaksikielisyydellä sekä moninaisella kulttuurilla on aina ollut keskeinen merkitys. Siuntion varhaiskasvatuksessa hyödynnetään myös Siuntion kulttuurisesti monipuolista ympäristöä. Lapsiryhmät tekevät retkiä ja tutustuvat kunnassa sijaitseviin luonto- ja kulttuurikohteisiin.

2.7.3. Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtimiseen, terveyteen ja turvallisuuteen liittyvät taidot ovat kaikille tärkeitä. Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Lasten itsenäisyyden asteittaista lisääntymistä tuetaan. Lapsia autetaan ja heitä kannustetaan pyytämään apua sitä tarvitessaan. Lasten kanssa harjoitellaan erilaisia taitoja kuten pukeutumista, ruokailua sekä henkilökohtaisesta hygieniasta ja omista tavaroista huolehtimista. Lapsia ohjataan toimimaan vastuullisesti ja turvallisesti varhaiskasvatuksen oppimisympäristöissä, kuten lähiluonnossa ja liikenteessä. Lasten kanssa käsitellään heidän hyvinvointiaan edistäviä asioita kuten levon, ravinnon, liikunnan ja mielen hyvinvoinnin merkitystä. Lapsia autetaan tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelystä. Lasten tunnetaidot vahvistuvat, kun heidän kanssaan opetellaan havaitsemaan, tiedostamaan ja nimeämään tunteita. Lapsia ohjataan myös kunnioittamaan ja suojelemaan omaa ja toisten kehoa.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot Siuntion varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen arjen eri tilanteet, kuten ruokailu, pukeutumis- ja riisumistilanteet, päivälepo, ulkoilu, hygieniatilanteet ja siirtymiset toiminnasta toiseen ovat pedagogisesti suunniteltuja ja toteutettuja. Itsestä huolehtimisen ja arjen taitojen harjoittelussa korostuu yhteistyö huoltajien ja varhaiskasvatuksen välillä. Arjen taitojen merkityksestä ja tavoitteista keskustellaan huoltajien kanssa.

2.7.4. Monilukutaito

Monilukutaitoa tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, vuorovaikutuksessa sekä yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Monilukutaito edistää lasten kasvatuksellista ja koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea näiden taitojen kehittymistä.

Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämisen sekä vuorovaikutuksen näkökulmasta keskeinen perustaito. Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinna ja tuottamisen taitoja. Monilukutaidon perustana on laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan erilaiset tekstit voivat olla muun muassa kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Siihen sisältyy erilaisia lukutaitoja kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito. Monilukutaito liittyy kiinteästi ajattelun ja oppimisen taitoihin. Lasten kanssa nimetään asioita ja esineitä sekä opetellaan erilaisia käsitteitä. Lapsia innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä erilaisissa, myös digitaalisissa, ympäristöissä. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja.

Monilukutaito Siuntion varhaiskasvatuksessa

Lapsen monilukutaidon perusteita ja kehittymistä tuetaan leikin, ihmettelyn ja tutkimisen kautta. Lasten kanssa harjoitellaan ymmärtämään ja tulkitsemaan erilaisia ilmiöitä, merkkijärjestelmiä, kuvia jne. Yhdessä aktiivisesti vuorovaikutuksessa lasten kanssa opitaan yhdessä toimien erilaisia tapoja ja kulttuurien moninaisuutta. Monilukutaidon ja tieto- ja viestintäteknologisen osaamisen kehittämisessä hyödynnetään lähiympäristön yhteistyökumppaneita esimerkiksi kirjastoa ja lasten mielenkiinnon kohteita.

2.7.5. Digitaalinen osaaminen

Digitaalisuus on osa yhteiskuntaa, jossa lapsi kasvaa. Digitaalista osaamista tarvitaan ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, yhteiskunnassa toimimisessa ja oppimisessa. Digitaalisen

osaamisen vahvistaminen edistää lasten koulutuksellista tasa-arvoa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on yhteistyössä kotien kanssa tukea lapsen ymmärrystä digitaalisuudesta.

Lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan digitaalisuuden roolia arkielämässä. Digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä hyödynnetään dokumentoinnissa, leikeissä, vuorovaikutuksessa, peleissä, tutkimisessa, liikkumisessa sekä taiteellisessa kokemisessa ja tuottamisessa. Mahdollisuudet harjoitella, kokeilla ja tuottaa sisältöjä itse ja yhdessä muiden lasten kanssa käyttäen apuna digitaalisia välineitä edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja sekä monilukutaitoa. Henkilöstö ohjaa lapsia digitaalisten ympäristöjen monipuoliseen, vastuulliseen ja turvalliseen käyttöön.

Digitaalinen osaaminen Siuntion varhaiskasvatuksessa

Siuntion varhaiskasvatuksessa lapsille annetaan mahdollisuuksia saada kokemuksia tieto- ja viestintäteknologian käytöstä ikä- ja kehitysvaiheet huomioiden. Digitaaliset välineet ovat osa oppimisympäristöä ja niiden pedagoginen käyttäminen toiminnassa on yksi työtavoista. Lapset ja aikuiset työskentelevät vuorovaikutuksessa yhdessä tehden ja tutkien. Tieto- ja viestintäteknikan tuomilla mahdollisuuksilla voidaan harjoitella mm. kielen kehitystä; lukemista, kirjoittamista ja puhuttua kieltä. Lasten digitaalisten taitojen kehittämisessä hyödynnetään lasten keskinäistä vertaisoppimista toisiltaan ja harjoitellaan turvallisesti toimimista digitaalisessa ympäristössä.

2.7.6. Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustan demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämään vaikuttavissa asioissa. Varhaiskasvatuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tukea lasten kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä kannustaa oma-aloitteisuuteen.

Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiin vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä henkilöstön kanssa. Samalla lapset oppivat vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Henkilöstö huolehtii siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Osallistumisen ja vaikuttamisen kautta lasten käsitys itsestään kehittyy, itseluottamus kasvaa ja yhteisössä tarvittavat sosiaaliset taidot muovautuvat.

Osallistuminen ja vaikuttaminen Siuntion varhaiskasvatuksessa

Lapsen osallisuudessa keskeistä on turvallisuuden tunne, sitoutuminen ja kiinnittyminen yhteisöön. Erilaiset lasten äänestykset ja ryhmän sääntöjen yhteinen sopiminen edistävät lasten mahdollisuuksia vaikuttaa oman ryhmänsä asioihin ja tekevät lasten vaikutusmahdollisuudet näkyviksi. Lapset osallistuvat oppimisympäristön ja ryhmän toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Jokaisessa lapsiryhmässä kehitetään ryhmälle sopivia tapoja osallistua ja vaikuttaa. Kasvattajan tehtävä on varmistaa, että jokainen lapsi saa kokemuksia osallistumisesta, vaikuttamisesta sekä kuulluksi ja huomioiduksi tulemisesta.

3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

Toimintakulttuuri on historiallisesti ja kulttuurisesti muotoutunut tapa toimia, joka muovautuu yhteisön vuorovaikutuksessa. Varhaiskasvatuksen järjestäjän ja varhaiskasvatusta johtavien henkilöiden tehtävänä on luoda edellytykset toimintakulttuurin kehittämiseksi ja arvioinnille varhaiskasvatuksen eri toimintamuodoissa ja yksiköissä. Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen varhaiskasvatus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu muun muassa

- arvoista ja periaatteista
- työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta
- oppimisympäristöistä ja työtavoista
- yhteistyöstä ja sen eri muodoista
- vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä
- henkilöstön osaamisesta, ammatillisuudesta ja kehittämisotteesta
- johtamisrakenteista ja -käytännöistä
- toiminnan organisoinnista, suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista.

Toimintakulttuuria muovaavat tiedostetut, tiedostamattomat ja joskus myös tahattomat tekijät. Yhteisön kaikki jäsenet vaikuttavat toimintakulttuuriin, ja se puolestaan vaikuttaa kaikkiin jäseniin riippumatta siitä, tunnustetaanko sen merkitys vai ei.

Varhaiskasvatuksessa kaikkien työtapojen tulee tukea lapsen kehitystä ja oppimista. Ne tulee myös pystyä pedagogisesti perustelemaan. Henkilöstön on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapsille, jotka omaksuvat varhaiskasvatusyhteisön arvoja, asenteita ja tapoja.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään inklusiivisuuden periaatteiden mukaisesti, ja se liittyy kokonaisvaltaisesti pedagogisen toiminnan toteuttamiseen. Inklusiivinen toimintakulttuuri edistää lasten osallisuutta ja oppimista ja vastaa kaikkien lasten erilaisiin tarpeisiin. Jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, osallistua yhteiseen toimintaan sekä kasvaa omaan potentiaaliinsa vahvuuksien ja myönteisten oppimiskokemusten avulla yhdessä vertaistensa kanssa. Lapsille tarjotaan sopivia oppimisen haasteita, ja heille turvataan tarvittava tuki (luku 5). Oppimisympäristöjä arvioidaan ja kehitetään yhdessä lasten kanssa heille sopiviksi.

Inklusiivisen varhaiskasvatuksen toteuttamisen edellytyksenä on laadukas pedagoginen ja erityispedagoginen osaaminen ja toiminta, huolenpito lasten hyvinvoinnista sekä henkilöstön sitoutuminen inklusiivisuuden periaatteisiin. Inklusiivisen toimintakulttuurin toteuttaminen edellyttää inklusiivisuuden johtamista, kehittämistä ja toteutumisen arviointia.

Toimintakulttuuri vaikuttaa varhaiskasvatuksen laatuun. Sillä on keskeinen merkitys varhaiskasvatuksen toteuttamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa. Varhaiskasvatustyön tavoitteita tukeva toimintakulttuuri luo suotuisat olosuhteet lasten kehitykselle, oppimiselle, osallisuudelle, turvallisuudelle, hyvinvoinnille sekä kestäväälle elämäntavalle.

Johtaminen vaikuttaa keskeisesti varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin, sen kehittämiseen ja laatuun. Varhaiskasvatuksen johtamisen lähtökohtana on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Toimintakulttuurin ja sen inklusiivisuuden kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista, joka on varhaiskasvatuksen kokonaisuuden tavoitteellista ja suunnitelmallista johtamista, arviointia ja kehittämistä. Se sisältää kaikki ne toimenpiteet, joilla luodaan edellytykset henkilöstön hyvälle työolosuhteille, ammatillisen osaamisen ja koulutuksen hyödyntämiselle ja kehittämiselle sekä pedagogiselle toiminnalle (luku 4.1).

3.1. Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet

Yhteisön toimintakulttuuri muuttuu jatkuvasti ja sitä arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee varhaiskasvatuksen tavoitteiden toteutumista. Yhteisiin tavoitteisiin sitoutuminen edistää arvoperustan ja oppimiskäsityksen toteutumista. Toimintakulttuurin vaikutusten pohdinta ja sen ei-toivottujen piirteiden tunnistaminen ja korjaaminen ovat tärkeä osa toimintakulttuurin kehittämistä. Jatkuvan kehittämisen perusedellytys on, että henkilöstö ymmärtää oman toimintansa taustalla vaikuttavien arvojen, tietojen ja uskomusten merkityksen sekä osaa arvioida niitä. Kehittämisessä on tärkeää toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi. Varhaiskasvatusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja kehitettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu. Lapsen etua on harkittava yksittäisen lapsen, lapsiryhmän ja yleensä lasten kannalta tapaus- ja tilannekohtaisesti⁸².

Johtaja edistää osallistavaa toimintakulttuuria luomalla rakenteita ammatilliseen keskusteluun. Lisäksi johtaja rohkaisee työyhteisöä säännöllisesti kehittämään ja innovoimaan yhteistä toimintakulttuuria. Johtaja tukee yhteisön kehittymistä oppivaksi yhteisöksi, jossa osaamista kehitetään ja jaetaan. Päämääränä on, että yhteinen toiminta-ajatus ja toiminnan tavoitteet näkyvät käytännössä. Johtaja vastaa siitä, että yhteisiä työkäytäntöjä tehdään näkyväksi ja että niitä havainnoidaan ja arvioidaan säännöllisesti. Lapset ja huoltajat ovat mukana toimintakulttuurin kehittämisessä ja arvioinnissa.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään seuraavien periaatteiden mukaisesti:

Toimintakulttuurin kehittäminen ja sitä ohjaavat periaatteet Siuntion varhaiskasvatuksessa

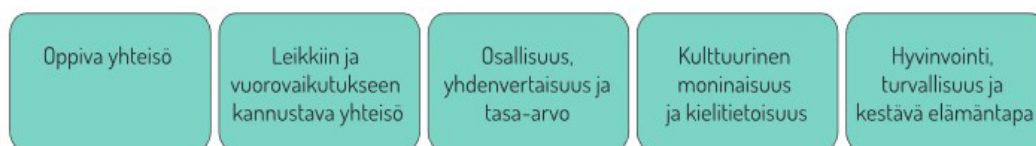
Toimintakulttuurin kehittäminen ja sen ylläpitäminen vaativat koko työyhteisön yhteisiä pedagogisia keskusteluja ja niitä tukevia rakenteita. Varhaiskasvatuksen koko henkilökunta osallistuu hyvän toimintakulttuurin luomiseen ja kehittämiseen. Toimintakulttuuri on avointa ja osallistavaa. Huoltajien mielipiteitä ja toiveita kuullaan päivittäisissä kohtaamisissa, vasukeskusteluissa ja huoltajille suunnattujen kyselyiden avulla. Kaikessa toiminnassa huomioidaan lasten osallisuus. Inklusiivisuuden periaatteiden mukaisesti Siuntion varhaiskasvatuksessa tuetaan kaikkien oppimista ja osallisuutta poistamalla oppimisen esteitä ja kehittämällä uusia työtapoja.

Ammatillisen tietoisuuden ylläpitäminen edellyttää jatkuvaa oman työn reflektointia tiimissä ja työyhteisössä. Henkilöstö kehittää osaamistaan ja työtapojaan kouluttautumalla ja verkostoitumalla. Yhteistoiminnan ja jakamisen kulttuuria ylläpidetään yhteisillä rakenteilla. Toimintakulttuurin kehittämistä ja pedagogista yhteistyötä tuetaan johtamisella. Varhaiskasvatustieteen esimies vastaa toimintakulttuurin kehittämisestä yhdessä sovittujen rakenteiden kautta ja hyödyntävät johtamisen kannalta merkityksellisiä työkaluja. Näitä ovat pedagogiset tiimit, toimintasuunnitelman laadinta ja arviointi, tiimisopimuksista keskusteleminen, kehityskeskustelut ja säännöllisesti toteutettavat laadunarvioinnit, jotka pohjautuvat varhaiskasvatuksen Karvin laadun perusteiden ja suositusten (2018) pohjalta johdettujen teemoihin. Oppivan yhteisön rakenteet perustuvat jaetun johtajuuden periaatteelle.

Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa tiimensä toiminnasta ja kehittämisestä sekä lapsiryhmän varhaiskasvatuksen pedagogiikan suunnittelusta, toteutumisesta ja arvioinnista. Koko tiimi osallistuu lapsiryhmän pedagogiikan toteuttamiseen ja arviointiin. Lasten kuuntelemiselle varataan tilaa ja aikaa varhaiskasvatustieteen arjen rakenteissa suunnitelmallisesti ja säännöllisesti. Kuulemisen hetkissä kasvattaja auttaa aktiivisesti kaikkia lapsia ilmaisemaan ajatuksiaan ja mielipiteitään. Lasten ajatukset ja ideat yhdistyvät kasvattajan pedagogiseen osaamiseen muodostaen yhteisiä prosesseja - arjen toimintoja ja projekteja. Kunnan omat eri toiminnot sekä kuntalaisten eri järjestöt (liikunta- ja urheiluseurat, kotiseutumuseo, kulttuuriyhdistykset jne.) tarjoavat lisäksi varhaiskasvatukselle mahdollisuuden oppimista ja hyvinvointia tukevaan yhteistyöhön.

⁸² Varhaiskasvatustieteen laki 4 § ja HE 40/2018 vp, s. 85

Varhaiskasvatuksen kehittyvä toimintakulttuuri

Yhteistyö

Oppimisympäristöt

Kehittyvä toimintakulttuuri (Oph)

3.1.1. Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä

Varhaiskasvatuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Oppivassa yhteisössä on tilaa erilaisille mielipiteille ja tunteille. Lapsia ja henkilöstöä kannustetaan rohkeasti jakamaan ajatuksiaan ja kokeilemaan uudenlaisia toimintatapoja. Jatkuvasti toimintaansa arvioiva ja kehittävä yhteisö haastaa itseään sekä tunnistaa ja hyödyntää vahvuuksiaan. Oppivassa yhteisössä arvostetaan kunnioittavaa ja huomaavaista käytöstä. Yhteisö rohkaisee kokeiluun, yrittämiseen ja sinnikkyytteen sekä sallii myös erehtymisen. Yhdessä tekeminen ja osallisuuden kokemukset vahvistavat yhteisöä.

Henkilöstöä kannustetaan itsearviointiin, tiedon ja osaamisen jakamiseen ja samalla ammatilliseen kehittymiseen. Yhdessä sovittujen tavoitteiden ja tehtävien pohdinta, oman työn säännöllinen arviointi sekä huoltajilta ja muilta yhteistyökumppaneilta saatu palaute edistävät yhteisön oppimista. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen.

Oppiva yhteisö Siuntion varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin ytimenä

Siuntion varhaiskasvatuksessa oppiminen nähdään yhteisöllisenä pääomana. Oppimista tapahtuu kasvattajien ja lasten kesken, mutta myös lapsilta kasvattajille ja toisin päin. Oppimisesta iloitaan ja se nähdä tutkimusmatkana, joka jatkuu läpi koko elämän. Toisen oppimisesta iloitaan ja kannustetaan tiedon jakamiseen ja hankintaan. Erilaisia käytäntöjä kokeillaan ja arvioidaan. Oppia haetaan tutustumalla erilaisiin kohteisiin ja aktiivisella kouluttautumisella.

3.1.2. Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö

Leikkiin kannustavassa toimintakulttuurissa tunnustetaan leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Henkilöstö tunnistaa leikkiä rajoittavia tekijöitä ja kehittää leikkiä edistäviä toimintatapoja ja oppimisympäristöjä. Lapsilla ja henkilöstöllä on mahdollisuus kokea yhdessä tekemisen ja leikin iloa. Yhteisössä kannustetaan kaikkia kekseliäisyyteen, mielikuvituksen käyttöön, omaan ilmaisuun ja luovuuteen. Leikki saa näkyä ja kuulua. Lasten leikkialoitteille, kokeiluille ja elämyksille annetaan tilaa, aikaa ja leikkirauhaa. Leikkiville lapsille ja aikuisille mahdollistetaan keskittyminen leikkiin.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin kuuluu henkilöstön keskinäinen yhteistyö sekä vuorovaikutus huoltajien ja lähiympäristön kanssa. Yhteisön jäsenet kunnioittavat toisiaan ja arvostavat yhteistyötä. Yhteisö rohkaisee lapsia hyvään vuorovaikutukseen sekä toimimaan ryhmän jäsenenä. Henkilöstö tukee lasten vertaissuhteiden syntymistä ja vaalii ystävyyssuhteita. Turvallisessa yhteisössä puututaan ristiriitoihin ja opetellaan rakentavia keinoja niiden ratkaisemiseen.

Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö Siuntion varhaiskasvatuksessa

Jokaisella lapsella on oikeus osallistua ryhmän yhteisiin leikkeihin. Kasvattajat muodostavat leikkiryhmät niin, että kaikki pääsevät leikistä osalliseksi. Leikit vaihtelevat lasten vapaavalintaisesta leikistä pedagogisesti suunniteltuun ja ohjattuun leikkiin. Leikkiympäristöinä käytetään sekä sisä- että ulkotiloja. Ulkona tapahtuvia leikkejä havainnoidaan ja kehitetään aktiivisesti. Tieto- ja viestintäteknisiä laitteita käytetään mahdollisuuksien mukaan leikin rikastuttajina ja pedagogisen dokumentaation välineinä.

Kasvattaja ohjaa, tukee ja luo mahdollisuuksia leikille. Kasvattaja hyödyntää leikkiä pedagogisena menetelmänä. Kasvattaja on mukana leikeissä esimerkinä ja tilanteen ja tarpeen mukana tukemassa lasten leikkitaitoja. Kasvattajan tehtävät vaihtelevat leikin edellytysten luomisesta leikkiin osallistumiseen sekä leikin havainnoimiseen. Leikkiä havainnoimalla kasvattaja saa arvokasta tietoa lasten kehitys- ja oppimisvaiheista sekä kiinnostuksen kohteista. Tätä tietoa hyödynnetään lasten oppimisen ja muun toiminnan ohjauksessa.

3.1.3. Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo

Inklusiivisessa toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta⁸³ ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Tämä edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoista kehittämistä. Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden kautta. Osallisuutta vahvistaa lasten sensitiivinen kohtaaminen ja myönteinen kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta. Lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin edistää osallisuutta. Jokainen henkilöstön jäsen on tärkeä osa kasvatusyhteisöä.

Yhteisön jäsenet tulevat kohdatuiksi ja kohdelluiksi yhdenvertaisina riippumatta henkilöön liittyvistä tekijöistä⁸⁴. Yhdenvertaisuus ei merkitse samanlaisuutta. Toimintakulttuurin kehittämisen kannalta on tärkeää, että yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevista asenteista keskustellaan työyhteisössä. Lisäksi tulee pohtia, miten esimerkiksi kieleen, etnisyyteen, katsomukseen, vammaisuuteen, sukupuoleen ja sen moninaisuuteen liittyvät asenteet näkyvät puheissa, eleissä, teoissa ja toimintatavoissa. Vuorovaikutuksen ja kielenkäytön mallit sekä tavat toimia stereotyyppisten oletusten mukaisesti välittyvät lapsille. Varhaiskasvatus on sukupuolisensitiivistä. Henkilöstö rohkaisee lapsia tekemään valintoja ilman sukupuoleen tai muihin henkilöön liittyviin seikkoihin sidottuja stereotyyppisiä rooleja ja ennako-odotuksia. Henkilöstö tunnistaa lasten keskinäisten kohtaamisten eriarvoistavia piirteitä sekä puuttuu niihin

⁸³ Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 6 kohta

⁸⁴ Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) 7 ja 8 §

hienotunteisesti ja johdonmukaisesti. Myönteisellä ja kannustavalla vuorovaikutuksella tuetaan lapsen oman identiteetin ja itsetunnon kehitystä.

Osallisuus, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo Siuntion varhaiskasvatuksessa

Siuntion varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on inklusiivinen. Toiminnassa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa luomalla toimintoja, joissa jokainen lapsi pystyy osallistumaan täysivaltaisensa ryhmänsä toimintaan. Kasvattajat huolehtivat suvaitsevan ilmapiirin luomisesta ja ylläpitämisestä tukemalla lapsia myötätuntoiseen ja toisia arvostavaan käyttäytymiseen.

Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden kautta. Osallisuutta vahvistetaan lapsen sensitiivisellä kohtaamisella. Kasvattajat luovat ilmapiirin, jossa toteutuu myönteinen vuorovaikutus ja kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisestä. Jokainen kohdataan arvostavasti sukupuoleen tai kulttuuriin katsomatta.

Varhaiskasvatuksessa huomioidaan jokaisen lapsen perheen kulttuuri ja tavat. Kasvattaja kohtaa lapsen hänen tarpeidensa, persoonallisuuden ja perheen kulttuurin mukaisesti, siten että lapsi kokee olevansa tasa-arvoinen ja yhdenvertainen riippumatta sukupuolestaan, sosiaalisesta tai kulttuurisesta taustastaan tai etnisestä alkuperästään. Osallisuus lasten kanssa edellyttää lapsen maailman tuntemusta ja tietoa siitä mikä on lapselle ominainen tapa toimia. Keskeistä osallisuudessa on lapsen kuuntelu ja yhteistyö vanhempien kanssa. Huoltajien toiveita ja mielipiteitä otetaan huomioon toiminnan suunnittelussa. Toimintaa kehitetään yhdessä huoltajien kanssa aktiivisesti vuorovaikutuksen ja arvioinnin avulla. Toimintaa järjestetään huoltajien kanssa mm. erilaisten perhetapahtumien muodossa sekä järjes-tämällä vanhempain- ja teemailtoja.

3.1.4. Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus

Varhaiskasvatus on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa. Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Yhteisössä tunnistetaan, että oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja hyödynnetään moninaista kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Tämä edellyttää henkilöstöltä tietoa kulttuureista ja katsomuksista sekä taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta ja asettua toisen asemaan. Erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan myös uusia tapoja toimia yhdessä. Samalla edistetään kulttuurisesti kestäväää kehitystä.

Kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa tiedostetaan, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Monikielisyyden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. Henkilöstön tulee tiedostaa, että he ovat lapsille kielellisiä malleja, ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön. Henkilöstö rohkaisee lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti. Lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan, ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin.

Kulttuurinen moninaisuus ja kielitietoisuus Siuntion varhaiskasvatuksessa

Siuntio on kaksikielinen kunta. Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä yli kielirajojen. Lapsille tarjotaan mahdollisuus tutustua toiseen kotimaiseen kieleen erilaisten tapahtumien ja ryhmien yhteistyön avulla. Siuntiossa tuetaan monikielisten lasten suomen/ruotsin kielen oppimista kaikissa arjen vuorovaikutustilanteissa. Yhteistyö ryhmien välillä yli kielirajojen vahvistaa kaksikielisen kunnan lasten kulttuuri-identiteettiä. Yhteistyötapoja kehitetään yhdessä ja rakennetaan toimivia yhteisöllisiä kohtaamisia.

3.1.5. Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa

Varhaiskasvatuksessa arvostetaan terveellisiä, turvallisia ja liikunnallisia elämäntapoja. Varhaiskasvatuksen yhteisössä liikutaan monipuolisesti sisällä ja ulkona sekä vältetään pitkäkestoista istumista. Lasten hyvinvointia edistetään antamalla mahdollisuus päivän aikana rauhoittumiseen ja lepoon sekä tarjoamalla monipuolista, terveellistä ja riittävää ravintoa. Toimintakulttuurin kehittämisessä huomioidaan yhteisön mahdollisuus toimia kiireettömässä ja keskittymistä edistävässä ympäristössä. Selkeä ja suunnitelmallinen, mutta joustava päivän rakenne edistää hyvinvointia.

Varhaiskasvatuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Lasta tulee suojata väkivallalta, kiusaamiselta ja muulta häirinnältä⁸⁵. Lapsella on oikeus saada lohdutusta sitä tarvitessaan. Varhaiskasvatuksessa ei sallita kiusaamista, väkivaltaa eikä häirintää. Kiusaaminen tunnistetaan, siihen puututaan ja sitä ehkäistään tietoisesti ja suunnitelmallisesti osana toimintakulttuurin kehittämistä. Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Henkilöstöllä on keskeinen rooli lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti. Häirintä-, kiusaamis- tai väkivaltilanteista keskustellaan lasten huoltajien kanssa ja etsitään yhdessä ratkaisuja. Turvallisuuden edistämiseen kuuluu myös tapaturmien suunnitelmallinen ehkäisy ja seuranta, turvallisuuskasvatus sekä tiloista ja välineistä huolehtiminen. Varhaiskasvatus edellyttää toimivaa ja sitoutunutta turvallisuuden johtamista sekä turvallisuusasiat hallitsevaa henkilöstöä.

Kaikessa toiminnassa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävä elämäntavan välttämättömyys. Arjen valinnoilla ja toimilla ilmentetään vastuullista suhtautumista luontoon ja ympäristöön. Varhaiskasvatuksessa edistetään välineiden ja tilojen yhteiskäyttöä, kohtuullisuutta, säästäväisyyttä, korjaamista ja uusiokäyttöä.

Hyvinvointi, turvallisuus ja kestävä elämäntapa Siuntion varhaiskasvatuksessa

Siuntion varhaiskasvatuksessa fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen hyvinvointi ja turvallisuus nähdään kokonaisuutena. Lapsia ohjataan terveelliseen kestäväan elämäntapaa. Varhaiskasvatuksen yksiköt osallistuvat Liikkuva varhaiskasvatus- ohjelmaan ja tukevat lasten fyysistä aktiivisuutta ja motoriikan kehittymistä. Lapsia ohjataan monipuoliseen ruokavalioon ja kannustetaan uusien makujen maailmaan. Levon ja rauhoittumisen merkityksestä keskustellaan ja ohjataan löytämään erilaisia rentoutumisen ja rauhoittumisen keinoja hyvinvoinnin tueksi. Hyvinvointi on sekä yhteisöllistä että yksilöllistä. Kasvattajat tukevat lasten välisiä vuorovaikutussuhteita tukemalla leikkejä, ohjaamalla hyviin käytöstapoihin ja toisen huomioimiseen. Ristiriitilanteita ratkotaan yhdessä ja huolehditaan yhteisesti ryhmän hyvinvoinnista laatimalla lasten kanssa yhdessä ryhmän säännöt. Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja opetellaan myötätuntotaitoja ja hyvän huomaamista. Siuntion varhaiskasvatuksessa painotetaan lasten tunne- ja vuorovaikutuskasvatusta, tunteiden tunnistamista ja nimeämistä. Kasvattajan sensitiivinen läsnäolo lasten tunteiden huomioimisessa ja vuorovaikutustilanteiden tulkinnessa on keskeistä sekä yhteiset keskustelut eri tunteista lasten kanssa.

Kiusaamisen ehkäiseminen

Varhaiskasvatusyksikön henkilöstön tiedostaa ja tunnistaa kiusaamisen ilmiönä alle kouluikäisten lasten parissa. Jokaisessa lapsiryhmässä kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään puututaan välittömästi ja sovittujen pedagogisten toimenpiteiden toteutumista seurataan. Varhaiskasvatuksen henkilöstö on tietoisesti läsnä lasten varhaiskasvatusarjen tilanteissa. Henkilöstöllä tulee olla herkkyyttä havainnoida lasten välisiä vuorovaikutussuhteita. Siuntiossa kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää ehkäistään vaikuttamalla sekä henkilöstön omaan että lapsiryhmän toimintaan. Hyväksyvä, jokaista lasta ja aikuista lähtökohtaisesti arvostava ja kunnioittava kaikkien osallisuuden varmistava toimintakulttuuri on olennainen yksikön

⁸⁵ Varhaiskasvatuslaki 10 §

merkityksellisimmistä kiusaamista ehkäisevistä peruselementeistä. Kaikkia lapsia ohjataan lapsen iän mukaisesti sekä oman että toisen kehon kunnioittamiseen. Lapsille opetetaan kehotunnetaitoja sekä turvataitoja, jotka auttavat lasta suojautumaan niin kiusaamiselta, häirinnältä kuin väkivallalta.

Kiusaamisen ehkäisyssä käytetään yksiköissä eri menetelmiä ja hyödynnetään saatavilla olevaa kiusaamisen ehkäisemistä ja häirintää tukevaa materiaalia ja välineitä. Henkilökuntaa koulutetaan kiusaamisen ehkäisyn menetelmien käyttämisessä. Kiusaamista ennaltaehkäistään tietoisilla, pedagogisilla valinnoilla, joissa korostuu koko toimintakulttuurin kannalta merkitykselliset asiat: läsnä oleva aikuinen, yhteisöllisyys, hyvä kaveruus, toisen auttaminen ja myötätunto. Ryhmäytymiseen ja lasten kanssa yhdessä sovittuihin pelisääntöihin varataan riittävästi aikaa. Kasvattajat auttavat lapsia sekä sanoittamaan tunteitaan ja ajatuksiaan että löytämään toimivia ratkaisumalleja ristiriitatilanteisiin. Lasten tulee voida kertoa kokemuksistaan ja heillä on oikeus tulla kuulluksi ja voida luottaa siihen, että aikuiset kantavat vastuun myös vaikeissa tilanteissa. Lapsille opetetaan, että kiusaaminen on väärin, mutta sen sijaan kiusaamisesta kertominen aikuiselle tai kiusatun puolustaminen on oikein ja rohkeaa. Jos kiusaamista kuitenkin tapahtuu, keskitytään aina myönteisiin toimintatapoihin ja kaveritaitojen opettamiseen yhä uudelleen.

Kaikissa varhaiskasvatusyksiköissä kirjataan Kiusaamisen ehkäisemisen suunnitelma yksikkökohtaiseen toimintasuunnitelmaan. Kiusaamisen ehkäisyn tukeminen liittyy myös osaksi yksikkötason varhaiskasvatuksen turvallisuussuunnittelu- kokonaisuutta.

Kestävä kehitys Siuntion varhaiskasvatuksessa

Toimintayksiköt sitoutuvat kestävä kehityksen huomioimiseen varhaiskasvatuksessa. Toimintasuunnitelmassa huomioidaan kestäväkehitys. Lapset osallistuvat yhdessä kasvattajien kanssa toiminnansuunnitteluun ja toteuttamiseen, jolla vahvistetaan kestävä kehityksen kasvatusta lapsen ikätasoisesti. Kestävyysajattelu liittyy kaikkeen varhaiskasvatuksen toimintaan. Kestävä kehityksen periaatteiden mukaisesti varhaiskasvatuksessa mietitään omien toiveiden kohtuullisuutta ja arvioidaan, kuinka paljon erilaisia tavaroita on riittävästi, tarvitaanko aina uusia vai voiko vanhoja yhdessä kunnostaa. Lasten kanssa pohditaan miten voimme vähentää luonnonvarojen tuhlaamista ja miten toimimme yhdessä, jotta kaikilla on hyvä olla. Lapsia opetetaan pohtimaan ratkaisujen vaikutuksia ympäröivään yhteisöön ja luontoon.

3.2. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, inklusiivinen, terveellinen ja turvallinen sekä esteetön oppimisympäristö⁸⁶. Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytäntöjä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lasten kehitystä, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristön käsite sisältää varhaiskasvatuksessa muun muassa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Oppimisympäristöjä kehitetään siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa, ja että ne tukevat lasten terveen itsetunnon sekä sosiaalisten ja oppimisen taitojen kehittymistä. Ergonomia, ekologisuus, viihtyisyys ja esteettömyys sekä tilojen valaistus ja akustiikka, sisäilman laatu ja siisteys otetaan huomioon oppimisympäristöjä rakennettaessa ja kehitettäessä.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja rakennetaan yhdessä lasten kanssa. Niiden tulee tukea lasten luontaista uteliaisuutta ja oppimisen halua sekä ohjata leikkiin, fyysiseen aktiivisuuteen, tutkimiseen sekä taiteelliseen ilmaisuun ja kokemiseen. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan. Oppimisympäristöt tarjoavat lapsille vaihtoehtoja mieluisaan tekemiseen, monipuoliseen ja vauhdikkaaseen liikkumiseen, leikkeihin ja peleihin sekä rauhalliseen oleiluun ja lepoon. Lasten ideat, leikit ja heidän tekemänsä työt näkyvät oppimisympäristöissä.

Oppimisympäristöissä voidaan toteuttaa monenlaista pedagogista toimintaa ja ne muuntuvat tarpeen mukaan. Henkilöstön tulee ottaa huomioon lasten kiinnostuksen kohteet, yksilölliset taidot ja tarpeet sekä varhaiskasvatuksen toteuttamisen periaatteet (luku 4). Varhaiskasvatuksen

oppimisympäristöissä toimitaan joustavasti erikokoisissa ryhmissä, joissa jokaisella yhteisön jäsenellä on mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen. Toiminta pedagogisesti tarkoituksenmukaisissa ryhmissä edistää lasten ja henkilöstön keskittymistä sekä lapsilähtöistä toimintaa.

Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat auttavat luomaan ilmapiiriltään turvallisen, muita kunnioittavan ja yhteisvastuullisen oppimisympäristön. Turvallisessa ilmapiirissä erilaisten tunteiden näyttäminen on sallittua ja henkilöstö auttaa lapsia tunteiden ilmaisussa ja itsesäätelyssä. Lapsia rohkaistaan kysymään, ja lasten kysymyksiin vastataan.

Oppimisympäristöjä suunnitellaan ja kehitetään siten, että ne vahvistavat yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa. Tämä mahdollistaa perinteisten sukupuolistereotyyppien rikkomisen. Oppimisympäristöissä edistetään lasten kielellistä kehitystä ja kielitietoisuutta sekä tuodaan näkyväksi kulttuurista moninaisuutta.

Luonto sekä pihat, leikkipuistot ja muut rakennetut ympäristöt ovat myös varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjä. Ne tarjoavat kokemuksia, materiaaleja ja monipuolisia mahdollisuuksia leikkiin ja tutkimiseen. Niitä hyödynnetään liikunta- ja luontoelämysten ja oppimisen paikkoina.

Lasten saatavilla ja käytössä tulee olla riittävästi monipuolisia, ikätasoisia, pedagogisia ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä, ja niissä on huomioitava lasten yksilölliset tuen tarpeet ja mielenkiinnonkohteet. Teknologia on osa monipuolista ja lasta osallistavaa oppimisympäristöä. Varhaiskasvatuksessa käytetään digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä tarkoituksenmukaisella tavalla. Lasten omia digitaalisia laitteita, leluja ja muita välineitä käytetään varhaiskasvatuksen järjestäjän määrittämällä tavalla, ja niiden käytöstä sovitaan huoltajien kanssa.

Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa sekä fyysiset että virtuaaliset vierailut esimerkiksi kirjastoon, museoon, kulttuuriperintökohteisiin, konsertteihin, teatteriin ja huoltajien työpaikoille rikastavat lasten oppimisympäristöjä. Oppimisympäristöjen suunnittelu tarjoaa myös luontevan yhteistyömahdollisuuden henkilöstön ja huoltajien välille.

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt Siuntiossa

Siuntiossa lasten oppimisympäristönä hyödynnetään varhaiskasvatussyksikön ja sen lähiympäristön lisäksi koko kunnan ja lähikuntien tarjoamia retkikohteita, kulttuuri- ja liikuntapalveluineen. Siuntiolle ominaista rikasta ja monipuolista luontoa käytetään oppimis- ja toimintaympäristönä mahdollisimman usein muun muassa metsäpedagogiikan keinoin. Lapsille järjestetään päivittäin monipuolisia mahdollisuuksia ulkoiluun ja ulkona oppimiseen. Siuntion varhaiskasvatuksessa hyödynnetään mahdollisimman monipuolisesti omien tilojen lisäksi ulkopuolisia oppimisympäristöjä, kuten kirjastoa, ulkoilu- ja liikunta-alueita ja kulttuurikohteita. Yhteistyö paikallisten järjestöjen ja yritysten kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Lasten mielenkiinnon kohteet otetaan huomioon oppimisympäristöjä rakentaessa ja lapset osallistuvat niiden muokkaamiseen ja ideointiin yhdessä kasvattajien kanssa.

Psyykinen ja sosiaalinen oppimisympäristö muodostuu lasten keskinäisistä, kasvattajien keskinäisistä sekä lasten ja kasvattajien välisistä vuorovaikutussuhteista. Psykkisessä oppimisympäristössä on tilaa ja aikaa lasta kunnioittavaan läheisyyteen, kuten sylissä pitämiseen. Kasvattajat vastaavat psyykkisen ja sosiaalisen oppimisympäristön luomisesta. Lapsiryhmän oppimisympäristöt rakennetaan siten, että ne vastaavat lapsen tarpeita ja ne tarjoavat tilaisuuksia mielenkiintoiseen toimintaan, osallisuuteen, vertaisryhmään, lapsen omaehtoiseen pohdintaan, tutkimiseen, ongelmien ratkaisemiseen ja kokeiluun.

Oppimisympäristöä muokataan lasten tarpeiden ja mielenkiinnon kohteiden mukaan. Lasten käyttöön tarkoitettut välineet ja materiaalit ovat lasten saatavilla ja lapsia opastetaan ja kannustetaan huolehtimaan niistä asianmukaisesti. Varhaiskasvatussyksiköiden fyysisiä oppimisympäristöjä arvioidaan ja muokataan jatkuvasti osana pedagogista toimintaa siten, että ne pysyvät dynaamisina ja houkuttelevina. Lasten mielikuvituksen rikastamiseksi hankitaan ja kierrätetään erilaisia leikkivälineitä ja toiminnassa hyödynnetään myös luonnonmateriaaleja.

Tilojen käyttöä suunnitellaan ja oppimisympäristöjä muokataan yhdessä lasten kanssa. Toimintayksikön fyysisessä oppimisympäristössä pohditaan mahdollisuuksia eri pinta-alojen pedagogiseen hyödyntämiseen, kuten lattiat ja sisäkatto turvallisuus huomioiden.

Digitaalisia välineitä käytetään luontevana osana pedagogista toimintaa esimerkiksi tutkimisen ja taltioimisen välineenä projekteissa. Digi-laitteiden avulla oppimisympäristöjä laajennetaan yksikön seinien ulkopuolelle virtuaalisesti koettaviin ympäristöihin, esimerkiksi muihin maihin, meren syvyyksiin tai maatilalle. Oppimisympäristöjä kehitetään ja arvioidaan säännöllisesti yhdessä lasten sekä henkilökunnan kanssa.

3.3. Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Yhteistyöllä edistetään varhaiskasvatuksen tavoitteita sekä varhaiskasvatuksen laadukasta pedagogista toimintaa. Vastuu yhteistyön toteutumisesta ja suunnitelmallisuudesta on varhaiskasvatuksen järjestäjillä⁸⁷.

3.3.1. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävällä yhteistyöllä on tärkeä merkitys varhaiskasvatuksessa⁸⁸. Yhteistyön tavoitteena on huoltajien ja henkilöstön yhteinen sitoutuminen lasten terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Luottamuksen rakentaminen sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus tukevat kasvatusyhteistyötä.

Kasvatustyöhön liittyvistä arvoista, tavoitteista ja vastuista keskustellaan sekä henkilöstön kesken että huoltajien kanssa. Yhteistyö on vuorovaikutteista ja edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Yhteistyössä huomioidaan perheiden moninaisuus, lasten yksilölliset tarpeet sekä huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset. Tarvittaessa keskusteluissa käytetään tulkkia molemminpuolisen ymmärryksen varmistamiseksi⁸⁹.

Yhteistyöllä voi olla erilaisia tehtäviä ja muotoja lapsen varhaiskasvatuksen aikana. Lasten päivittäiset tapahtumat ja kokemukset jaetaan huoltajien kanssa. Kannustavat ja lapsen kehitystä ja oppimista myönteisesti kuvaavat viestit ovat tärkeitä. Huoltajan ja henkilöstön havainnot ja keskustelut lapsen päivästä luovat pohjan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle.

Yhteistyön merkitys on erityisen tärkeää siirtymävaiheissa, kuten lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa ja varhaiskasvatuksen aikaisissa siirtymissä, lapsen vaihtaessa päiväkotia tai aloittaessa esiopetuksen. Yhteisellä keskustelulla on erityinen tehtävä laadittaessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa (luku 1.3). Yhteistyön merkitys huoltajan kanssa korostuu lapsen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa (luku 5). Luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa huoltajan ja henkilöstön välisen yhteistyön myös haastavissa tilanteissa, esimerkiksi huolen herätessä lapsen hyvinvoinnista.

Lasten huoltajilla tulee olla mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen toiminnan ja kasvatustyön tavoitteiden suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä henkilöstön ja lasten kanssa. Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä hyödynnetään tieto- ja viestintäteknologiaa. Yhteistyö voi tukea myös huoltajien keskinäistä vuorovaikutusta. Huoltajien verkostoituminen ja yhteinen toiminta erilaisissa tilaisuuksissa vahvistaa yhteisöllisyyttä ja antaa tukea henkilöstön työlle.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö Siuntion varhaiskasvatuksessa

Henkilöstöllä on vastuu luottamuksellisen ja kunnioittavan yhteistyönluomisesta ja ylläpitämisestä kasvatusyhteistyössä. Huoltajien kanssa tehtävä kasvatusyhteistyö alkaa rakentumaan jo varhaiskasvatuksen aloitusvaiheessa, jolloin sovitaan yhteistyön tavoista ja käytänteistä. Yhteistyön tavoitteena on molempiin suuntiin tapahtuva aktiivinen yhteydenpito. Peruseriaatteina

87 Varhaiskasvatuslaki 7 §

88 Varhaiskasvatuslaki 3 § 1 momentti 10 kohta

89 Kielilaki (423/2003) 18 § ja ulkomaalaislaki (301/2014) 203 §

ovat avoimuus, rehellisyys, luottamuksellisuus ja toisen kunnioittaminen. Päivittäisillä kohtaamisilla varmistetaan, että tietoa lapsen päivästä ja kehityksestä jaetaan molemmiin puolin. Yhteistyössä korostuu tietoinen sitoutuminen lapsen kasvatukseen, kehityksen ja oppimisen tavoitteista sekä toimiminen niiden mukaisesti lapsen parasta ajatellen.

Siuntion varhaiskasvatuksessa luottamuksen rakentaminen nähdään tärkeänä kaikissa kohtaamisissa huoltajien kanssa. Henkilöstö kohtaa perheen myönteisesti, lämpimästi ja arvostavasti. Lapsiryhmän henkilöstöllä on vuorovaikutus- ja viestintävastuu yksittäisen lapsen ja lapsiryhmän varhaiskasvatukseen liittyvissä asioissa. Varhaiskasvatusyksikön johtajalla on vastuu koko varhaiskasvatusyksikköä koskevien asioiden viestinnästä sekä hänen johdollaan määrittellään yksikön huoltajien kanssa viestimisen tavat. Henkilöstön tehtävänä on varmistaa, että viestintä tavoittaa kaikki perheet. Henkilöstö vastaa siitä, että huoltajat ovat tietoisia Siuntion varhaiskasvatussuunnitelmasta. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia vaikuttaa yksikön toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin esimerkiksi varhaiskasvatussuunnitelma keskusteluissa ja erilaisissa yksikön tapahtumissa.

3.3.2. Yhteistyö eri tahojen kanssa

Yhteistyön tavoitteena on varmistaa laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttaminen ja kehittäminen. Varhaiskasvatustilain mukaan kunnan on varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava monialaisessa yhteistyössä ja luotava tarvittavat yhteistyörakenteet⁹⁰. Yksityisen palveluntuottajan on tarpeen mukaan toimittava monialaisessa yhteistyössä⁹¹.

Varhaiskasvatuksen yhteistyötahoilla tarkoitetaan kaikkia niitä alueellisia ja paikallisia toimijoita, joiden kanssa varhaiskasvatukseen on luontevaa tehdä yhteistyötä. Yhteistyö esimerkiksi muusta opetuksesta, liikunnasta, kirjastosta ja kulttuurista vastaavien tahojen ja muiden lähiympäristön toimijoiden kanssa lisää oppimisympäristöjen monipuolisuutta ja tukee varhaiskasvatukseen tavoitteita. Muita varhaiskasvatuksen yhteistyötahoja ovat esimerkiksi järjestöt, katsomusyhteisöt kuten seurakunnat, poliisi sekä ravitsemus- ja siivouspalvelut.

Kunnan varhaiskasvatukseen ja sen alueella toimivien yksityisten varhaiskasvatuspalvelujen tuottajien sekä kuntien välinen yhteistyö ja sen kehittäminen on tärkeää. Varhaiskasvatukseen järjestäjät voivat kehittää toimintaansa yhteistyössä korkeakoulujen, oppilaitosten, tutkimuslaitosten ja viranomaisten kanssa.

Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä myös lastenneuvolan ammattilaisten, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden toimijoiden kanssa. Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain näistä tahoista herää huoli lapsen kehityksestä tai hyvinvoinnista tai kun lapsen tukea suunnitellaan ja järjestetään. Laajaan terveystarkastukseen sisällytetään varhaiskasvatukseen henkilöstön arvio alle kouluikäisen lapsen selviytymisestä ja hyvinvoinnista varhaiskasvatuksessa huoltajan kirjallisella suostumuksella. Varhaiskasvatukseen henkilökunnan antama arvio on tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaisen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin arviointia sekä tuen tarpeiden varhaista tunnistamista monialaisessa yhteistyössä⁹².

Yhteistyö eri tahojen kanssa Siuntion varhaiskasvatuksessa

Siuntion varhaiskasvatuksessa yhteistyön keskeisinä tavoitteina ovat hyvinvoiva lapsi ja perheiden tarkoituksenmukaiset palvelut. Yhteistyön tehtävänä on huolehtia lapsen fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnista. Varhaiskasvatukseen henkilöstö tuntee eri

⁹⁰ Varhaiskasvatustilain 7 ja 22 §

⁹¹ Varhaiskasvatustilain 7 §

⁹² Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (338/2011) 7, 9 ja 13 § sekä varhaiskasvatustilain 7 §

yhteistyökumppanit ja ohjaa perheitä tarkoituksenmukaisten palvelujen piiriin. Yhteistyötä tehdään aina voimassa olevien salassapito ja tiedonsiirtosäädösten mukaisesti.

Yhteistyö kunnan neuvolan kanssa

Siuntion varhaiskasvatus ja neuvola tekevät säännöllistä yhteistyötä. Lapsen kasvun, kehityksen ja hyvinvoinnin tukemiseksi on käytössä varhaiskasvatuksen ja neuvolan välillä lapsen tiedonsiirtoa koskeva lomake, joka koskee neuvolassa tehtäviä määräaikatarkastuksia 1v., 2v., 3v., 5v. ja 6v. lapsia. Ikävuosiku-vauslomake toimii viestinvälittäjänä varhaiskasvatuksen toimintayksikön ja neuvolan välillä. Tiedonkulun avulla neuvolan ja varhaiskasvatuksen yksikön välillä tuetaan lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja tarvittavia tukitoimia. Kuvauslomakkeessa varhaiskasvatuksen henkilökunta kuvailee lapsen vahvuuksia, kiinnostuksen kohteita, yksilöllisiä tarpeita sekä lapsen toimintaa varhaiskasvatuksessa. Tietojen siirrossa noudatetaan salassapito ja tietosuoja käytäntöjä. Lapsen 4-vuotia tarkastuksessa käytetään erillistä LENE-lomaketta, jonka varhaiskasvatuksen henkilökunta ja huoltajat täyttävät yhdessä. Neuvolan terveydenhoitajat ja varhaiskasvatuksen henkilöstö tapaavat toisiaan säännöllisesti. Varhaiskasvatuksen henkilöstön ja terveydenhoitajien yhteistyötä tuetaan ja toimintatapoja kehitetään yhdessä yhteisissä rakenteissa.

Yhteistyö kunnan sosiaalipalvelujen kanssa

Varhaiskasvatuspalvelut tekevät säännöllistä yhteistyötä kunnan sosiaalipalveluiden kanssa, johon sisältyvät sekä sosiaalihuoltolain mukaiset vammais- ja lapsiperhepalvelut että lastensuojelutyö. Sosiaalipalveluja suunnitellaan aina palvelutarpeen arvioinnin perusteella yksilöllisesti asiakkaan tarpeiden mukaisesti. Lakisääteisiä palveluita ovat mm. lapsiperheiden kotipalvelu, perhetyö, tukihenkilö- ja tukiperhetyö, kasvatus- ja perheneuvonta sekä vammaispuolustajan mukaiset palvelut. Varhaiskasvatuksella on toimintamalli ja rakenteet sosiaalihuollon kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Toimintamallin ohjeistus ja tarvittava ajankohtainen koulutus / verkostotapaaminen järjestetään vuosittain varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa.

Terapiapalvelut ja muut lasta tutkivat tahot

Lapsen kasvuun ja kehityksen tukeen liittyvissä tarpeissa yhteistyötä tehdään kuntouttavien tahojen kanssa, esimerkiksi lasten terapiapalveluiden ja muiden tarvittavien terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu tarvittaessa lasten kuntoutustyöryhmään, jossa sovitaan lapsille annettavista terapiapalveluista. Osa terapiapalveluista on kunnan järjestämää, osa hankitaan ostopalveluna. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman kirjataan lapsen saama tuki ja monialaiseen yhteistyöhön osallistuvat tahot. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen voivat osallistua kasvattajien ja huoltajien lisäksi lapsen terapeutit ja muut kuntoukseen osallistuvat yhteistyökumppanit. Lapselle annettavasta tuesta tarkemmin luvussa 5.

Kunnan liikunta- ja kulttuuripalvelut

Kunta tukee lapsille tuotettuja palveluita. Yhdistyksille jaettavien avustuksien painopisteenä ovat lapsille ja nuorille tuotetut palvelut. Kunnan järjestämissä tapahtumissa pyritään järjestämään ohjelmaa myös lapsille ja heidän perheilleen. Kunnan liikunta- ja ulkoilupalvelut sekä kulttuuripalvelut tekevät yhteistyötä myös varhaiskasvatuksen kanssa yhteisten tapahtumien järjestelyn osalta.

Yhteistyö kirjastopalveluiden kanssa

Kirjaston tarjoamat palvelut ovat varhaiskasvatuksessa osa oppimisympäristöä. Kirjaston tärkeänä tehtävänä on lasten lukuinnon herättäminen ja lukuharrastuksen tukeminen ja ylläpitäminen. Kirjastossa monilukutaitoa lähestytään kirjallisuus – ja mediakasvatuksen kautta. Tavoitteena on, että varhaiskasvatusikäiset lapset toimisivat aktiivisina kirjastonkäyttäjinä ja tiedonhakijoina. Tavoitteena on lisäksi, että lapset oppivat toimimaan yhä moninaisempien painettujen ja digitaalisten medioiden maailmassa sekä tuottamaan, tulkitsemaan ja arvioimaan kriittisesti erilaisia mediatekstejä. Lapset tutustutetaan kirjastoon ja kirjaston materiaaleihin sekä tuetaan monilukutaidon ja lukuharrastuksen kehittymistä. Tärkein tavoite on luoda kuva kirjastosta myönteisenä paikkana ja oppimisympäristönä ja joka on lasten, ja myös kaikkien

kuntalaisten yhteinen olohuone. Kirjasto vierailee myös varhaiskasvatyüksiköissä sekä järjestää lasten kirjallisuus- ja kulttuuritapahtumia ja erilaisia näyttelyitä.

Siuntion varhaiskasvatuksen muita yhteistyökumppaneita ovat lisäksi Siuntion yksityiset varhaiskasvatuksen palveluntuottajat, katsomukselliset yhteisöt, paikalliset yhdistykset ja urheiluseurat. Yhteistyö eri toimijoiden kanssa monipuolistaa toimintaa ja tukee lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä. Monialaista yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhteistyörakenteissa.

4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

4.1. Pedagogisen toiminnan viitekehys

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista (kuvio 1). Pedagoginen toiminta toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa. Lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä ideoima sekä henkilöstön suunnittelema toiminta täydentävät toisiaan. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden.

Kuvio 1. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys

Tavoitteellisen ja inklusiivisen toiminnan perustan luovat arvoperusta (luku 2.4), oppimiskäsitys (luku 2.5), niihin pohjautuva toimintakulttuuri (luku 3) sekä monipuoliset oppimisympäristöt (luku 3.2), yhteistyö (luku 3.3), työtavat (luku 4.3) ja lapsen tuki (luku 5). Lasten mielenkiinnon kohteet ja tarpeet sekä heidän kasvuympäristöönsä liittyvät merkitykselliset asiat ovat toiminnan suunnittelun lähtökohtana. Lähtökohtana ovat myös luvussa 4.5 kuvatut oppimisen alueet. Laadukkaan pedagogisen toiminnan edellytyksenä on suunnitelmallinen dokumentointi, arviointi ja kehittäminen (luvut 4.2 ja 7). Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet ohjaavat osaltaan toiminnan suunnittelua (luku 2.7).

Pedagogisen toiminnan tavoitteita ja periaatteita tarkennetaan paikallisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa. Tavoitteita tarkennettaessa otetaan huomioon varhaiskasvatuksen eri toimintamuodot, niiden henkilöstörakenne ja muut ominaispiirteet. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmat (luku 1.3) ovat lapsiryhmän toiminnan suunnittelun lähtökohtia. Toimintaa toteutetaan niin, että jokaisella lapsella

on oikeus edetä oppimisessaan siten, että varhaiskasvatuksesta ja esiopetuksesta muodostuu lapselle mielekäs jatkumo.

Pedagogisen toiminnan viitekehys Siuntion varhaiskasvatuksessa

Ryhmän toiminnan pedagogisesta toiminnan suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja.

4.2. Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä. Se on jatkuva prosessi, jossa havainnot, dokumentit ja niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostavat ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta. Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen.

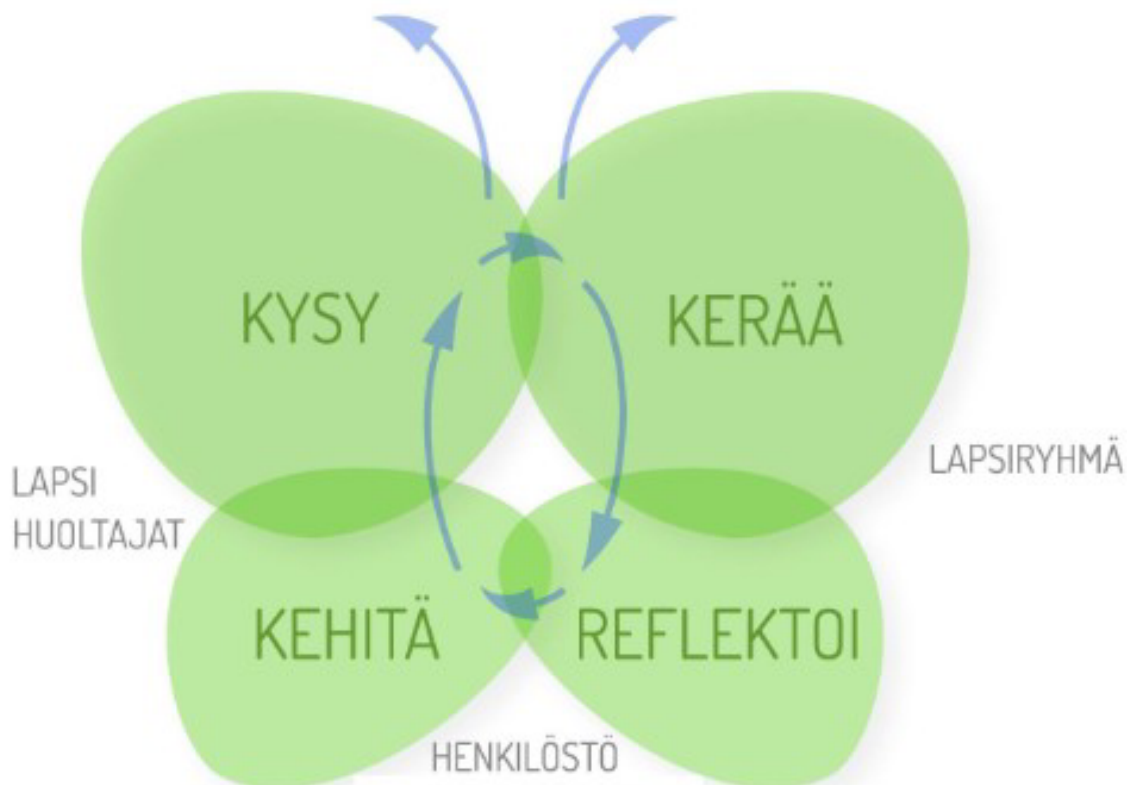
Pedagoginen dokumentointi tuottaa tietoa lasten elämästä, kehityksestä, kiinnostuksen kohteista, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista sekä lapsiryhmän toiminnasta konkreettisella ja monipuolisella tavalla. Yksittäisten dokumenttien, esimerkiksi valokuvien, piirrosten tai henkilöstön havaintojen, avulla voidaan yhdessä lasten kanssa tarkastella heidän kehitystään ja oppimistaan. Lasten jo saavuttamat tiedot ja taidot, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet tulevat näkyväksi pedagogisen dokumentoinnin kautta ja ovat toiminnan suunnittelun perusta.

Suunnitelmallisen dokumentoinnin tavoitteena on, että henkilöstö oppii tuntemaan yksittäistä lasta, ymmärtämään lasten välisiä suhteita sekä ryhmän henkilöstön ja lasten välisen vuorovaikutuksen luonnetta. Pedagogisen dokumentoinnin tarkoitus on toteuttaa varhaiskasvatusta lapsilähtöisesti. Dokumentoinnin avulla saatuja tietoja ja ymmärrystä hyödynnetään esimerkiksi työtapojen, oppimisympäristöjen, toiminnan tavoitteiden, menetelmien ja sisältöjen jatkuvassa muokkaamisessa lasten kiinnostusta ja tarpeita vastaavaksi. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia (luku 1.3). Suunnitelmallista pedagogista dokumentointia tarvitaan myös lapselle annettavan tuen tarpeiden arvioinnissa (luku 5).

Pidemmältä aikaväliltä kootut dokumentit ovat tärkeä osa pedagogisen toiminnan arviointia, henkilöstön toiminnan itsearviointia (luku 7.1) sekä toimintakulttuurin kehittämistä.

Pedagoginen dokumentointi Siuntion varhaiskasvatuksessa

Pedagogisen dokumentointi on suunnitelmallista, säännöllistä, lapsilähtöistä ja prosessinomaista. Pedagoginen dokumentointi on tapa työskennellä lasten kanssa. Lasten varhaiskasvatusaikaa dokumentoidaan lapsen kanssa yhdessä. Lapselle tärkeitä ja hänelle merkityksellisiä asioita dokumentoidaan sovitulla tavalla. Dokumentoinnin avulla tehdään näkyväksi lapsen vahvuuksia, omaa oppimista ja taitojen kehittymistä. Lapsia kannustetaan ja tuetaan monipuoliseen dokumentointiin ja ilmaisemaan itseään. Lasten tuotoksia ja erilaisia dokumentteja arvostetaan ja hyödynnetään toiminnan suunnittelussa. Kasvattajat hyödyntävät yhdessä tuotettuja dokumentteja lasten varhaiskasvatussuunnitelmissa ja tekevät näkyväksi lapsen oppimista ja kehitystä. Pedagogisen dokumentoinnin avulla toimintaa kehitetään aktiivisesti lapsilähtöisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin yhdessä kasvattajien kanssa. Lasten toiveita ja ideoita selvitetään mm. yhteisillä piireillä tai kokouksissa, pienissä ryhmissä tai yksitellen sekä keräämällä palautetta toiminnan jälkeen ja pohtimalla miten voidaan toimia seuraavalla kerralla.

Pedagogisen toiminnan prosessi (Oph)

4.3. Monipuoliset työtavat

Työtapojen valintaa ohjaavat varhaiskasvatukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten ikä, tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Toiminnalliset sekä luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat ovat lapsille luontevia oppimisen tapoja. Tällaisia ovat esimerkiksi lasten omaehtoinen ja ohjattu leikki, tutkiminen, liikkuminen sekä taiteellinen kokeminen ja ilmaisu. Digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä hyödynnetään toiminnassa. Monipuoliset työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde. Tämän vuoksi on tärkeää, että henkilöstö ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja erikokoisissa ryhmissä sekä itsenäisesti. Työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään ja ihmettelemään sekä päättämään ja ratkaisemaan ongelmia yhdessä.

Henkilöstöltä edellytetään ammattitaitoa ja herkkyyttä tunnistaa eri tilanteiden pedagogisia mahdollisuuksia. Tämä näkyy muun muassa taitona havaita lasten aloitteita ja tunnetiloja sekä muuttaa ja suunnata omaa toimintaansa niiden mukaisesti. Lasten aloitteet voivat olla kehollisia ja sanattomia, joten niiden ymmärtäminen ja niihin vastaaminen edellyttävät henkilöstöltä sensitiivistä läsnäoloa ja lapsen hyvää tuntemista.

Lapset ottavat osaa työtapojen suunnitteluun ja valintaan omien edellytystensä mukaisesti. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan sekä kokeilla erilaisia työtapoja. Työtapojen vaihteleva käyttö tarjoaa eri-ikäisille ja eri tavoin oppiville lapsille onnistumisen kokemuksia. Monipuoliset työtavat edellyttävät monipuolisia oppimisympäristöjä. Työtapojen käytössä hyödynnetään henkilöstön ja lasten osaamista sekä kokeillaan ja kehitetään uusia työtapoja.

Monipuoliset työtavat Siuntion varhaiskasvatuksessa

Siuntiossa keskeinen pedagoginen periaate on toiminnan eheys, kokonaisuus ja pitkäkestoisuus. Projektityyppinen toimintatapa ja pedagogiset ratkaisut yhdistyvät luontevasti leikkiä, liikkumista, taiteellista ilmaisua sekä tieto- ja viestintätekniisiä elementtejä toisiinsa.

Jokaisessa varhaiskasvatustyöyksikössä keskustellaan monipuolisten työtapojen valinnasta. Työtapa- ja menetelmät käytetään monipuolisesti ja vaihdellen huomioiden lasten ikä- ja kehitystaso.

Varhaiskasvatuksen toimintaa järjestetään erikokoisissa, tarkoituksenmukaisissa ryhmissä, jotka voivat vaihdella tai olla pysyviä tai kokoonpanoltaan erilaisia. Pienryhmät muodostetaan esimerkiksi lasten ikäkauden, kehityksen tai kielen kehityksen eri vaiheen mukaisesti. Pienryhmien muodostamista tehdään myös päiväkodissa yli ryhmärajojen sekä yksikkökohtaisesti lasten kiinnostuksen mukaisesti. Henkilöstön uusien työtapojen omaksumista tuetaan mm. kouluttamalla henkilökuntaa. Henkilöstö arvioi ja kehittää käyttämiään työtapojaan säännöllisesti.

4.4. Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Leikki on keskeinen toimintatapa varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen tehtävä on tarjota kaikille lapsille mahdollisuuksia erilaisiin leikkeihin. Leikki edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Leikissä lapsi oppii, mutta lapselle itselleen leikki ei ole tietoisesti oppimisen väline vaan tapa olla ja elää sekä hahmottaa maailmaa. Kokemukset, jotka herättävät lapsissa tunteita, uteliaisuutta ja kiinnostusta, virittävät leikkiin.

Lapselle leikin merkitys syntyy leikistä itsestään. Leikki tuottaa lapsille iloa ja mielihyvää. Leikkiessään lapset ovat aktiivisia toimijoita: he jäsentävät ja tutkivat ympäröivää maailmaa, luovat sosiaalisia suhteita sekä muodostavat merkityksiä kokemuksistaan. Leikissä lapset rakentavat käsitystä itsestään ja muista ihmisistä. Leikkiessään lapset sekä jäljittelevät että luovat uutta ja muuntavat näkemäänsä. Samalla he mallintavat ja testaavat haaveitaan ja toiveitaan. Mielikuvitus mahdollistaa sen, että lapset voivat kokeilla erilaisia rooleja ja ideoita, joita he muuten eivät voisi toteuttaa. Leikkiessään lapset voivat käsitellä itselleen vaikeita kokemuksia. Leikissä on turvallista kokeilla, yrittää ja erehtyä.

Leikissä yhdistyvät keskeiset oppimista edistävät elementit: innostus, yhdessä tekeminen ja omien taitojen haastaminen. Leikki kehittyy ja saa eri muotoja kokemusten karttuessa. Henkilöstön ja lasten sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus luovat perustan ajattelun ja kielen kehitykselle sekä kehittyville leikkitaidoille. Lapset havainnoivat, kokeilevat ja oppivat yhteisön sääntöjä leikissä. Ryhmässä leikkiessään lapset oppivat säätelemään tunteitaan ja tahtomistaan sekä huomioimaan toisten ihmisten näkökulmia. Yhteisöllisyys kasvaa leikin kautta ja vahvistaa myönteistä tunneilmastoa.

Leikki on varhaiskasvatuksen keskeinen työtapana. Pedagogisessa toiminnassa voidaan leikin juonen kehittelyssä ja leikkimaailmojen rakentamisessa yhdistää esimerkiksi draamaa, improvisaatiota tai satuja. Henkilöstön tulee tiedostaa keskittyneen tutkimisen, spontaanin luovan ilmaisun sekä vauhdikkaiden liikunta- ja peuhausleikkien merkitys lasten hyvinvoinnille ja oppimiselle. Eri tilanteita voi rikastaa leikinomaisuudella. Lirut, sanaleikit, laulut ja yhteinen hassuttelu vahvistavat myönteistä ilmapiiriä, mikä tukee oppimista ja hyvinvointia.

Henkilöstön tehtävä on turvata leikin edellytykset inklusiivisten periaatteiden mukaisesti, ohjata leikkiä sopivalla tavalla ja huolehtia siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti. Henkilöstön tulee suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti tukea lasten leikin kehittymistä sekä ohjata sitä joko leikin ulkopuolelta tai olemalla itse mukana leikissä. Henkilöstön fyysinen ja psyykinen läsnäolo tukee lasten välistä vuorovaikutusta ja ehkäisee ristiriitatilanteiden syntymistä.

Henkilöstön tulee havainnoida ja dokumentoida lasten leikkiä. Leikin havainnointi lisää henkilöstön ymmärrystä lasten ajattelusta ja kiinnostuksen kohteista sekä heidän tunteistaan ja kokemuksistaan. Havainnot käytetään leikin ja muun toiminnan suunnittelussa ja ohjaamisessa. Henkilöstöltä edellytetään herkkyyttä ja ammattitaitoa sekä sukupuolisensitiivisyyttä havaita lasten leikkialoitteita ja vastata niihin sopivalla tavalla.

Pitkäkestoiseen leikkiin tarvitaan aikaa, rauhaa ja tilaa sekä sopivia ja lasten saatavilla olevia leikkivälineitä ja materiaaleja. Oppimisympäristöjen tulee joustaa leikkien mukaan, sillä leikit eivät välttämättä pysy paikallaan niille nimetyissä tiloissa.

Lasten kulttuurin ja lapsille suunnatun median tunteminen auttaa henkilöstöä ymmärtämään lasten leikkejä. Myös erilaiset pelit sekä digitaaliset välineet ja sovellukset tarjoavat niihin monenlaisia mahdollisuuksia. Leikkiin kannustavassa oppimisympäristössä myös aikuinen on oppija. Henkilöstö keskustelee leikin merkityksestä ja lasten leikkeihin liittyvistä havainnoista huoltajien kanssa. Tällä tavoin voidaan edistää leikkien jatkumista kotona tai varhaiskasvatuksessa.

Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä Siuntion varhaiskasvatuksessa

Leikki ja leikkisyys näkyvät arjessamme kaikkialla. Ilmapöörimme on kevyt ja leikkisä lasten ja aikuisten välillä. Lasten kanssa hassutellaan ja tuetaan mielikuvituksen hyödyntämistä oppimisessa. Leikin ja mielikuvitusten avulla opetellaan mm. käyttämään rikasta kieltä, tunteita ja yhdessä toimimisen taitoja. Leikkiympäristöt rakennetaan siten, että jokainen lapsi kokee osallisuutta ja saa myönteisiä kokemuksia ryhmässä toimimisesta. Aikuiset ovat aktiivisesti läsnä leikki-ilanteissa ohjaten, rikastuttaen ja kannustaen lasten ideoita leikinkehittelyssä. Leikkiympäristöjä muokataan yhdessä lasten kanssa kiinnostusten ja leikkien mukaan. Lasten kanssa kehitellään yhteisiä projekteja ja etsitään yhdessä keinoja selvittää vastauksia ja ilmiöitä.

Lasten aktiivisuutta tiedon hankintaan tuetaan monipuolisilla välineillä ja menetelmillä. Oppimisvälineet ovat lasten saatavilla ja houkuttelevasti esillä. Lasten ideoita ja kiinnostuksen kohteita hyödynnetään sekä pienemmissä että suuremmissa yhteisissä projekteissa, joiden avulla laaja-alaisten osaamisen tavoitteet saavutetaan.

Oppimisympäristöjä suunniteltaessa osallisuuden lisäksi huomioidaan mahdollisuus pitkäkestoiseen leikkiin. Leikki voi jatkua useita päiviä. Ulkoleikin pedagogiset mahdollisuudet tunnistetaan ja niitä hyödynnetään aktiivisesti. Leikissä rakennetaan jatkumoa sisätilasta ulkotilaan ja päinvastoin sekä lähialueille että kotiympäristöön.

Henkilöstö havainnoi ja dokumentoi lasten leikkiä. Digitaalisten välineiden tuomia mahdollisuuksia hyödynnetään leikissä ja sen dokumentoinnissa.

4.5. Oppimisen alueet

Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Ne ohjaavat henkilöstöä monipuolisen ja pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. Lapsilla on oikeus saada monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista. Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti. Oppimisen alueet on ryhmitelty esiopetussuunnitelman perusteiden⁹³ mukaisesti viideksi kokonaisuudeksi:

- *Kielten rikas maailma*
- *Ilmaisun monet muodot*
- *Minä ja meidän yhteisömme*
- *Tutkin ja toimin ympäristössäni*
- *Kasvan, liikun ja kehityn.*

Oppimisen alueita yhdistelevä ja soveltava pedagoginen toiminta mahdollistaa asioiden ja ilmiöiden laaja-alaisen tarkastelun ja tutkimisen. Lasten mielenkiinnon kohteet ja kysymykset ovat toiminnan keskeinen lähtökohta. Aihepiirit voivat nousta esimerkiksi leikeistä, saduista, retkistä tai spontaaneista vuorovaikutustilanteista lasten ja henkilöstön kesken tai lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Tapa, jolla oppimisen alueiden tavoitteita käsitellään, vaihtelee valittujen aihepiirien, tilanteiden ja lasten oppimisen mukaan. Henkilöstön tehtävänä on varmistaa, että pedagoginen toiminta edistää eri-ikäisten lasten kehitystä ja oppimista.

Oppimisen alueet Siuntion varhaiskasvatuksessa

Siuntiossa varhaiskasvatustoiminta on pedagogisesti suunniteltua ja toteutettua toimintaa. Toiminnassa huomioidaan lasten vahvuuksia ja mielenkiinnonkohteita. Projekteja suunnitellaan, kehitellään ja toteutetaan yhdessä lasten kanssa. Projekteissa painottuu usein useampia oppimisen alueita. Varhaiskasvatuksen opettajat vastaavat eheästä oppimisenkokonaisuuden toteutumisesta ryhmässään ja toteutumista arvioidaan yhdessä lasten ja kasvattajien kanssa.

4.5.1. Kielten rikas maailma

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten **kielellisten taitojen** ja **valmiuksien** sekä **kielellisten identiteettien** kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin. Kielen kehityksen tukeminen kytkeytyy lapsen monilukutaidon kehittymiseen (luku 2.7). Lisäksi se on yhteydessä muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvään laaja-alaiseen osaamiseen. Kehittyvät kielelliset taidot avaavat lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen.

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Sen avulla lapsi ottaa haltuun erilaisia tilanteita ja asioita sekä toimii vuorovaikutuksessa muiden kanssa, ilmaisee itseään ja hankkii tietoa. Lasten kielellistä kehitystä tukee monipuolinen varhaiskasvatuksen kieliympäristö sekä yhteistyö huoltajien kanssa. Varhaiskasvatuksessa lapsille annetaan kannustavaa ja johdonmukaista palautetta heidän kielenkäyttö- ja vuorovaikutustaidoistaan.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan jokaisen lapsen opetuskielen taitojen kehittymistä. Kasvatuksessa ja opetuksessa otetaan huomioon, että lapset kasvavat erilaisissa kielellisissä ympäristöissä, ja että he voivat samaan aikaan omaksua useita eri kieliä. Kotien tavat käyttää kieltä ja olla vuorovaikutuksessa vaihtelevat, ja kodeissa voidaan puhua useita kieliä. Kielellistä ja kulttuurista moninaisuutta tehdään varhaiskasvatuksessa näkyväksi yhteistyössä huoltajien kanssa. Tämä osaltaan tukee lasten kielellisten identiteettien kehittymistä. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia varhaiskasvatuksessa käsitellään luvussa 4.6.

Kielen oppimisen kannalta on tärkeää tiedostaa, että saman ikäiset lapset voivat olla eri vaiheissa kielen kehityksen eri osa-alueilla. **Kielelliset identiteetit kehittyvät, kun lapsia ohjataan ja tuetaan kielellisten taitojen ja valmiuksien keskeisillä osa-alueilla.**

Kuvio 2. Lasten kielen kehityksen keskeiset osa-alueet varhaiskasvatuksessa

Vuorovaikutustaitojen kehittymisen kannalta lasten kokemukset kuulluksi tulemisesta ja siitä, että heidän aloitteisiinsa vastataan, ovat tärkeitä. Henkilöstön sensitiivisyys ja reagointi myös lasten non-verbaaleihin viesteihin on keskeistä. Vuorovaikutustaitojen kehittymistä tuetaan kannustamalla lapsia kommunikoidaan toisten lasten ja henkilöstön kanssa.

Lasten **kielen ymmärtämisen taitoja** tuetaan runsaan kielellisen mallintamisen avulla. Johdonmukainen toiminnan sanallistaminen ja keskusteleminen tukevat lasten sanavarannon kehittymistä. Erilaisissa varhaiskasvatuksen tilanteissa käytetään kuvailevaa ja tarkkaa kieltä. Tarvittaessa käytetään kuvia, esineitä ja tukiviittomia.

Lasten **puheen tuottamisen taitojen** kehittymistä seurataan ja ohjataan. Lapsia rohkaistaan puhumaan eri tilanteissa sekä aikuisten että toisten lasten kanssa. Tämä auttaa lapsia käyttämään ja ymmärtämään puhuttua kieltä. Lasten kanssa kiinnitetään vähitellen huomiota myös äänensävyihin ja äänenpainoihin.

Lasten **kielen käyttötaitoja** ohjataan ja kielen käyttöä pohditaan yhdessä lasten kanssa eri tilanteissa. Tavoitteena on tilannetietoisien kielen käytön vahvistuminen. Lasten kanssa harjoitellaan kertomista, selittämistä ja puheen vuorottelua. Lisäksi eläytyminen, huumorin käyttö sekä hyvien tapojen opettelu vahvistavat lasten kielen käyttötaitoja. Tutustuminen erilaisiin teksteihin tukee kielen käyttötaitojen kehittymistä ja auttaa lapsia havaitsemaan puhutun ja kirjoitetun kielen eroja.

Lasten kielellinen ilmaisu monipuolistuu, kun heidän **kielellinen muistinsa ja sanavarantonsa** laajenee. Henkilöstön tehtävä on tukea tietoisesti tätä kehitystä. Kielellisen muistin kehittymistä tukevat esimerkiksi lorujen ja laululeikkien käyttö. Kielellä leikittely, nimeäminen sekä kuvaavien sanojen käyttäminen edistävät lasten kielellisen muistin ja sanavarannon kehittymistä. Kiireetön keskustelu ja lukeminen sekä tarinoiden kerronta tarjoavat mahdollisuuksia pohtia sanojen ja tekstien merkityksiä ja opetella uusia käsitteitä asiayhteyksissä.

Lähiympäristön eri kielten havainnointi tukee lasten **kielitietoisuuden kehittymistä**. Henkilöstön tehtävänä on herättää ja lisätä lasten kiinnostusta suullista ja kirjoitettua kieltä sekä vähitellen myös lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielen havainnoinnin ja tutkimisen avulla suunnataan lasten huomiota sanojen merkityksistä kielen muotoihin ja rakenteisiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin. Lapsia rohkaistaan kirjoittamaan ja lukemaan leikillisesti.

Varhaiskasvatuksessa käytetään rikkaita ja vaihtelevia tekstejä. Lasten kanssa tutustutaan monipuolisesti lastenkirjallisuuteen. Lapsille kerrotaan tarinoita, ja heitä kannustetaan itse keksimään niitä. Lasten kertomuksia, loruja ja sanallisia viestejä dokumentoidaan. Monilukutaitoa tukevassa varhaiskasvatuksessa puheen rinnalla käytetään muun muassa visuaalisia, auditiivisia ja audiovisuaalisia viestejä sekä tekstejä.

Kielten rikas maailma Siuntion varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksen arjessa henkilökunta huomioi lapsen kielen kehityksen eri tasot ja vaiheet ja henkilöstö pyrkii tarjoamaan tukea sopivaksi kunkin lapsen yksittäiselle kielen kehityksen tasolle. Kasvattajat tukevat varhaiskasvatuksessa lapsen tulevaa esiopetus- ja koulukieltä ja toimivat lapsille esimerkkinä positiivisesta asenteesta toisia kieliä kohtaan.

Arjen kaikkia tilanteita käytetään monipuolisen kieliympäristön (suomi tai ruotsi) luomiseen. Kasvattajat käyttävät monipuolista ja rikkaita kieltä. Lasten kanssa lorutellaan ja tehdään yhdessä satuja ja tarinoita. Dialogisen lukemisen avulla vahvistetaan lasten sanavarantoa ja kielen ymmärtämisen taitoja. Lasten kirjat ovat päivittäisessä käytössä ja lasten saatavilla kaikissa lapsiryhmissä. Lapsille luetaan ääneen joka päivä ja lapsia autetaan vähitellen keskittymään pidempien tarinoiden kuuntelemiseen. Lasten kanssa hyödynnetään myös digitaalisia kuvakirjapalveluja perinteisten kirjojen lisäksi.

4.5.2. Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten **musiikillisen, kuvallisen, käsityöllisen, sanallisen ja kehollisen ilmaisun** kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön. Lasten ilmaisulle on luonteenomaista kokonaisvaltaisuus ja ilmaisun eri muotojen luova yhdisteleminen. Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen edistävät lasten oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaa sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja luovat merkityksiä erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Kyky kuvitella ja luoda mielikuvia on keskeistä myös lapsen eettisen ajattelun kehittymiselle. Kulttuuriperintöön, taiteeseen ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osaamista myös monilukutaidon sekä osallistumisen ja vaikuttamisen osa-alueilla.

Kulttuuri on tärkeä osa lapsen identiteettiä. Varhaiskasvatuksessa lapsille tarjotaan mahdollisuuksia nähdä ja kokea monipuolisesti taidetta ja muuta kulttuuria. Taiteeseen ja kulttuuriin liittyvät kokemukset vahvistavat lasten kykyä omaksua, käyttää ja tuottaa kulttuuria. Samalla lapset oppivat ymmärtämään taiteen ja kulttuuriperinnön merkitystä ja arvoa.

Ilmaisun eri muodot tarjoavat lapsille keinoja kokea ja hahmottaa maailmaa heitä puhuttelevalla ja innostavalla tavalla. Taiteellinen ilmaisu tarjoaa lapsia motivoivia keinoja havaintojen, tunteiden ja luovan ajattelun näkyväksi tekemiseen. Ilmaisun eri muotoihin tutustutaan moniaistisesti, erilaisia työtapoja, oppimisympäristöjä sekä lähiympäristön kulttuuritarjontaa hyödyntäen. Oppimisympäristöjen esteettisyys, innostavuus, saatavilla olevat monipuoliset välineet ja materiaalit sekä riittävä ohjaus ovat merkityksellisiä ilmaisumuotoihin tutustuttaessa.

Taidekasvatus sisältää sekä spontaania että ennalta suunniteltua toimintaa. Ilmaisun ja oppimisen prosesseissa korostuu kokeilu, tutkiminen, tekemisen eri vaiheiden harjoittelu ja niiden dokumentointi. Jokaisen lapsen yksilöllistä ilmaisua tuetaan ja lasten yhteisille luoville prosesseille annetaan riittävästi aikaa ja tilaa. Henkilöstön, lasten ja yhteistyökumppaneiden erityisosaamisen hyödyntäminen rikastuttaa taidekasvatusta.

Varhaiskasvatuksen **musiikillisen ilmaisun** tavoitteena on tuottaa lapsille musiikillisia kokemuksia sekä vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsia ohjataan elämykselliseen kuuntelemiseen ja ääniympäristön havainnointiin. Lasten valmiudet hahmottaa musiikkia sekä äänen kestoa, tasoa, sointiväriä ja voimaa kehittyvät leikinomaisen musiikillisen toiminnan kautta. Heidän kanssaan lauletaan, loruillaan, kokeillaan erilaisia soittimia, kuunnellaan musiikkia ja liikutaan musiikin mukaan. Lapset saavat kokemuksia perussykkeestä, sanarytmeistä ja kehosoittamisesta. Lapsia rohkaistaan käyttämään mielikuvitustaan ja ilmaisemaan musiikin herättämiä ajatuksia ja tunteita esimerkiksi kertoen, kuvallisesti ilmaisten tai tanssien. Lapset saavat myös kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä sekä pienimuotoisten musiikkiesitysten harjoitteluprosesseista ja esiintymistilanteiden tuomasta onnistumisen ilosta.

Kuvallisen ilmaisun tavoitteena on kehittää lasten suhdetta kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön. Lapsilla on mahdollisuus nauttia kuvien tekemisestä sekä saada esteettisiä elämyksiä ja kokemuksia taiteen äärellä. Lapset harjoittavat kuvallista ajatteluaan, havainnointiaan ja kuvien tulkintaa monipuolisen kuvailmaisun avulla. Kuvan tekemisen taitoja kehitetään moniaistisesti sekä yhteyksiä muihin ilmaisun muotoihin rakentaen. Lapset kokeilevat erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja esimerkiksi maalaamalla, piirtämällä, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tekemiään kuvia, taideteoksia, mediasisältöjä, esineitä sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.

Suunnittelutaitoja, luovaa ongelmaratkaisua, hienomotorisia taitoja, rakenteiden, materiaalien ja tekniikoiden tuntemusta sekä muotoilua harjoitellaan lapsille soveltuvien käsityön teknisen työn ja tekstiilityön työtapojen avulla. Näitä työtapoja voivat olla esimerkiksi muovailu, leikkaaminen, naulaaminen, sahaaminen ja ompelu. **Käsityöllisen ilmaisun** tavoitteena on tarjota lapsille kokeilun, tutkimisen, yhteisöllisen tekemisen, kokemisen ja oivaltamisen iloa sekä nautintoa työskentelystä, jossa oma luovuus ja kädenjälki näkyvät. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia itse kokeilla, tutkia ja yhdistellä erilaisia materiaaleja sekä opetella työskentelyssä tarvittavia käsityön tekniikoita. Lapset saavat ideoita ja toteuttaa erilaisia teoksia ja esineitä. Lasten kanssa voidaan tarkastella ja hyödyntää sekä lasten taustoihin liittyviä että paikallisia käsityöperinteitä.

Lapsia rohkaistaan **sanalliseen ja keholliseen ilmaisuun** esimerkiksi draaman, tanssin ja leikin keinoin. Tavoitteena on, että harjoitukset ja leikit tarjoavat lapsille mahdollisuuden monipuoliseen kielelliseen ja keholliseen kokemukseen, ilmaisuun ja viestintään. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työskentään yhdessä. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta, toteutetusta ja arvioidusta luovasta prosessista. Toiminnassa hyödynnetään monipuolisesti esimerkiksi lastenkirjallisuutta, sanataidetta, teatterin eri muotoja, tanssia ja sirkusta.

Ilmaisun monet muodot Siuntion varhaiskasvatuksessa

Siuntiossa varhaiskasvatuksen tavoitteena on tarjota lapselle monipuolisia mahdollisuuksia löytää eri ilmaisun keinon oma tapa toimia. Monipuolisten tarjoumien kautta lasta tuetaan löytämään hänelle sopiva tapa ilmaista itseään ja vahvistaa itsetuntemustaan. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan ja löytämään eri taiteen muodoista keinoja tutkia ja oivaltaa ympäröivää maailmaa.

Lasten kanssa tuotetaan esim. satuja, tehdään näytelmiä, luodaan musiikillisia ympäristöjä, hyödynnetään luonnon ja ympäristön tarjoamia materiaaleja ja retkikohteita jne. Toteutustavan valinnoissa huomioidaan lasten ideat, toiveet ja mielenkiinnonkohteet. Lapsiryhmästä riippuen jokin ilmaisun alue voi painottua toisia enemmän.

4.5.3. Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän aloittaessaan varhaiskasvatuksen kodin ulkopuolella. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään **eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden** sekä **median** näkökulmista. Toiminnassa voidaan käyttää monipuolisesti esimerkiksi satuja, musiikkia, kuvataidetta, leikkiä, draamaa, erilaisia mediasisältöjä sekä vierailijoita, vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia. Minä ja meidän yhteisömme -oppimisen alue tukee erityisesti lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista (luku 2.7).

Eettisen ajattelun taitojen kehittymistä tuetaan pohtimalla lasten kanssa eri tilanteissa esiintyviä tai lapsia askarruttavia eettisiä kysymyksiä. Teemat voivat liittyä esimerkiksi ystävyYTEEN, oikean ja väärän erottamiseen, oikeudenmukaisuuteen tai pelon, surun ja ilon aiheisiin. Eettisiä kysymyksiä käsitellään lasten kanssa niin, että he voivat tuntea olonsa turvalliseksi ja hyväksytyksi. Lasten kanssa pohditaan myös ryhmän sääntöjä ja niiden perusteita.

Varhaiskasvatuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja muut katsomukset. Lasten kanssa voidaan tarkastella myös laajemmin uskontoja ja katsomuksia. Vastaavasti tarkastellaan uskonnottomuutta. Tavoitteena on edistää keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan sekä tukea lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä. Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin katsomuksiin ja niihin liittyviin perinteisiin. Luontevia tapoja tarkastella katsomuksia ovat esimerkiksi vuodenvuorokierroon liittyvät juhlat ja tapahtumat sekä päivittäiset tilanteet, kuten pukeutuminen tai ruokailu. Lasten ihmettelylle annetaan tilaa, ja heidän kanssaan pohditaan heitä askarruttavia elämänskysymyksiä.

Katsomuskasvatuksessa tehdään yhteistyötä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen ja kunnioittaen. Katsomuskasvatus tukee muun muassa lasten kulttuuriseen osaamiseen, vuorovaikutukseen ja ilmaisuun sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista (ks. luku 2.7).

Lähiyhteisön menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa historiallisiin asioihin sekä hyvän tulevaisuuden rakentamiseen. Lisäksi tarkastellaan lasten kasvuympäristöjen moninaisuutta.

Lapsille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Tärkeitä tiedon lähteitä ovat lapset ja heidän henkilöhistoriansa, lähiyhteisön jäsenet, esineistöt ja ympäristöt. Lisäksi voidaan hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta heidän omasta kulttuuriperinnöstään. Menneeseen aikaan voidaan tutustua esimerkiksi lasten isovanhempien lapsuuden leikkien ja musiikin avulla.

Nykyhetkeä tarkastellaan käsittelemällä lasten kanssa heitä askarruttavia tai kiinnostavia ajankohtaisia asioita. Lasten kanssa tarkastellaan myös lähiyhteisön moninaisuutta sitä kunnioittaen. Tarkastelun kohteena ovat muun muassa ihmisten, sukupuolten ja perheiden moninaisuus. Tavoitteena on kasvattaa lapsia ymmärtämään, että ihmiset ovat erilaisia mutta samanarvoisia.

Menneisyyden ja nykyisyyden lisäksi on tärkeää pohtia tulevaisuutta ja sitä, miten voimme vaikuttaa suotuisan tulevaisuuden toteutumiseen. Tulevaisuuden pohdinta voi liittyä esimerkiksi tulevan vuodenajan leikkien tai oman oppimisympäristön suunnitteluun. Lasten kanssa voidaan esimerkiksi rakentaa tulevaisuuden mielikuvitusmaailmoja tai pohtia tulevaa lapsia kiinnostavien ammattien kautta.

Varhaiskasvatuksessa **mediakasvatuksen** tehtävänä on tukea lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössään. Lasten kanssa tutustutaan eri medioihin ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti turvallisissa ympäristöissä. Lasten elämään liittyvää mediasisältöä ja sen todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla harjoitellaan kehittyvää lähde- ja mediakriittisyyttä. Lapsia ohjataan käyttämään mediaa vastuullisesti ottaen huomioon oma ja toisten hyvinvointi. Mediassa esiintyviä teemoja voidaan käsitellä lasten kanssa esimerkiksi liikunnallisissa leikeissä, piirtämällä tai draaman keinoin.

Minä ja meidän yhteisömme Siuntion varhaiskasvatuksessa

Siuntion varhaiskasvatuksessa tuetaan lapsen kiinnittymistä ryhmään ja kokemaan osallisuutta ryhmänsä jäsenenä. Lasten kanssa keskustellaan ryhmässä olemisen taidoista ja tekijöistä, jotka vaikuttavat jokaisen hyvinvointiin. Lapsia ohjataan hyviin käytöstapoihin ja kunnioittamaan toisia. Kasvattajat tukevat lapsia itsenäiseen ajatteluun ja pohdintaan hyödyntämällä tilanteita, joissa voidaan yhdessä pohtia lapsilta nousevia teemoja.

Katsomuskasvatus Siuntion varhaiskasvatuksessa

Katsomuskasvatus on osa varhaiskasvatuksen arkea ja kokonaisuutta. Se on luonteeltaan yleissivistävää ja se kuuluu kaikille. Lapsiryhmän katsomuksellinen moninaisuus näkyy oppimisympäristössä kuvien, esineiden, kirjojen ja erilaisten lasten kanssa tehtyjen tuotosten muodossa. Pedagogisen dokumentoinnin keinoin kasvattajat tekevät näkyväksi asioita ja ilmiöitä, joita lapsiryhmässä esiintyy. Katsomustietoista pedagogiikkaa toteutetaan lapsiryhmästä nousevista tarpeista ja teemoista.

Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatus rakentuu huoltajien kanssa tehtävälle yhteistyölle ja molemminpuoliselle luottamukselle. Tärkeää on avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin, katsomuksiin, uskontoihin ja perinteisiin. Huoltajien kanssa käydään vuoropuhelua katsomuskasvatuksesta ja hyödynnetään perheiden asiantuntemusta heidän kulttuuriinsa, uskontoonsa ja katsomukseensa liittyen. Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatukseen kuuluu elämäkysymysten pohtiminen lasten kanssa yhdessä sekä keskustelu hyväksyvässä ja kunnioittavassa ilmapiirissä.

Katsomuskasvatuksessa tehdään yhteistyötä lähialueen toimijoiden, kuten seurakuntien kanssa. Yhteistyötä tehdään myös muiden lähialueen eri uskonnollisten ja katsomuksellisten yhteisöjen kanssa lapsiperheiden tarpeiden mukaisesti. Varhaiskasvatuksen palvelusopimuksen yhteydessä keskustellaan huoltajien kanssa katsomuskasvatukseen liittyvistä asioista. Lisäksi lapsen osallistumisesta uskonnollisiin tilaisuuksiin sovitaan huoltajan kanssa kirjallisesti palvelusopimuksen laadinnan yhteydessä.

Mikäli yksikössä järjestetään toimintaa, johon huoltajat eivät toivo lapsensa osallistuvan, yksiköissä huolehditaan, että lapsille tarjotaan rinnakkaista tai vastaavaa toimintaa ilman, että lapsi kokee kuitenkaan jäävänsä syrjään. Seurakunnan järjestämiä koko lapsiryhmälle katsomuksesta riippumattomia tilaisuuksia ovat esimerkiksi seurakunnan työntekijän vierailut päiväkodissa johonkin teemaan tai aiheeseen liittyen esim. ilo, suru, ystävyys tai tutustumiskierros Siuntion kirkkoon. Paikallinen seurakunta tukee ja toimii asiantuntijana katsomuskasvatuksellisissa kysymyksissä. Pedagogisen toiminnan suunnittelussa käytetään apuna ja tukena Opetushallituksen ja Kirkkohallituksen kehittämää Korimallia. Katsomuskasvatus edellyttää henkilöstöltä tietoa toisista kulttuureista ja erilaisista katsomuksista sekä taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta eri näkökulmasta. Henkilöstöltä edellytetään ammattitaitoa ja herkkyyttä tunnistaa eri tilanteiden pedagogisia mahdollisuuksia. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa huomioidaan lapsen kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen tausta.

Mediakasvatus Siuntion varhaiskasvatuksessa

Mediataidot kuuluvat kansalaistaitoihin. Mediakasvatus on luonnollinen osa arkea ja siihen tutustumaan askeleittain kirjallisuuden ja satujen kautta. Lasten kanssa tutustutaan erilaisiin median osa-alueisiin havainnoimalla, kokeilemalla ja tutkimalla. Käsiteltävät medianteemat nousevat lapsiryhmästä ja niitä tutkitaan ja pohditaan yhdessä lasten kanssa. Lasten kanssa

hyödynnetään erilaisia digitaalisia välineitä opetellessamme kaveri- ja turvataitoja. Erilaisten projektien avulla lapset oppivat tuottamaan itse videoita ja ohjelmoinnin alkeita. Yhdessä tehden ja oivaltaen opitaan vastuullista käytöstä ja kriittistä ajattelua tulevaisuutta varten.

4.5.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsia ohjataan tutkimaan ja toimimaan luonnossa ja rakennetussa ympäristössä. Varhaiskasvatus tukee lasten **matemaattisen ajattelun** kehittymistä sekä vahvistaa myönteistä suhtautumista matematiikkaan. Varhaiskasvatukseen sisältyy myös **ympäristökasvatusta** ja **teknologiakasvatusta**. Oppimisympäristöihin liittyvät omakohtaiset havainnot, kokemukset ja elämykset auttavat lapsia ymmärtämään syy- ja seuraussuhteita sekä kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Lasten kehittyvä taito nimetä asioita sekä käyttää erilaisia käsitteitä edistää monilukutaitoa.

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa **matemaattisen ajattelunsa** eri vaiheissa oleville lapsille. Lapset tutustuvat matematiikkaan ja sen osaluokkeisiin havainnollisen ja leikinomaisen toiminnan myötä. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota päivittäisissä tilanteissa ja lähiympäristössä ilmeneviin muotoihin, määriin ja muutoksiin. Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan ilmaisemalla ja tarkastelemalla niitä esimerkiksi kehollisesti tai eri välineiden ja kuvien avulla. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia luokitella, vertailla ja asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia ja muutoksia. Lapsia kannustetaan myös oppimisympäristöön liittyvien ongelmien löytämisessä, pohtimisessa ja päättelyssä sekä ratkaisujen etsimisessä.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti vuorovaikutteisissa tilanteissa, esimerkiksi leikkiä ja lapsia houkuttelevia materiaaleja hyödyntäen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä ja taitojen karttuessa liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukujonotaitoja ja nimeämistä voidaan kehittää esimerkiksi lorujen ja riimien avulla. Lasten kanssa kokeillaan mittaamista ja harjoitellaan sijainti- ja suhderekäsitteitä esimerkiksi liikuntaleikeissä, piirtäen tai eri välineiden avulla.

Eriaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tilan ja tason hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan kappaleita ja muotoja sekä leikkimään niillä. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Aikakäsitettä avataan esimerkiksi vuorokauden- ja vuodenaikojen havainnoimalla.

Ympäristökasvatuksen tavoitteena on vahvistaa lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjata heitä kohti kestävästä elämäntapaa. Ympäristökasvatus sisältää kolme ulottuvuutta: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta. Lähiluonto sekä rakennettu ympäristö ovat sekä oppimisen kohteita että oppimisympäristöjä.

Luonnossa ja rakennetussa ympäristössä retkeily sekä ympäristön tutkiminen ovat tärkeä osa varhaiskasvatusta. Myönteisten kokemusten kautta lapsi oppii nauttimaan luonnosta ja lähiympäristöstä ja hänen ympäristösuhteensa vahvistuu. Luonnon ilmiöitä havainnoidaan eri aistein ja eri vuodenaikoina. Niistä keskustellaan ja niitä tutkitaan. Samalla opetellaan ympäristöön liittyvien käsitteiden käyttöä. Eri kasvi- ja eläinlajien tunnistamisen harjoittelu vahvistaa luonnon tuntemusta. Lasten kanssa opetellaan etsimään tietoa heitä kiinnostavista asioista. Luonto voi olla myös esteettisen kokemisen ja rauhoittumisen paikka.

Lapsia ohjataan kunnioittamaan luontoa, sen kasveja ja eläimiä. Ympäristökasvatuksella edistetään kestävästä elämäntapaan kasvamista sekä siinä tarvittavien taitojen harjoittamista. Näitä käytännön taitoja ovat esimerkiksi roskaamaton retkeily, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, ruokailuun liittyvä vastuullisuus, energian säästäminen sekä jätteiden vähentäminen esimerkiksi kierrätyksen, tavaroiden korjaamisen ja uudelleenkäytön avulla. Samalla lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota tekojen vaikutuksiin. On tärkeä huolehtia siitä, että lapset kokevat voivansa omilla teoillaan vaikuttaa kestävästä elämäntapaan mutta ilman että heidän tarvitsee kantaa lapsina liian suurta vastuuta kestävästä elämäntavan ylläpitämisestä.

Teknologiakasvatuksen tavoitteena on kannustaa lapsia tutustumaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa ja keksimään omia luovia ratkaisuja. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä, etsimään niihin yhdessä vastauksia ja tekemään päätelmiä.

Lasten kanssa havainnoidaan arjessa esiintyviä teknisiä ratkaisuja ja tutustutaan digitaalisiin laitteisiin ja sovelluksiin sekä niiden toimintaan. Erityistä huomiota kiinnitetään koneiden ja laitteiden turvalliseen käyttöön. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia toteuttaa omia ideoitaan esimerkiksi rakennellen eri materiaaleista sekä kokeilla eri laitteiden toimintaa. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Pulmia ratkotaan ja onnistumisista iloitaan yhdessä. Tavoite on, että lasten omakohtaisten kokemusten myötä herää ymmärrys siitä, että teknologia on ihmisen toiminnan aikaansaamaa. Toiminnassa voidaan hyödyntää lähiympäristön teknologisia ratkaisuja, esimerkiksi leluja ja muita arjen teknologisia ratkaisuja, ja tutkia niiden toimintaperiaatteita.

Siuntion merenläheinen ja monipuolinen luonto metsineen, kallioineen ja peltoineen tarjoavat viikoittain lapsille vuodenaikojen mukaan vaihtuvan oppimisympäristön. Luonnossa harjoitellaan erilaisia taitoja liikkuen, leikkien ja tutkien. Luonnossa harjoitellaan mm. Toiminnallisesti matemaattisia taitoja, opitaan luonnon suojelua ja joka miehen oikeudet tulevat lapsille tutuiksi. Lapsia ohjataan käyttämään luonnossa eri aisteja ja teknologiaa hyödynnetään tiedon etsimisessä. Luonto oppimisympäristönä rikastuttaa lapsen mielikuvista ja tarjoaa lapsille vaihtoehdon rakennetulle oppimisympäristölle. Lasten luontosuhdetta tuetaan kaikissa varhaiskasvatussyksiköissä ja lapsille annetaan mahdollisuuksia luonnossa rauhoittumiseen ja hiljentymiseen. Ympäristökasvatuksen tarkemmat tavoitteet kirjataan vuosittain yksikön toimintasuunnitelmaan.

4.5.5. Kasvan, liikun ja kehityksen

*Kasvan, liikun ja kehityksen -oppimisen alueeseen sisältyy **liikkumiseen, ruokakasvatukseen, terveyteen ja turvallisuuteen** liittyviä tavoitteita. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa. Tämä oppimisen alue tukee erityisesti itsestä huolehtimiseen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista.*

*Varhaiskasvatuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti sekä kokemaan liikunnan iloa. Lapsia kannustetaan ulkoiluun ja liikunnallisiin leikkeihin kaikkina vuodenaikoina. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on riittävästi mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikuntaan sekä sisällä että ulkona. Liikuntakasvatuksen tulee olla säännöllistä, lapsilähtöistä, monipuolista ja tavoitteellista. Riittävä fyysinen aktiivisuus on tärkeää lapsen terveille kasvulle, kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Fyysisellä aktiivisuudella tarkoitetaan erilaisia ja kuormittavuudeltaan eritasoisia liikunnan tapoja, kuten leikkimistä sisällä ja ulkona, retkeilyä sekä ohjattua liikuntaa. Ryhmässä liikkuminen kehittää lasten sosiaalisia taitoja, kuten vuorovaikutus- ja itsesäätelytaitoja. Fyysisen aktiivisuuden tulee olla luonteva osa lapsen päivää. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia innostetaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.*

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää lasten kehontuntemusta ja -hallintaa sekä motorisia perustaitoja, kuten tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaitoja. Liikkumisessa hyödynnetään eri aisteja sekä erilaisista materiaaleista valmistettuja, liikkumaan innostavia välineitä. Lasten liikkumisen tulee vaihdella luontevasti kestoaltaan, intensiteetiltään ja nopeudeltaan. Lasten tulee saada kokemuksia yksin, parin ja ryhmän kanssa liikkumisesta. Varhaiskasvatuksessa lapset saavat kokemuksia erilaisista liikuntaleikeistä, kuten perinteisistä pihaleikeistä sekä satu- tai musiikkiliikunnasta. Eri vuodenaikojen tulee hyödyntää siten, että lapset saavat mahdollisuuksia opetella kullekin vuodenaikalle tyypillisiä tapoja ulkoilla.

Säännöllisellä ja ohjatulla liikunnalla on tärkeä merkitys lasten kokonaisvaltaiselle kehitykselle ja motoriselle oppimiselle. Tämän vuoksi lasten motoristen taitojen suunnitelmallinen havainnointi

on tärkeää. Henkilöstön tulee suunnitella päivän rakenne, sisä- ja ulkoympäristö sekä toiminnan sisällöt niin, että lapset voivat monipuolisesti nauttia liikkumisesta eri tilanteissa. Liikuntavälineiden tulee olla lasten käytettävissä myös omaehtoisen liikunnan ja leikin aikana. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan liikuntavälineiden turvallisuus.

Ruokakasvatuksen tavoitteena on edistää myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen sekä tukea monipuolisia ja terveellisiä ruokatottumuksia. Lapsia ohjataan omatoimiseen ruokailuun ja monipuoliseen, riittävään syömiseen. Päivittäiset ateriahetket järjestetään kiireettömässä ilmapiirissä opetellen ruokarauhaa ja hyviä pöytätapoja sekä yhdessä syömisen kulttuuria. Eri aistien avulla ja tutkimalla tutustutaan ruokiin, niiden alkuperään, ulkonäköön, koostumukseen ja makuominaisuuksiin. Ruoasta keskusteleminen, tarinat ja laulut edistävät lasten ruokasanaston kehittymistä.

Varhaiskasvatuksessa pohditaan yhdessä lasten kanssa **terveyteen** ja **turvallisuuteen** liittyviä asioita. Lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään sekä henkilökohtaisesta hygieniastaan tuetaan. Lasten kanssa keskustellaan liikkumisen, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkityksestä hyvinvoinnille ja terveydelle. Lasten kanssa opetellaan turvallisuuteen liittyviä asioita päivittäisissä tilanteissa. Näitä voivat olla muun muassa pukeutumis-, ruokailu-, leikki- sekä ulkoilutilanteet. Lasten ikätasoista uteliaisuutta seksuaalisuuteen ja kehoon ohjataan kunnioittavasti. Varhaiskasvatuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumista ja turvalliseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä ja tapoja. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hakea apua sekä toimia turvallisesti erilaisissa tilanteissa ja ympäristöissä.

Kasvan, liikun ja kehityn Siuntion varhaiskasvatuksessa

Liikunta ja liikkumaan innostaminen yksi tärkeimmistä tehtävistä Siuntion varhaiskasvatuksessa. Kaikissa yksiköissä toteutetaan Liikkuva varhaiskasvatus-ohjelmaa ja yksiköissä huomioidaan varhaiskasvatuksen fyysisen aktiivisuuden suositukset (2016). Lasten kanssa suunnitellaan ja rakennetaan oppimisympäristöjä liikkumiseen innostavaksi. Liikuntavälineet ovat lasten saatavilla. Liikkumista ja motorisia taitoja harjoitellaan päivittäin. Arjen eri tilanteet hyödynnetään liikkumisen mahdollisuuksiksi. Lasten kanssa hyödynnetään Siuntion monipuolisia ulkoilualueita osana oppimisympäristöä. Lasten kanssa ulkoillaan ja liikutaan päivittäin. Vuodenaikojen tuomat mahdollisuudet lisäävät monipuolista liikuntatarjontaa. Huoltajien kanssa yhteistyössä tuetaan lasten hyvinvointia. Perheille tarjotaan erilaisia mahdollisuuksia osallistua varhaiskasvatuksessa järjestettäviin liikuntatapahtumiin ja tempauksiin. Hyvinvointiin vaikuttavista tekijöistä keskustellaan lasten kanssa. Lapsia ohjataan monipuoliseen ravintoon ja riittävään lepoon.

4.6. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kieleen ja kulttuuriin liittyvien näkökohtien katsotaan koskevan jokaista varhaiskasvatukseen osallistuvaa lasta. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet nähdään yhteisöä myönteisellä tavalla rikastuttavana. Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta.

Varhaiskasvatustuksen mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että lapsi voi saada varhaiskasvatusta lapsen äidinkielenä olevalla suomen, ruotsin tai saamen kielellä. Viittomakieltä käyttävälle lapselle voidaan antaa varhaiskasvatusta viittomakielellä. Varhaiskasvatusta voidaan antaa myös romanikielellä⁹⁴. Varhaiskasvatuksessa voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Tällöin tulee huolehtia myös lasten äidinkielenä olevan suomen/ruotsin kielen taidon kehittymisen tukemisesta. Henkilöstön, huoltajien ja eri kulttuuriyhteisöjen keskinäisellä yhteistyöllä edistetään lasten

94 Varhaiskasvatustalaki 8 § ja HE 40/2018 vp, s. 88–89 sekä viittomakielilaki (359/2015)

ja perheiden kulttuuriperinteen jatkumista ja tuetaan lasten mahdollisuutta ilmentää omia kulttuuritaustojaan. Kaksi- ja monikielisissä ympäristöissä lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen.

Varhaiskasvatukseen osallistuu lapsia, jotka puhuvat äidinkielenään sekä **ruotsia** että **suomea**. Näiden kaksikielisten lasten kielellisen kehityksen sekä identiteettien kehityksen kannalta on tärkeää, että molempia kieliä tuetaan ja lapsia kannustetaan niiden käyttöön.

Saamelaislasten varhaiskasvatuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Saamelaiset ovat alkuperäiskansa, jonka oikeuksista omaan kieleen ja kulttuuriin on säädetty perustuslaissa. Toiminnassa hyödynnetään lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Silloin kun varhaiskasvatus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen kehittymistä, ymmärtämistä ja käyttöä. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä. Henkilöstö vahvistaa saamen kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Romanilasten varhaiskasvatuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten myönteistä identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan sekä lisätä lasten osallisuutta yhteiskunnassa. Lisäksi tuetaan lasten kielellistä kehitystä yhteistyössä lasten huoltajien ja romaniyhteisön kanssa. Mahdollisuuksien mukaan lapsille järjestetään tilaisuuksia käyttää ja omaksua romanikieltä. Henkilöstö vahvistaa romanien kieli- ja kulttuuriperinnön säilymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Viittomakieltä käyttävien lasten varhaiskasvatus voidaan toteuttaa joko viittomakielisessä ryhmässä tai ryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakieli voi olla lapsen äidinkieli, ensikieli tai toinen kieli. Viittomakieltä käyttävät lapset voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia. Viittomakielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus käyttää ja omaksua suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakieltä yhteistyössä huoltajien kanssa. Tavoitteena on myös lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä sekä vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisu- ja viittomavarantoa.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan monipuolisesti **vieraskielisten** ja **monikielisten** lasten kielitaidon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään tavoitteellisesti ja pedagogisesti suunniteltuna kielellisten taitojen ja valmiuksien osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien. Monipuolisten vuorovaikutustilanteiden ja oppimisympäristöjen avulla lapsille tarjotaan mahdollisuuksia käyttää ja omaksua suomea/ruotsia toisena kielenä erilaisissa kasvatusta- ja opetustilanteissa. Suomen/ruotsin kielen omaksumisen lähtökohtana on arkielämän konkreettinen kieli ja sen ilmaisuväline. Kielen ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Lapsi saa valmiuksia havaintojen tekemiseen sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen ja itselleen sopivalla tavalla. Osa lapsista tutustuu suomalaiseen kulttuuriin ja suomen/ruotsin kieleen vasta tullessaan varhaiskasvatukseen. Lapsen kielen kehitykseen liittyvää suomen/ruotsin kieleen tutustumista ja opettelua ei tule rinnastaa varhaiskasvatuksessa annettavaan tukeen (luku 5). Huoltajille kerrotaan suomalaisen varhaiskasvatustoiminnan tavoitteista, sisällöistä ja menetelmistä. Huoltajien kanssa keskustellaan perheen kielellisestä ympäristöstä, kielivalinnoista, monikielisten ja -kulttuuristen identiteettien muodostumisesta sekä äidinkielen tai -kielten kehityksen vaiheista ja merkityksestä. Varhaiskasvatus tukee lapsen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Lapsille järjestetään mahdollisuuksien mukaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua myös omaa äidinkieltään tai omia äidinkieliään. Oma äidinkieli sekä suomen/ruotsin oppiminen toisena kielenä rakentavat pohjaa lasten toiminnalliselle kaksi- ja monikielisyydelle. Vastuu lasten oman äidinkielen tai omien äidinkielen ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti perheellä. Tarvittaessa huoltajien kanssa käytävissä keskusteluissa käytetään tulkia, jolla varmistetaan molemminpuolinen ymmärrys.

Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia Siuntion varhaiskasvatuksessa

Siuntion varhaiskasvatuspalveluissa huomioidaan eri kieliympäristöistä tulevat lapset. Lasten kielellisen identiteetin kehittymistä tuetaan huomioimalla ja arvostamalla ryhmässä olevien lasten äidinkieliä. Eri kielet ovat luontevasti läsnä varhaiskasvatuksen jokapäiväisessä toiminnassa.

Toisen kotimaisen kielen tukemisen pedagogiikka on osa varhaiskasvatuksen henkilöstön varhaiskasvatuksen arjessa toteutettavaa pedagogiikkaa. S2/ R2-opetusta voidaan järjestää yksilö-, pari- tai pienryhmätoimintana. Opetuksen tukena toimivat erilaiset kielentukemiseen tarkoitetut menetelmät kuten kuvat ja tukiviittomat. Varhaiskasvatuksessa lapsen omaa äidinkieltä tuetaan mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi samaa kieltä puhuvien työntekijöiden avulla sekä mahdollistamalla saman kieliryhmän lasten leikkiryhmien muodostaminen. Digitaalisia välineitä hyödynnetään oman äidinkielen tukemisessa esimerkiksi Luku-Lumo ohjelman avulla, kuuntelemalla oman äidinkielen tarinoita ja lauluja. Lisäksi lapsen omaa äidinkieltä tuetaan osallistumalla kirjastojen erikielisiin satuhetkiin ja/tai lainaamalla erikielisiä kirjoja varhaiskasvatustyökaluun.

Lasten kielenoppimista tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Perheitä kannustetaan käyttämään omaa äidinkieltä ja perheitä rohkaistaan kirjaston käyttöön ja lukemisen maailmaan. Lapsen kielenkehitystä havainnoidaan ja arvioidaan jatkuvasti ja kielenkehityksestä keskustellaan huoltajien kanssa. Siuntion varhaiskasvatuksessa on käytössä KieliPeda- työväline, jonka avulla kielen kehitystä tuetaan ja seurataan.

Siuntiossa järjestetään varhaiskasvatusta suomen- ja ruotsinkielisenä. Kaksikielisten perheiden kanssa keskustellaan varhaiskasvatukseen sijoittumisesta jo hakuvaiheessa. Varhaiskasvatuksessa nähdään tärkeänä, että lapsi on 0-5v. ikäisenä varhaiskasvatuksessa jo siinä kieliympäristössä (suomen- tai ruotsinkieli), joka tulee olemaan lapsen tuleva esiopetus- ja koulukieli. Siuntion varhaiskasvatuspalvelut antavat opastusta huoltajille kielivalintaan liittyvissä kysymyksissä.

4.6.1. Kaksikielinen varhaiskasvatus

Kaksikielisen varhaiskasvatuksen järjestäminen perustuu kunnan tai yksityisen toimijan päätökseen. Kaksikielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyuskautta tarjoamalla lapsille tavanomaista monipuolisempaa kielikasvatusta. Lapsille tarjotaan tilaisuuksia omaksua kieliä ja käyttää niitä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Samalla luodaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä herättää lasten kielellisen uteliaisuuden ja kokeilunhalun. Myös monenlaiset kulttuurit kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä varhaiskasvatuksessa.

Kaksikielinen varhaiskasvatus jaetaan laajamittaiseen ja suppeampaan. Suppeamman kaksikielisen varhaiskasvatuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieliä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksi- tai monikielisessä ympäristössä.

Laajamittainen kaksikielinen varhaiskasvatus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy varhaiskasvatuksessa

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa. Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisessä varhaiskasvatuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa varhaiskasvatuksessa ja jatkuu perusopetuksen loppuun. Varhaiskasvatuksen kieli, esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Varhaiskasvatus toteutetaan pääosin kielikylpykielillä. Lasten äidinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Toiminnassa pyritään siihen, että kukin henkilöstöön kuuluva käyttää johdonmukaisesti vain yhtä kieltä: joko kielikylpykieltä tai kieltä, jolla varhaiskasvatus on järjestetty. Lapsia kannustetaan kielikylpykielen käyttöön, mutta heillä

tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään. Tavoitteena on valmius siirtyä kielikylpynä toteutettuun esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen.

Muu laajamittainen kaksikielinen varhaiskasvatus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin varhaiskasvatuslaissa säädetyllä varhaiskasvatuksen kielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat kielen kehitykselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan varhaiskasvatuksessa käytettävä kieli ei ole äidinkieli. Varhaiskasvatuksen järjestäjä harkitsee tapauskohtaisesti huoltajan kanssa keskustellen, milloin tällainen järjestely tukee lapsen kehitystä.

Kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta varhaiskasvatuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen henkilöstön mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdollista, kukin henkilöstöön kuuluva jäsen käyttää vain jompaakumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsella tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään, suomeksi tai ruotsiksi. Lapsia kannustetaan molempien kielten käyttöön. Tavoitteena on valmius siirtyä joko kaksikieliseen tai suomen-/ruotsinkieliseen esiopetukseen ja perusopetukseen.

Suppeampi kaksikielinen varhaiskasvatus

Kielirikasteinen varhaiskasvatus

Kielirikasteisella varhaiskasvatuksella tarkoitetaan varhaiskasvatusta, jossa alle 25 prosenttia toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin varhaiskasvatuslaissa määritellyllä varhaiskasvatuksen kielellä. Tavoitteena on kieltenoppimisen tukeminen, lasten motivoiminen ja kielivalintojen monipuolistaminen. Lisäksi tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen esi- ja perusopetukseen tai muulla tavalla varhennettuun kieltenopetukseen.

Kielipesä

Kielipesätoiminnalla tarkoitetaan varhaiskasvatuksessa toimintaa, jossa vahvistetaan lasten tietämystä omasta kulttuuristaan ja tarjotaan mahdollisuus oppia perheessä tai suvussa puhuttua uhanalaista vähemmistökieltä tai alkuperäiskansan kieltä. Kielipesätoiminnan periaatteet voivat olla kielikyllyn kaltaisia.

Kielirikasteinen varhaiskasvatus Siuntiossa

Siuntion kunnassa järjestetään kielirikasteista varhaiskasvatusta suomen- ja ruotsinkielellä. Suomenkielisiä varhaiskasvatuksen lapsilla kohdekieli on ruotsi ja ruotsinkielisillä varhaiskasvatuksen lapsilla kohdekieli on suomi. Tavoitteena kielirikasteiselle varhaiskasvatukselle Siuntiossa on lapselle uuteen kieleen tutustuminen ja positiivisen asenteen luominen uuden kielen oppimiseen. Kielirikasteisessa varhaiskasvatuksessa kohdekieltä käytetään korkeintaan 25 % toimintayksikössä käytettävän pääkielen lisäksi. Kohdekieltä käytetään lasten kanssa leikkien, laulaen ja toiminnallisia menetelmiä apuna käyttäen. Kohdekielinen toiminta on säännöllistä ja luonteva osa ryhmän toimintaa. Henkilökuntaa koulutetaan kielirikasteisen varhaiskasvatuksen ymmärtämiseen ja arkeen soveltamiseen. Varhaiskasvatuksen henkilöstöstä ne, joilla on kohdekielen rikastamiseen tarvittavaa osaamista, tarjoavat kielirikasteista pedagogiikkaa varhaiskasvatuksen arjessa. Kielirikasteinen varhaiskasvatus tukee luontevasti monikielisyttä ja eri kulttuurien kohtaamisia. Henkilöstöä tuetaan positiivisella suhtautumisella kohdekielen osana varhaiskasvatuksen arkea.

5. Lapsen tuki

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada yleistä, tehostettua tai erityistä tukea siten kuin varhaiskasvatuslaissa on säädetty⁹⁵. Oikea-aikaisella, yksilöllisesti kohdennetulla ja lapsen tarpeiden mukaisella tuella edistetään lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Samalla ehkäistään lapsen ongelmien kasvamista ja monimuotoistumista sekä riskiä syrjäytyä.

Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyvät tarpeet. Lasta kuullaan lapsen ikä ja kehitys huomioiden. Varhaiskasvatuksessa tuki rakentuu lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisesta sekä yhteisöllisistä ja oppimisympäristöihin liittyvistä ratkaisuista. Varhaiskasvatuksessa huolehditaan siitä, että jokainen lapsi kokee itsensä hyväksytyksi omana itsenään sekä ryhmän jäsenenä. Kannustamalla lasta ja antamalla hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin tuetaan lapsen myönteisen minäkuvan kehittymistä. Lapsen tarvitsema tuki ja toimenpiteet kirjataan päiväkodissa tai perhepäivähoidossa olevan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

5.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja vastuut

Varhaiskasvatuksen järjestäjä⁹⁶ on velvollinen antamaan lapselle hänen tarvitsemaansa tukea päiväkodissa tai perhepäivähoidossa. Lapsen tuen tarve arvioidaan ja tukea järjestetään viivytyksettä. Tuki varhaiskasvatuksessa järjestetään yleisenä, tehostettuna ja erityisenä tukena inklusiivisten periaatteiden mukaisesti. Jokaisella lapsella on lähtökohtaisesti oikeus saada tukea omassa lapsiryhmässään erilaisin joustavin järjestelyin. Mikäli lapsen tuen tarpeet sitä edellyttävät, lapsella on oikeus osallistua varhaiskasvatukseen pienryhmässä tai erityisryhmässä.

Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen aikana sekä lapsen siirtyessä perusopetukseen.

Tuen järjestämisen ja toteuttamisen vastuut

Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää tuen järjestämisen käytännöistä, toteuttamisesta, toimintatavoista ja arvioinnista päiväkodissa ja perhepäivähoidossa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä seuraa ja arvioi annettavan tuen vaikuttavuutta ja riittävyyttä.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää yhteistyörakenteista, vastuista ja toimintatavoista liittyen huoltajien kanssa tehtävään yhteistyöhön sekä monialaiseen yhteistyöhön. Monialaisen yhteistyön osalta päätetään myös työnjako eri toimijoiden kanssa tuen järjestämisessä. Varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden tulee osallistua arvioinnin tekemiseen, jos tuen tarpeen arviointi sitä edellyttää⁹⁷.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa siitä, että lapsen oikeus saada varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluja sekä varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämiä tulkittamis- ja avustamispalveluja ja apuvälineitä toteutuu⁹⁸.

Päätöksen tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista tekee varhaiskasvatuksen järjestämistä vastaava kunta⁹⁹. Jos kyseessä on yksityisen palveluntuottajan järjestämä varhaiskasvatus, päätöksen tekee palveluntuottajan esityksestä varhaiskasvatuksen toimipaikan sijaintikunta.

95 Varhaiskasvatuslaki 15 a §

96 Kunta, kuntayhtymä tai yksityinen palveluntuottaja, ks. luku 1.1

97 Varhaiskasvatuslaki 15 d §

98 Varhaiskasvatuslaki 15 c §

99 Varhaiskasvatuslaki 15 e §

Jos tukea tarvitseva lapsi osallistuu useamman kuin yhden varhaiskasvatuksen järjestäjän¹⁰⁰ varhaiskasvatukseen, on tuki suunniteltava, toteutettava ja arvioitava yhteistyössä¹⁰¹.

Tuen tarpeen arviointi, tuen antaminen sekä toimintakulttuurin ja toimintatapojen kehittäminen kuuluvat koko henkilöstölle heidän koulutuksensa, työnkuviansa ja vastuidensa mukaan.

Toimipaikan johtaja vastaa varhaiskasvatuksessa annettavasta laadukkaasta tuesta, sen toteutumisesta ja henkilöstön ajantasaisesta osaamisesta lasten tuen tarpeita vastaavalla tavalla¹⁰². Johtaja huolehtii, että henkilöstö suunnittelee lapsen tuen osana lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Suunniteltu tuki arvioidaan lapsen tarpeiden mukaan, vähintään kerran vuodessa.

Lapsella on oikeus varhaiskasvatuksen erityisopettajan palveluihin ja opetukseen hänen tuen tarpeensa sitä edellyttäessä. Erityisopettaja osallistuu lapsen tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden ja niiden toteuttamisen suunnitteluun ja arviointiin tarvittaessa. Erityisopettajan antama tuki voi olla lapsikohtaista ja/tai ryhmässä toteutettavaa opetusta¹⁰³. Tuki voi olla säännöllistä, osatai kokoaikaista. Sitä voidaan toteuttaa samanaikaisopetuksena tai yhteisopettajuutena lapsen ryhmän opettajan kanssa. Erityisopettajan asiantuntemusta hyödynnetään myös henkilöstön ja huoltajien konsultoinnissa¹⁰⁴. Varhaiskasvatuksen opettajaksi ja/tai varhaiskasvatuksen erityisopettajaksi kelpoinen henkilö on vastuussa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattavasta tuen suunnittelusta ja toteuttamisen arvioinnista.

Perhepäivähoitaja vastaa ryhmänsä lasten tuen toteuttamisesta. Tuen suunnittelu ja arviointi voidaan tehdä yhteistyössä varhaiskasvatuksen opettajan ja/tai erityisopettajan kanssa¹⁰⁵. Lapsen edun sitä edellyttäessä, voidaan yhteistyössä huoltajan kanssa keskustella, että lapsi siirtyy päiväkotiin saadakseen tarvitsemaansa tukea.

Varhaiskasvatuksessa voi olla lapsi- tai ryhmäkohtaisia avustajia¹⁰⁶, joiden tehtävänä on tukea lasta tai lapsia ryhmässä sekä mahdollistaa heidän osallistumisensa toimintaan. Tämä voi myös tarkoittaa esimerkiksi sitä, että avustaja auttaa muita lapsia, kun varhaiskasvatuksen opettaja toimii tukea tarvitsevan lapsen kanssa ja tuo vuorovaikutustilanteeseen lapsen yksilöllisiin tavoitteisiin liittyviä pedagogisia sisältöjä.

Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja vastuut Siuntion varhaiskasvatuksessa

Tuen toteuttaminen Siuntion varhaiskasvatuksessa toteutuu pedagogisilla, rakenteellisilla ja hoidollisilla tuen muodoilla. Siuntion varhaiskasvatuksessa tunnistetaan lapsen tuen tarve ja järjestetään tarkoituksenmukaista tukea tarpeen ilmettyä. Tuen tarpeen suunnittelu ja käynnistäminen aloitetaan viipymättä yhdessä huoltajien kanssa. Huoltajien kanssa keskustellaan lapsen oikeudesta tukeen ja tuen keskeisistä periaatteista. Mukana voi olla myös muita perheen kanssa yhteistyötä tekeviä toimijoita. Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla. Tuen tarpeiden tunnistaminen edellyttää lapsen kanssa työskentelevältä henkilöstöltä oman työn jatkuvaa reflektointia ja lasten ja lapsiryhmän toiminnan aktiivista havainnointia ja arviointia.

Lapsen saama tuki kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Suunnitelman laatimisesta vastaa varhaiskasvatuksen opettaja. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja on mukana suunnitelman laatimisessa. Tuen järjestämisen lähtökohtana ovat lapsen vahvuudet sekä oppimiseen ja kehitykseen liittyvät tarpeet. Kehityksen ja oppimisen tuki rakentuu lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisesta sekä yhteisöllisistä ja oppimisympäristöihin liittyvistä pedagogisista ratkaisuista.

100 Kunta, kuntayhtymä tai yksityinen palveluntuottaja, ks. luku 1.1

101 Varhaiskasvatuslaki 15 b §

102 Varhaiskasvatuslaki 31 §

103 Varhaiskasvatuslaki 15 c §

104 Varhaiskasvatuslaki 15 d §

105 Varhaiskasvatuslaki 15 c §

106 Varhaiskasvatuslaki 35 ja 38 §

Varhaiskasvatuksen erityisopettajan tuki lapsiryhmälle toteutetaan muun muassa mallintamalla, samanaikaisopettajuudella, ohjaamalla henkilöstöä erityispedagogisiin menetelmiin, konsultoimalla henkilöstöä ja seuraamalla tuen vaikuttavuutta. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu tuen suunnitteluun ja arviointiin yhdessä huoltajien ja henkilöstön kanssa.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja käy toimintakauden alussa kunnassa toimivissa yksityisissä päiväkodeissa. Erityisopettaja tukee kunnassa toimivia palveluntuottajia pääasiallisesti konsultatiivisesti. Erityisopettaja ohjaa ja tukee henkilöstöä tuen prosesseissa ja osallistuu varhaiskasvatussuunnitelman laadintaan tuen osalta.

5.2. Yhteistyö tuen aikana

Varhaiskasvatus järjestetään yhteistyössä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatuksista, opetusta ja hoitoa sekä tarvitsemaansa tukea¹⁰⁷. Lapsen tuki edellyttää toimivia paikallisia yhteistyörakenteita ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittämistä.

5.2.1. Lapsen ja huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajan ja varhaiskasvatuksen henkilöstön jaettu tieto lapsesta ja hänen tarpeistaan on lähtökohta varhaisen ja riittävän tuen antamiseen. Huoltajan kanssa keskustellaan lapsen oikeudesta tukeen, tuen järjestämisen keskeisistä periaatteista sekä lapselle annettavasta tuesta ja tuen toteuttamisen muodoista. Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla. Lasta kuullaan ja hänen mielipiteensä huomioidaan¹⁰⁸.

Huoltajaan ollaan yhteydessä heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteita tai henkilöstöllä herää huoli lapsen hyvinvoinnista. Huoltajalle annetaan tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta¹⁰⁹. Tarvittaessa keskusteluissa käytetään tulkkia. Lapsen tuen toteuttamisen tavoitteet voidaan saavuttaa parhaiten silloin, kun kaikki osapuolet osallistuvat yhteistyöhön.

Lapsi voi saada tukea myös muiden lapsia ja perheitä koskevien palvelujen kautta. On tärkeää, että paikalliset lasten ja perheiden palvelut muodostavat tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden lapsen tuen järjestämisessä¹¹⁰.

Lapsen ja huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö Siuntion varhaiskasvatuksessa

Huoltajaan ollaan viipymättä yhteydessä, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteita. Varhaiskasvatuksen opettaja kutsuu huoltajat ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan koolle yhteiseen keskusteluun ja tilanteen arviointiin. Huoltajien kanssa keskustellaan, miten tuen tarve näyttäytyy päiväkodin arjessa ja mitä havaintoja huoltajilla on lapsen arjessa kotiympäristössä. Varhaiskasvatuksen erityisopettajaopettaja tuo keskusteluun oman asiantuntemuksensa. Huoltajille kerrotaan tarjottavista tuen mahdollisuuksista, joihin lapsella on oikeus ja avataan tuen tasojen erot. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja kertoo huoltajille myös tukeen liittyvät hallinnolliset prosessit ja kuulemiseen liittyvät käytännöt ja oikeudet.

Huoltajille lähetetään kutsu kuulemistilaisuuteen kahta viikkoa ennen tilaisuutta. Kuulemiskutsuun liitetään lapsen vasu. Kuulemistilaisuuteen osallistuu ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, huoltajat ja huoltajien lisäksi lapsi, mutta lasta voidaan kuulla myös erikseen. Lapsen mielipiteet ja toiveet otetaan huomioon tuen järjestämisessä. Kuulemisen jälkeen varhaiskasvatuspäällikkö tekee päätöksen annettavasta tuesta. Lapsen saamaa tuen vaikuttavuutta arvioidaan yhdessä huoltajien kanssa vähintään kerran vuodessa.

¹⁰⁷ Varhaiskasvatuslaki 15 a §

¹⁰⁸ Varhaiskasvatuslaki 15 d §, 4. momentti

¹⁰⁹ Varhaiskasvatuslaki 40-41 §

¹¹⁰ Varhaiskasvatuslaki 7 § ja HE 40/2018 vp, s. 87–88

5.2.2. Monialainen yhteistyö

Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Yhteistyökäytännöt ja periaatteet tulee sopia lastenneuvolan, lastensuojelun, kasvatus- ja perheneuvolan ja muiden sosiaalitoimen palvelujen kanssa niitä tilanteita varten, joissa neuvotellaan lapsen asioista tai edellytetään viranomaisten puuttumista. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella. Yhteistyötä tehtäessä tulee noudattaa salassapitoa ja tietojen vaihtoa koskevia säännöksiä¹¹¹.

Varhaiskasvatusta järjestetään myös erikoissairaanhoidon piirissä. Varhaiskasvatuspalvelujen ja sairaalan tai muun vastaavan tahon keskinäisellä yhteistyöllä varmistetaan varhaiskasvatuksen jatkuvuus lapsen kunnon ja jaksamisen mukaisesti. Erityistä huomiota kiinnitetään lapsen turvallisten ihmissuhteiden säilymiseen.

Lapsi voi vaikean vammaisuuden tai sairauden vuoksi tarvita pidennettyä oppivelvollisuutta¹¹². Päätös pidennetyn oppivelvollisuuden aloittamisesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden toteuttamiseen liittyvistä seikoista. Pidennettyyn oppivelvollisuuteen liittyvistä päätöksistä ja toteuttamisen vaihtoehtoista määrätään Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa¹¹³.

Monialainen yhteistyö Siuntion varhaiskasvatuksessa

Siuntion kunnassa monialaista yhteistyötä tehdään ja kehitetään kunnan eri verkostoissa. Lapsen tuen eri vaiheisiin voi kuulua varhaiskasvatushenkilöstön lisäksi eri sosiaali- ja terveydenhuoltoalan asiantuntijoita. Lapsen tukea suunniteltaessa ja arvioitaessa hyödynnetään eri alojen asiantuntemusta. Tuen suunnitteluun ja arviointiin voidaan huoltajien lisäksi kutsua mukaan tarvittavat asiantuntijat. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa monialaisen yhteistyön kokoamisesta ja kutsuu tarvittavat yhteistyökumppanit koolle tuen suunnitteluun ja arviointiin.

5.3. Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatukseen osallistuminen on hyvä perusta lapsen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennalta pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työ tavoilla. Näihin kuuluvat muun muassa suunnitelmallinen toiminnan eriyttäminen, ryhmien joustava muuntelu ja oppimisympäristöjen muokkaaminen. Selkeä päiväjärjestys ja päivittäisten toimintojen rytmittäminen tukevat kaikkia lapsia. Lapselle määritellään sopivin tuen taso¹¹⁴ ja tuen muodot¹¹⁵ tuen antamisen periaatteiden mukaisesti, mikäli laadukas pedagogiikka ei vastaa lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Varhaiskasvatuksen tuen muodot tarkoittavat lapsen tarvitsemia pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia tukitoimia. Aloite lapsen tuen vahvistamisesta voi tulla ryhmän henkilöstöltä, huoltajalta tai muilta asiantuntijoilta.

Lapsella on oikeus saada tukea sopivalla tuen tasolla heti, kun tuen tarve on havaittu. Lapsen tuen saanti ei edellytä lääketieteellistä diagnoosia tai muuta terveydenhuollon tai sosiaalihuollon lausuntoa. Lapsella on myös oikeus tuen palveluihin ja apuvälineisiin tuen tarpeen mukaan¹¹⁶. Varhaiskasvatuksen järjestäjä vastaa niistä tukitoimista ja apuvälineistä, joita lapsi tarvitsee varhaiskasvatukseen osallistumiseensa. Tällaisia ovat esimerkiksi

- liikkumiseen ja muihin fyysisiin toimintoihin liittyvät järjestelyt, kuten pyörätuoliliuskat ja kaiteet tai

¹¹¹ Varhaiskasvatuslaki 40–42 §

¹¹² Oppivelvollisuuslaki (1214/2020) 2 § 3 momentti

¹¹³ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014, luku 5.5 Erityinen tuki

¹¹⁴ Varhaiskasvatuslaki 15 a §

¹¹⁵ Varhaiskasvatuslaki 15 b §

¹¹⁶ Varhaiskasvatuslaki 15 c §

- lapsen kommunikaatioon, näköön, kuuloon, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen liittyvät apuvälineet, kuten kommunikointia tukevat lelut, digitaaliset sovellukset, pelit tai äänikirjat.

Varhaiskasvatuksessa käytettävät tuen tasot ovat yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki. Tuen tasojen välillä siirrytään joustavasti ja tuen taso arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Tehostetun tai erityisen tuen edellytyksenä ei ole, että lapsi on ensin saanut muulle tasolle kuulunutta tukea. Tehostettua tai erityistä tukea saava lapsi on otettava huomioon päiväkodin ja perhepäivähoidon henkilöstön mitoituksessa¹¹⁷.

Tuen toteutuminen Siuntion varhaiskasvatuksessa

Siuntion varhaiskasvatuksessa lapselle annettava tukea voidaan antaa yleisenä, tehostettuna tai erityisenä tukena. Tuki järjestään pääsääntöisesti siinä ryhmässä, jossa lapsi on. Tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä. Lapsen ryhmään mietitään erilaisia pedagogisia, rakenteellisia ja/ tai hoidollisia ratkaisuja lapsen kehityksen ja oppimisen tueksi. Ratkaisuisa huomioidaan lapsen osallisuus ja mahdollisuus kuulua ryhmään vertaisena muiden lasten kanssa.

5.3.1. Yleinen tuki

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada hänen yksilöllisen kehityksensä, oppimisensa tai hyvinvointinsa edellyttämää yleistä tukea heti tuen tarpeen ilmettyä osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa. Yleistä tukea toteutetaan lapsen omassa ryhmässä.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Yleinen tuki muodostuu yksittäisistä tuen muodoista, esimerkiksi yksittäisistä pedagogisista ratkaisuista sekä tukitoimista, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lapsen tuki on lyhytkestoista ja/ tai intensiteetiltään matalampaa verrattuna tehostettuun ja erityiseen tukeen. Lapsen yksilöllisiin tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi soveltuvia materiaaleja, välineitä, opetusohjelmia tai osa-aikaista erityisopettajan antamaa tukea.

Yleinen tuki ei edellytä hallintopäätöksen antamista, vaan tukea annetaan aina tuen tarpeen ilmetessä. Yleinen tuki järjestetään varhaiskasvatuksen opettajan ja muun henkilöstön yhteistyössä. Mahdollisista tukipalveluista, kuten tulkitsemis- ja avustamispalveluista ja apuvälineistä, tehdään hallinnollinen päätös¹¹⁸.

Yleinen tuki Siuntion varhaiskasvatuksessa

Siuntiossa yleistä tukea annetaan varhaiskasvatuksen perustoimintana lapsen omassa ryhmässä. Yleinen tuki on lyhytkestoista, muodostuen yksittäisistä tuen muodoista esimerkiksi oikean pukemisjärjestyksen kuvittaminen ja muut päivärytmiin liittyvät ratkaisut. Tuki järjestetään varhaiskasvatuksen opettajan ja muiden ryhmän aikuisten kesken. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan osa-aikainen tuki on myös mahdollinen. Tuen tarpeen ilmetessä huoltajien kanssa keskustellaan syntyneestä tuen tarpeesta. Tuki suunnitellaan yhteistyössä huoltajien kanssa. Lapsen mielipiteet ja toiveet otetaan ikätasoisesti huomioon. Annettava tuki kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Varhaiskasvatussuunnitelman laadinnasta vastaa varhaiskasvatuksen opettaja. Yleisessä tuessa käytettävistä tulkitsemis- ja avustajapalveluista tehdään hallinnollinen päätös.

5.3.2. Tehostettu tuki

Varhaiskasvatuksessa lapselle on annettava tukea yksilöllisesti ja yhteisöllisesti suunniteltuna tehostettuna tukena, kun yleinen tuki ei riitä. Tuki on intensiteetiltään voimakkaampaa ja yksilöllisempää kuin yleinen tuki. Tukea annetaan lyhytkestoisesti tai pidempään jatkuvana lapsen

¹¹⁷ Varhaiskasvatuslaki 35 ja 38 §

¹¹⁸ Varhaiskasvatuslaki 15 c §

yksilöllisten tarpeiden mukaisesti ja se aloitetaan heti tuen tarpeen ilmettyä. Tehostettua tukea annetaan niin kauan kuin lapsi tarvitsee sitä.

Lapsen tukea tehostetaan tuen suunnittelulla ja toteuttamistapojen lisäämisellä tai niitä vahvistamalla. Tuki muodostuu säännöllisistä ja samanaikaisesti toteutettavista useista tuen muodoista. Oikea-aikaisesti annettu tehostettu tuki ennaltaehkäisee lapsen myöhempää tuen tarpeiden moninaistumista.

Lapsen mahdollista myöhempää diagnoosia tai kuntoutuksen aloittamista ei voida käyttää tuen saamisen ehtona¹¹⁹. Tehostetun tuen antamisesta tehdään hallintopäätös¹²⁰.

Tehostettu tuki Siuntion varhaiskasvatuksessa

Tehostettu tuki muodostuu useista, säännöllisesti ja samanaikaisesti toteutettavista tuen muodoista. Se voi olla lyhytkestoista tai pidempään jatkuvaa tukea. Tuki voi olla säännöllistä, osa- tai kokoaikaista, jota varhaiskasvatuksen erityisopettaja toteuttaa mallintamalla, samanaikaisopetuksena, yhteisopettajuutena tai antamalla konsultatiivista tukea ryhmään. Tehostettu tuki on yksilöllisempää ja vaikuttavuudeltaan voimakkaampaa kuin yleinen tuki. Se voi esimerkiksi olla ryhmäohjaajan tukea, pienryhmätoimintaa tai varhaiskasvatuksen erityisopettajan jaksottaista tukea. Tehostettua tukea annetaan osana päivittäistä toimintaa erilaisin joustavin pedagogisin järjestelyin lapsen omassa ryhmässä. Lapsen tuen tarve määrittää sen keston ja määrän.

Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa tuen prosessin käynnistämisestä heti kun tuen tarve ilmenee ja kutsuu varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja huoltajan koolle tuen suunnittelun aloittamiseksi. Huoltaja kutsutaan kuulemistilaisuuteen. Kutsu lähetetään kahta viikkoa ennen sovittua tapaamista. Kutsussa kerrotaan, mikä on kuulemisen tarkoitus ja mistä asiasta on tarkoitus kuulla. Huoltajalla on mahdollisuus tuoda esille oma näkemys asiassa. Myös lasta kuullaan ikäänsä, kehitysvaiheeseen sopivalla tavalla ja hänen mielipiteensä otetaan huomioon. Tuen suunnittelussa otetaan huomioon mahdolliset asiantuntijalausunnat. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu tuen tarpeen, tukitoimien ja niiden toteuttamisen suunnitteluun ja arviointiin. Annettava tuki kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tuen toteuttamiseen ja arviointiin osallistuu koko ryhmän henkilöstö. Lapsen tuen tarve arvioidaan aina tarvittaessa, mutta vähintään kerran vuodessa.

Kuulemisen jälkeen varhaiskasvatuspäällikkö tekee hallintopäätöksen annettavasta tuesta. Päätös tehdään toistaiseksi voimassa olevaksi, kunnes oppivelvollisuus alkaa. Tukea arvioidaan säännöllisesti ja tukea voidaan tarvittaessa muuttaa tai tuki voidaan tarvittaessa päättää.

5.3.3. Erityinen tuki

Varhaiskasvatuksessa lapselle on annettava tukea yksilöllisesti suunniteltuna erityisenä tukena, kun yleinen tuki tai tehostettu tuki ei riitä. Erityistä tukea voidaan antaa vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästyisestä tai muusta, merkittävästi toimintakykyä alentavasta lapsen oppimisen ja kehityksen tuen tarpeesta johtuen. Erityinen tuki on vahvin varhaiskasvatuksessa annettavan tuen taso. Lapsen tuen tarpeen vaatiessa tuki voidaan aloittaa suoraan erityisen tuen tasolla.

Lapsella on oikeus saada erityistä tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Erityinen tuki muodostuu useista tuen muodoista ja tukipalveluista, ja on jatkuvaa ja kokoaikaista. Erityisen tuen antamisesta tehdään hallintopäätös¹²¹.

Erityinen tuki Siuntion varhaiskasvatuksessa

Erityistä tukea annetaan silloin, kun lapsen vamma, sairaus, kehityksen viivästyminen tai muu merkittävä toimintakykyä alentava asia sitä edellyttää. Erityinen tuki on yksilöllisesti suunniteltua,

¹¹⁹ HE 148/2021 vp, s. 32

¹²⁰ Varhaiskasvatuslaki 15 e §

¹²¹ Varhaiskasvatuslaki 15 e §

useista tuen muodoista ja tukipalveluista muodostuvaa, jatkuvaa ja kokoaikaista tukea. Tuki suunnitellaan pääasiallisesti siihen ryhmään tai varhaiskasvatus yksikköön, jossa lapsi on. Tuen suunnittelussa lähtökohtana on lapsen osallisuuden varmistaminen ja mahdollisuus osallistua ikäryhmänsä toimintaan.

Tuen suunnittelussa tehdään moniammatillista yhteistyötä. Varhaiskasvatuksen opettaja kutsuu lapsen tuen suunnitteluun mukaan kaikki tarvittavat moniammatilliset yhteistyökumppanit tai tarvittaessa konsultoi heitä. Tuki suunnitellaan yhdessä huoltajien kanssa varhaiskasvatuksen erityisopettajan johdolla. Suunnitelman laatimisesta ja mahdollisten asiantuntijoiden lausunnon pyytämisestä huoltajilta, vastaa varhaiskasvatuksen opettaja. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu suunnitelman laatimiseen oman asiantuntijuutensa osalta. Tuki kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan ja sitä arvioidaan säännöllisesti. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja vastaa säännöllisestä arvioinnista.

Erytynen tuki vaatii hallintopäätöksen. Huoltajille lähetetään kutsu kuulemistilaisuuteen kahta viikkoa ennen kuulemistilaisuutta. Kutsussa tiedotetaan kuulemisen tarkoitus ja mistä on tarkoitus kuulla. Huoltajalla on mahdollisuus tuoda esille oma näkemyksensä asiasta. Myös lasta kuullaan ikäänsä, kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla, ja hänen mielipiteensä otetaan huomioon. Varhaiskasvatuspäällikkö tekee erityisetä tuesta hallintopäätöksen kuulemisen jälkeen. Päätös tehdään toistaiseksi voimassa olevaksi, kunnes oppivelvollisuus alkaa. Tukea arvioidaan säännöllisesti, mutta vähintään kerran vuodessa. Tuen tarpeen muuttuessa tuki voidaan muuttaa tai se voidaan päättää. Erytynen tuen päättämisestä keskustellaan huoltajan kanssa yhteistyössä kuulemistilaisuudessa. Erytynen tuen päätöksen kumoamisesta hallintopäätöksen tekee varhaiskasvatuspäällikkö.

Pidennetty oppivelvollisuus

Lapsi kuuluu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, jos hänen ei ole mahdollista saavuttaa säädettyjä tavoitteita yhdeksässä vuodessa vaikean vammaisuuden tai sairauden vuoksi. Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Huoltaja päättää osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen viisivuotiaana. Kuusivuotiaana lapsi on oppivelvollinen.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja ohjaa ja tukee huoltajia pidennetyn oppivelvollisuuden prosessin käynnistämässä. Huoltajalle ja lapselle järjestetään kuulemistilaisuus, jossa käsitellään erityisen tuen ja pidennetyn oppivelvollisuuden päätös. Kuulemisessa avataan päätösten sisällöt ja perustelut. Pidennetyn oppivelvollisuuden päätöksen tueksi tarvitaan aina erityissairaanhoidon lausunnot ja asiantuntemus.

Huoltaja hakee pidennettyä oppivelvollisuutta perusopetuksen aloittaminen poikkeavasti-lomakkeella. Lomakkeeseen tulee liittää tarvittavat asiantuntijalausunnot. Pidennetystä oppivelvollisuudesta päättää sivistystoimen johtaja.

5.3.4. Tuen muodot

*Tuen eri muotoja käytetään kaikilla tuen tasoilla lapsen tuen tarpeen mukaisesti¹²². Tuen muotoja voi toteuttaa samanaikaisesti heti tuen tarpeen ilmettyä osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa. Varhaiskasvatuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tukitoimet suunnitellaan pedagogisesti niin, että lapsen osallisuus, oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää toteutuvat lapsen edun mukaisesti. Lapsen tuki voi sisältää **pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia** tuen muotoja.*

Lapsen tuki järjestetään osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa. Lapsiryhmän kokoa muodostettaessa huomioidaan tukea tarvitsevien lasten etu, tuen tarve ja taso sekä se, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa.

Pedagogisiin tuen muotoihin lukeutuvat toistuvien toimintojen sekä lapselle selkeän ja ennakoitavan päivärhythmin luominen. Lapsen tukeen kuuluvat muun muassa sensitiiviset

ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat. Näitä voivat olla puhetta korvaavat kommunikaatiomenetelmät, kuten viittomat, kuvat tai erilaiset teknologiset ratkaisut. Lapsen tarpeisiin vastaaminen edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä yhteisiä ja johdonmukaisia pedagogisten ja erityispedagogisten työtapojen ja menetelmien käyttöä. Pedagogisiin tuen muotoihin kuuluvat myös varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelu, havainnointi, dokumentointi ja arviointi.

Lapsen yksilöllisistä tarpeista nousevia, erityispedagogisia menetelmiä voidaan suunnitella, soveltaa ja toteuttaa joko yhden lapsen, pienen ryhmän tai koko lapsiryhmän yhteisenä toimintana. Varhaiskasvatuksen inklusiivisen arvoperustan mukaisesti pedagogisen tuen suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ensisijaisesti käyttää toimintatapoja, joissa lapsen tarvitsema tuki toteutuu osana vertaisryhmää.

Rakenteellisiin tuen muotoihin kuuluu lapsen tuen tarpeen havaitsemiseen ja sen toteuttamiseen liittyvän henkilöstön osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen lisääminen. Rakenteellisia tuen muotoja ovat myös ryhmän lapsimäärän pienentäminen sekä henkilöstön mitoittamiseen ja/tai rakenteeseen liittyvät ratkaisut sekä niiden muuttaminen lapsen tuen tarpeen mukaan¹²³. Ryhmän henkilöstörakennetta voidaan vahvistaa esimerkiksi varhaiskasvatuksen erityisopettajalla. Lapsimäärän pienentämisellä muutetaan henkilöstön ja lasten suhdelukua siten, että lapsen tukea voidaan suunnitellusti toteuttaa ja varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa. Lisäksi varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämät tulkittamis- ja avustamispalvelut, apuvälineiden käyttäminen, esteettömyyden huomioiminen sekä pien- tai erityisryhmä voivat olla lapsen tarvitsemia rakenteellisia tuen muotoja.

Hoidollisen tuen muodot tarkoittavat menetelmiä ja toimintatapoja, joilla vastataan lapsen tarvitsemaan hoitoon, hoivaan ja avustamiseen. Lapsen terveydenhoidolliset tarpeet huomioidaan osana hoidollisen tuen muotoja. Näitä voivat olla esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvät avustamisen tarpeet ja apuvälineet. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa tehdään yhteistyötä esimerkiksi varhaiskasvatuksen henkilöstön ohjauksen ja konsultaation osalta.

Varhaiskasvatuksen toimipaikoissa arvioidaan aina tapauskohtaisesti, voidaanko lääke- tai sairaudenhoito toteuttaa osana lapsiryhmän perustoimintaa. Jokaisen lapsen kohdalla tehdään lapsen tilanteen kokonaisarviointi. Lapsen lääke- tai sairaudenhoito ei ole riippuvainen varhaiskasvatustilanteesta, vaan hoitoa annetaan tuen tasosta riippumatta lapsen tarpeen mukaan.

Tuen pedagogisten, rakenteellisten ja hoidollisten toimintatapojen tulee olla lapsen edun ja tuen tarpeen mukaisia, ja niissä käytetään paikallista ja tapauskohtaista harkintaa. Esimerkiksi lapsen apuvälineiden käyttöä tai avustamista suunniteltaessa tulee ensisijaisesti järjestää nämä tukitoimet niin, että lapsi on osa vertaisryhmää ja mukana samoissa tiloissa ja tilanteissa muun lapsiryhmän kanssa.

Tuen muodot Siuntion varhaiskasvatuksessa

Siuntion varhaiskasvatuksessa tuen taso vaikuttaa käytössä oleviin tuen muotoihin. Lapsen tukea suunniteltaessa valitaan tuen muodoista ne, jotka tukevat parhaiten lapsen kehitystä ja oppimista. Tuen muotoja päätettäessä, huomioidaan lapsen osallisuutta ja inklusiivisen toimintaperiaatteen toteutumista palvelevat tukimuodot. Annettava tuen muoto kirjataan tuen päätökseen. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan ja kuvataan annettavat tuen muodot ja tarkennettu toteutustapa.

Kaikilla tuen tasoilla on käytössä pedagogiset tuen muodot. Rakenteellisia tuen muotoja käytetään tehostetun ja erityisen tuen tasoissa. Hoidollinen tuen muoto sisältää tukipalveluiden lisäksi lääkitykseen, ruokavalioon tai muihin terveydenhuollollisiin liittyviin tarpeisiin. Yksiköissä noudatetaan kunnan lääkehoitosuunnitelmaa koskevaa ohjeistusta. Lapsen yksilöllinen lääkehoitosuunnitelma liitetään osaksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa.

¹²³ Varhaiskasvatustilanne 35 § 2 mom. ja 38 § 2 momentti

Pedagogiset tuen muodot	Rakenteelliset tuen muodot	Hoidolliset tuen muodot
<ul style="list-style-type: none"> ▪ varhaiskasvatuspäivän rakenteeseen ja päivärytmiin liittyvät ratkaisut ▪ oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut ▪ tarvittavat erityispedagogiset menetelmät ▪ vuorovaikutus- ja kommunikointitavat esimerkiksi viittomien ja kuvien käyttö ▪ käytännöt, miten lapsi pääsee osalliseksi vertaisryhmän toimintaan 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ryhmäkoon pienennys ▪ Varhaiskasvatuksen erityisopettajan osa-aikainen tuki ▪ Ryhmäkohtainen kasvun ja oppimisen ohjaaja ▪ Lapsikohtainen kasvun ja oppimisen ohjaaja 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ varhaiskasvatuksen erityisopettajan antama konsultaatio ja opetus ▪ tulkitsemis- ja avustamispalvelut ▪ apuvälineet

Tuen muodot

5.4. Lapsen tuen arviointi

Varhaiskasvatuksessa lapsen tukea arvioidaan kaikilla tuen tasoilla¹²⁴. Lapsen tuen tarvetta, sekä tuen riittävyyttä ja toteutumista arvioidaan tarpeen mukaan, mutta kuitenkin vähintään kerran vuodessa esimerkiksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tarkistamisen yhteydessä tai tuen tarpeen tai oppimisympäristön muuttuessa. Lapsen tuen tarpeen arvioinnin prosessi voi alkaa varhaiskasvatuksen henkilöstön tekemien havaintojen pohjalta. Myös huoltaja, lastenneuvolan tai sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstö voi tehdä aloitteen.

Tuen antamisen kokonaisuutta tarkasteltaessa arvioidaan aina kunkin lapsen kohdalla, mitkä ratkaisut parhaiten toteuttavat lapsen etua. Lapsen mielipide ja toivomukset huomioidaan ja huoltajan kanssa toimitaan yhteistyössä arvioitaessa tuen tarvetta, tukitoimenpiteitä ja toteuttamista¹²⁵.

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu lapsen tuen arviointiin tarpeen mukaan. Sosiaali- ja terveysviranomaiset osallistuvat arvioinnin tekemiseen varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä, jos arviointi edellyttää myös muuta kuin varhaiskasvatushenkilöstön pedagogista asiantuntemusta tuen tarpeen arvioimiseksi ja tuen ratkaisujen perusteeksi.

Lapsen tuen arviointi Siuntion varhaiskasvatuksessa Siuntion varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa henkilökunta havainnoi, dokumentoi ja arvioi tuen riittävyyttä, vaikuttavuutta ja tarvetta päivittäisessä toiminnassa. Havaintojen pohjalta tuentarvetta ja -muotoja muutetaan, suunnitellaan ja toteutetaan tarpeita vastaavaksi. Lapsen tuen tarve arvioidaan ja suunnitellaan yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilökunnan, varhaiskasvatuksen erityisopettajan, huoltajien, lapsen ja mahdollisten asiantuntijoiden kanssa vähintään kerran vuodessa. Lapsen mielipiteet ja toiveet huomioidaan ikätason mukaisesti arvioinnin yhteydessä.

¹²⁴ Varhaiskasvatustilanne 15 a ja d §

¹²⁵ Varhaiskasvatustilanne 15 d § ja 20 §

5.5. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Lapsen tarvitsema tuki eli tuen taso, muodot ja niiden toteuttaminen sekä niihin liittyvät vastuut ja työnjako kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan¹²⁶. Sen laadinnasta ja arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö ja/tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja yhteistyössä muun henkilöstön ja lapsen huoltajan kanssa. Henkilöstön tehtävänä on tukea huoltajan ja lapsen osallisuutta suunnitelman laatimisessa ja arvioinnissa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Lapsen mielipide selvitetään ja huomioidaan suunnitelmaa laadittaessa ja sitä arvioitaessa (luku 1.3).

Tuen tarvetta ja toteutumista arvioidaan ja suunnitelma tarkistetaan tarpeen mukaan vähintään kerran vuodessa tai tuen tarpeen muuttuessa¹²⁷. Toiminnan tavoitteiden saavuttaminen kirjataan ja tavoitteita muutetaan lapsen muuttunutta tuen tarvetta vastaavaksi. Suunnitelmasta tulee ilmetä, jos tuen tarve ja toimenpiteet ovat päättyneet. Tuen tarve arvioidaan aina lapsen aloittaessa esiopetuksen. Esiopetukseen osallistuvan lapsen kasvun ja oppimisen tuesta määrätään esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta mahdollinen tuki tulee yhteensovittavaa esiopetuksessa annettavan tuen kanssa ja kirjata lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Ennen tehostetun tai erityisen tuen aloittamista lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan mahdollisten aiemmin toteutettujen tukitoimien ja niiden vaikuttavuuden arviointi. Arviointi pitää sisällään kuvauksen tukitoimista, niiden vaikuttavuuden arvioinnista ja kehittämisestä sekä perustelut siitä, millaisista tuen toimista lapsi hyötyy ja mitkä parhaiten toteuttavat yksilöllisesti lapsen etua¹²⁸.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa hyödynnetään tehtäessä hallinnollista päätöstä annettavasta tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukipalveluista. Mikäli lapsen tuen tarvetta on arvioitu lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa, tulee arviointi huomioida annettaessa tehostetun tai erityisen tuen hallinnollista päätöstä tai päätöstä tukipalveluista. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma päivitetään hallinnollisen päätöksen sisällön mukaisesti.

Kun lapsi saa varhaiskasvatuksessa tukea, hänen varhaiskasvatussuunnitelmaansa kirjataan luvussa 1.3 kuvatun lisäksi seuraavat asiat:

Pedagogiset tuen muodot

- varhaiskasvatuspäivän rakenteeseen ja päivärytmiin liittyvät ratkaisut
- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- tarvittavat erityispedagogiset menetelmät
- vuorovaikutus- ja kommunikointitavat, esimerkiksi viittomien ja kuvien käyttö
- käytännöt, miten lapsi pääsee osalliseksi vertaisryhmän toimintaa, esimerkiksi esteettömyyden huomiointi.

Rakenteelliset tuen muodot

- tuen toteuttamiseen liittyvän osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen vahvistaminen
- henkilöstön mitoitukseen ja rakenteeseen liittyvät ratkaisut
- lapsiryhmän kokoon ja ryhmärakenteeseen liittyvät ratkaisut
- tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineiden käyttö
- pien- tai erityisryhmä tai muu tarvittava ryhmämuoto
- varhaiskasvatuksen erityisopettajan osa- tai kokoaikainen opetus tai konsultaatio.

Hoidolliset tuen muodot

- perushoitoon, hoivaan ja avustamiseen liittyvät menetelmät

126 Varhaiskasvatuslaki 15 d § ja 23 §

127 Varhaiskasvatuslaki 15 d § ja 23 §

128 HE 148/2021 vp, s. 34

- terveydenhoidolliset tarpeet, esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvä avustaminen ja apuvälineet.

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa
- lapsen tuen toteuttamisen vastuut
- erityisasiantuntijoiden palvelujen käyttö
- sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden asiantuntijoiden antama ohjaus ja konsultaatio
- mahdollisten kuljetusten järjestelyt ja vastuut.

Tuen vaikuttavuuden arviointi

- tuen tarpeen, riittävyyden ja toteutumisen seuranta
- tukitoimien vaikutusten arviointi, arvioinnin perusteella tehtävät johtopäätökset ja toimenpiteet sekä arviointiajankohdat.

Lisäksi lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan mahdolliset sosiaali- ja terveystalvet, kuten lapsen saama kuntoutus, jos se on olennaista lapsen varhaiskasvatuksen järjestämisen näkökulmasta¹²⁹.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana Siuntion varhaiskasvatuksessa

Siuntiossa lapsen kehityksen ja oppimisen tuki järjestetään osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa. Tuki annetaan ensisijaisesti erilaisin joustavin järjestelyin lapsen omassa ryhmässä. Jokaiselle varhaiskasvatuksessa olevalle lapselle tehdään yksilöllinen varhaiskasvatussuunnitelma. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa varhaiskasvatussuunnitelman laatimisesta. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu tuen tarpeen, tukitoimien ja niiden toteuttamisen suunnitteluun ja arviointiin. Annettava tuki kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Kehityksen ja oppimisen tuen järjestämisessä huomioidaan lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi ja oppiminen. Tuen toteuttamiseen ja arviointiin osallistuu koko ryhmän henkilöstö. Lapsen tuen tarve arvioidaan aina tarvittaessa, mutta vähintään kerran vuodessa. Varhaiskasvatussuunnitelmasta muodostuu eheä polku ja jatkumo siirryttäessä esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan mitä tuen tasoista lapsi saa, milloin tuki aloitetaan, miten lasta tuetaan ryhmässä ja milloin tuen vaikuttavuutta arvioidaan. Tuen toteutumista arvioidaan ja suunnitelma tarkistetaan vähintään kerran vuodessa varhaiskasvatuksen erityisopettajan johdolla. Varhaiskasvatuksen opettaja kutsuu tarvittavat osallistujat koolle. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja arviointiin voi osallistua huoltajien lisäksi muut lasta hoitavat tahot huoltajien luvalla. Esiopetuksessa olevan lapsen saama tuki kirjataan esiopetuksessa käytössä oleviin asiakirjoihin, siten että annettava tuki koskee myös täydentävää varhaiskasvatusta.

Lapsen siirtyessä esiopetukseen tai toiseen yksikköön siirtymäkäytännöt ja salassapidettävien tietojen siirtämiseen ja vaihtamiseen liittyvät käytännöt ovat kuvattuna luvussa 1.3.

5.6. Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista

Lapselle annettavasta tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukipalveluista on varhaiskasvatuksen järjestäjän tehtävä viipymättä hallintopäätös, joka perustuu tuen tarpeen arviointiin¹³⁰. Hallintopäätösmenettelyssä noudatetaan hallintolakia. Ennen päätöksen tekemistä varhaiskasvatuksen järjestäjän on kuultava lapsen huoltajaa tai muuta laillista edustajaa¹³¹.

129 HE 148/2021 vp, s. 35

130 Varhaiskasvatustalvi 15 e §

131 Varhaiskasvatustalvi 15 e §

Myös huoltaja voi hakea tehostettua tai erityistä tukea lapselle¹³². Hallintopäätöksen tekee varhaiskasvatuksen järjestämävastuussa oleva kunta, ja päätös on toistaiseksi voimassa. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltaja voi hakea siihen muutosta valittamalla¹³³. Päätös on aina perusteltava¹³⁴. Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu¹³⁵.

Tehostetun ja erityisen tuen päätöksessä mainitaan ja päätetään seuraavista asioista:

- tuen muodoista
- varhaiskasvatuksen toimipaikasta
- tukipalveluista¹³⁶.

Jos lapsen tuesta ei tehdä tehostetun tai erityisen tuen päätöstä, silloin tukipalveluista tehdään erillinen hallintopäätös. Päätöksessä mainitaan ja päätetään seuraavista asioista:

- tukipalvelut¹³⁷.

Varhaiskasvatuslain piiriin kuuluvassa yksityisessä varhaiskasvatuksessa olevan lapsen hallintopäätöksen tekee palveluntuottajan esityksestä varhaiskasvatuksen toimipaikan sijaintikunta. Lapsen saadessa varhaiskasvatusta ostopalveluna hankitussa varhaiskasvatuksessa hallintopäätöksen tekee varhaiskasvatuksen järjestämävastuussa oleva kunta. Myös palvelusetelin myöntänyt kunta tekee tukea koskevan hallintopäätöksen¹³⁸.

Lapsen varhaiskasvatusta voi järjestää useampi kuin yksi varhaiskasvatuksen järjestäjä. Mikäli lapsi osallistuu kahden eri kunnan järjestämään varhaiskasvatukseen esimerkiksi vuoroasumistilanteessa, hallintopäätöksen tekevät erikseen molemmat kunnat. Tällöin varhaiskasvatuksen järjestäjillä on velvollisuus toimia tuen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa yhteistyössä lapsen edun mukaisesti. Kukin toimija tekee hallintopäätöksen itse.

Hallintopäätös tehostetusta tai erityisestä tuesta tai tukipalveluista on pantava täytäntöön heti. Päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana. Täytäntöönpanolla ennen päätöksen lainvoimaa on keskeinen merkitys oikeusturvan kannalta. Päätöksellä ei voida päättää lapsen sosiaali- ja terveystieteiden palveluista, kuten lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineistä tai vammaispalvelulain mukaisista palveluista ja tukitoimista.

Lapsen tuen tarvetta, riittävyttä ja toteutumista arvioidaan tarpeen mukaan (ks. luku 5.4). Hallintopäätös muutetaan tai kumotaan, mikäli tuen tarve muuttuu lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tarkistamisen tai muun arvioinnin yhteydessä.

Päätös tehostetusta tuesta ja erityisestä tuesta sekä tukipalveluista Siuntion varhaiskasvatuksessa

Ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja käynnistää tuen prosessin heti kun tuen tarve ilmenee ja on yhteydessä varhaiskasvatuksen erityisopettajaan. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan suunnitelmaa, miten tukea on tarkoitus ryhmässä toteuttaa. Esitetyt suunnitelma liitetään huoltajille lähetettävään kutsuun kuulemistilaisuudesta.

Palvelualuevastaava yksikön esihenkilönä järjestää kuulemistilaisuuden kunnallisessa- ja kunnassa toimivissa yksityisissä päiväkodeissa. Kutsu lähetetään kahta viikkoa ennen sovittua tapaamista. Kutsussa kerrotaan, mikä on kuulemisen tarkoitus ja mistä asiasta on tarkoitus kuulla. Huoltajalla on mahdollisuus tuoda esille oma näkemys asiassa. Myös lasta kuullaan ikänsä, kehitysvaiheeseen sopivalla tavalla ja hänen mielipiteensä otetaan huomioon. Huoltajan ja lapsen

132 HE 148/2021 vp, s. 35

133 Varhaiskasvatuslaki 62 §

134 Hallintolaki 34, 45 § 1 momentti, 47 § ja varhaiskasvatuslaki 15 a §

135 HE 148/2021 vp, s. 36

136 HE 148/2021 vp, s. 34

137 Varhaiskasvatuslaki 15 c ja e §

138 HE 148/2021 vp, s. 30

näkemykset kirjataan kuulemis-lomakkeelle. Tuen suunnittelussa ja päätöksessä otetaan huomioon myös mahdolliset asiantuntijalausunnat (esimerkiksi psykologinen tai lääketieteellinen selvitys).

Varhaiskasvatuksen erityisopettaja kokoaa asiakirjat ja tekee esityksen annettavasta tuesta ja tukimuodoista. Hakuasiakirjat käsitellään sivistystoimessa ja päätöksen tuen järjestämisestä tekee varhaiskasvatuspäällikkö. Päätöksestä ilmenee tuen taso ja tukimuodot, järjestämispaikka, ja tuen alkamispäivämäärä. Tuki on voimassa toistaiseksi ja sitä arvioidaan vähintään kerran vuodessa. Arvioinnista vastaa varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Päätös tehdään toistaiseksi voimassa olevaksi, kunnes oppivelvollisuus alkaa. Tukea arvioidaan säännöllisesti ja tukea voidaan tarvittaessa muuttaa tai tuki voidaan tarvittaessa päättää.

6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuva varhaiskasvatus

Kaikessa varhaiskasvatuksessa noudatetaan laissa, sopimuksissa ja näissä perusteissa varhaiskasvatukselle asetettuja yleisiä tavoitteita ja toimintaperiaatteita. Nämä tavoitteet ja toimintaperiaatteet koskevat myös vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä voi tarjota varhaiskasvatuspalvelua, joka perustuu vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen. Tällaisia ovat esimerkiksi Steiner-, Montessori-, Freinet- ja Reggio Emilia -pedagogiikat tai tiettyyn katsomukseen perustuva varhaiskasvatuspalvelu.

Huoltajan valitessa lapselleen vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvan varhaiskasvatuspalvelun, tulee huolehtia siitä, että huoltaja saa riittävästi tietoa toiminnan erityistavoitteista ja arvoista.

Vaihtoehtopedagogiikkoihin perustuvaa varhaiskasvatusta ei järjestetä Siuntiossa

Varhaiskasvatuksen palvelusetelin kautta asiakasperheiden on mahdollista selvittää kuntarajojen ulkopuolella sijaitsevia vaihtoehtoisia pedagogiikkaa tarjoavia yksiköitä.

7. Toiminnan arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Toiminnan arvioinnin tarkoituksena on tukea varhaiskasvatustilain ja varhaiskasvatussuunnitelmien toteuttamista sekä varhaiskasvatuksen kehittämistä. Varhaiskasvatustilain mukaan varhaiskasvatuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa varhaiskasvatusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin¹³⁹. Varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin tulee olla suunnitelmallista ja säännöllistä. Systemaattinen arviointi edellyttää järjestäjältä toimivaa arviointijärjestelmää. Arvioinnin avulla edistetään varhaiskasvatuksen laatua, tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esiin kehittämistarpeita ja kehitetään toimintaa.

7.1. Pedagogisen toiminnan arviointi ja kehittäminen

Pedagogisen toiminnan arvioinnin tarkoitus on varhaiskasvatuksen kehittäminen sekä lasten kehityksen ja oppimisen edellytysten parantaminen¹⁴⁰. Paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumisen seuranta, säännöllinen arviointi ja kehittäminen ovat osa tätä tehtävää. Varhaiskasvatuksen toimintaa arvioidaan ja kehitetään kansallisen tason sekä järjestäjä-, yksikkö- ja yksilötason näkökulmista.

Kansallisen tason arvioinnin tehtävänä on tukea varhaiskasvatuksen järjestäjiä arviointia ja laadunhallintaa koskeissa asioissa. Kansallisen tason arvioinnit palvelevat varhaiskasvatuksen kehittämistä paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti¹⁴¹. Arviointitietoja voidaan hyödyntää myös kansainvälisissä vertailuissa.

Varhaiskasvatuksen järjestäjä seuraa ja arvioi säännöllisesti varhaiskasvatussuunnitelmia ja niiden toteutumista eri toimintamuodoissa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä päättää järjestäjä- ja yksikötason arvioinnissa käytettävistä menettelytavoista. On tärkeää, että paikallisilla päättäjillä, huoltajilla sekä varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on ajantasaista tietoa varhaiskasvatuksen toteutumisesta ja sen laadusta. Keskeiset arviointitulokset tulee julkistaa¹⁴². Järjestäjä- ja yksikötason arviointi on keskeinen osa varhaiskasvatuksen johtamista ja kehittämistä paikallisesti. Lapsille ja heidän huoltajilleen on järjestettävä mahdollisuus säännöllisesti osallistua varhaiskasvatuksen arviointiin¹⁴³.

Henkilöstön tavoitteellinen ja suunnitelmallinen itsearviointi on keskeisessä asemassa varhaiskasvatuksen laadun ylläpitämisessä ja kehittämisessä. Arvioinnin kohteena voi olla muun muassa henkilöstön vuorovaikutus lasten kanssa, ryhmässä vallitseva ilmapiiri, pedagogiset työtavat, toiminnan sisältö tai oppimisympäristöt. Lapsen tuen (luku 5) toteutuminen on keskeinen arvioinnin kohde.

Yksilötason arviointi tarkoittaa lasten varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumisen arviointia. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista on tärkeää arvioida aina ennen sen päivittämistä tai uuden laatimista. Arvioinnin yhteydessä lapsi, huoltaja ja henkilöstö pohtivat omalta osaltaan, miten yhdessä kirjatut toiminnan tavoitteet ja sopimukset on huomioitu ja miten ne ovat toteutuneet varhaiskasvatuksen toiminnassa. Lapsen tuen arviointi sisältyy lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tätä arviointitehtävää kuvataan tarkemmin luvussa 5.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa, kunkin luvun lopussa, ovat paikallisesti päätettävät asiat ohjaavat paikallisen varhaiskasvatussuunnitelman laatimisessa sekä sen arvioinnin suunnittelussa ja toteuttamisessa. Varhaiskasvatuksen järjestäjä tarkistaa

139 Varhaiskasvatustilain 24 §

140 Varhaiskasvatustilain 24 §

141 Laki kansallisesta koulutuksen arviointikeskuksesta (1295/2013) 1 §

142 Varhaiskasvatustilain 24 §

143 Varhaiskasvatustilain 20 §

varhaiskasvatussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta. Lisäksi paikalliset tarpeet ja kehittämistyön tulokset ohjaavat arviointia.

Varhaiskasvatuksen arvioinnin tavoitteena on tuottaa ajantasaista tietoa Siuntion varhaiskasvatuksen järjestämisestä ja varhaiskasvatuksen laadusta. Keskeisimmät vaatimukset Siuntion varhaiskasvatuksen järjestämiselle nousevat toisiaan täydentävistä varhaiskasvatusta ohjaavista normeista, paikallisista linjauksista sekä Kansallinen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) vuonna 2018 jäsentämistä suosituksista. Siuntiossa edellä mainitut suositukset ja Siuntion varhaiskasvatussuunnitelma toimivat varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin ja kehittämisen lähtökohtana. Arviointitietoa kerätään varhaiskasvatuksen toiminnasta ja toiminnan tuloksista. Toimintaa ja sen tuloksia arvioidaan ja kehitetään, johtamisen, henkilöstön että asiakkaannäkökulmista.

Varhaiskasvatuksen arviointitietoa kerätään ja arvioidaan eri tasoilla; kunta-, yksikkö-, tiimi-, yksilö, lapsi ja huoltaja tasoilla. Eri kohderyhmiltä saatujen palautteiden pohjalta arvioidaan toiminnan kehittämistarpeita ja suunnitellaan kehittämistoimenpiteitä jatkuvan parantamisen toimintamallin mukaisesti. Lisäksi hyödynnetään muita varhaiskasvatukseen soveltuvia arviointimenetelmiä sekä osallistutaan varhaiskasvatusta koskeviin kansallisiin ja paikallisiin arviointeihin. Arviointitietoa kerätään myös mahdollisten varhaiskasvatuksen tutkimus- ja kehittämishankkeiden avulla. Arviointien tuloksista ja kehittämistyöstä viestitään ja keskustellaan eri tasoilla tarkoituksen mukaisella tavalla.

Toiminnan arviointi yksikössä:

Varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista ja toimintaa arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti sovitussa rakenteissa. Toiminnan arvioinnissa hyödynnetään Kansallisen arviointikeskuksen Karvin suosituksia ja niistä johdettuja teemoja. Yksikön esihenkilö ja henkilöstö arvioivat säännöllisesti yhdessä varhaiskasvatuksen toteutumista ja yksikön osaamista ja kehittymistarpeita.

Yksikkö järjestää vähintään 1 kerta/toimintakausi yksikön varhaiskasvatuksen toimintaa ja toimintakulttuuria koskevan arviointi- ja kehittämistilaisuuden. Henkilöstön lisäksi siihen voidaan kutsua myös huoltajia tai muita yhteistyökumppaneita. Varhaiskasvatussyksiköiden itsearviointi on jatkuvaa toimintaa.

Yksikön esihenkilö arvioi kunkin työntekijän kanssa kehityskeskusteluissa työntekijän osaamisesta ja sopii tarvittavista osaamisen kehittämisen tarpeista. Arvioinnin keräämisen tapoja ovat kehityskeskusteluiden lisäksi kunnan sisäisissä johtamisrakenteissa käytävät henkilöstön ja johdon yhteiset kokemustiedon vaihtamiset ja keskustelun tavat.

Varhaiskasvatusryhmien henkilöstö suunnittelee ja arvioi viikoittaisissa kokouksissaan lasten vasujen toteutumista ja niiden pohjalta toteutettua toimintaa lapsiryhmässä. Itsearviointia tekeville henkilöillä tulee itsellä olla halu nähdä oma toimintansa realistisesti ja kehittää omaa toimintaansa lasten tarpeiden suuntaisesti. Säännöllisyys tarkoittaa jokaisen lapsiryhmässä toimivan aikuisen oman toiminnan päivittäistä arviointia sekä viikoittaista tiimikokouksissa tehtävää suunnitelmallista varhaiskasvatustoimintaan ja ryhmän henkilöstön omaan toimintaan kohdistuvaa yhteistä reflektointia varhaiskasvatuksen opettajan johdolla. Arvioinnissa hyödynnetään Karvin (2018) varhaiskasvatuksen laadun prosessitekijöiden pohjalta muodostettujen teemoja ja indikaattoreita.

Yksiköt keräävät arviointitietoa toiminnastaan muun muassa dokumentoimalla toimintaa, itsearviointien, havaintojen, huoltajilta ja lapsilta saatavan palautteen sekä erilaisten kyselyjen kautta. Arviointitiedon avulla etsitään kehittämiskohteita, joita toteutetaan systemaattisesti. Arviointien tuloksista ja kehittämistyöstä keskustellaan myös huoltajien kanssa.

Lasten osallisuus:

Siuntiossa varhaiskasvatuksen toimintaa arvioidaan lisäksi lapsi- ja ryhmätasolla. Lapsilta kerätään palautetta mm. lasten kokemusten havainnointina, lasten ja henkilöstön yhteisissä keskusteluissa, lasten näkemysten selvittäminen lapsiryhmissä erilaisin menetelmin. Lisäksi

lapsilla on ikä- ja kehitystaso huomioiden mahdollista osallistua varhaiskasvatuskeskusteluun. Toimintaa kehitetään lapsilta saadun palautteen perusteella.

Huoltajilta arviointipalautteen keräämisen tapoja ovat mm. huoltajille suunnatut säännölliset asiakaskyselyt, varhaiskasvatusyksiköissä järjestetyt yhteiset tilaisuudet ja lapsen vasukeskustelujen yhteydessä kerätyt palautteet. Lapsikohtaisten pedagogisten tavoitteiden toteutumista ja mahdollista tuen vaikuttavuutta arvioidaan huoltajien kanssa lapsen yksilöllisen varhaiskasvatussuunnitelman arvioinnin yhteydessä.

Yksityinen varhaiskasvatus kunnassa:

Siuntion kunta ohjaa ja valvoo kunnassa toimivia yksityisiä varhaiskasvatuksen palveluntuottajia. Varhaiskasvatussuunnitelmaa noudattavat yksityiset toimijat kunnassa arvioivat omaa yksikkökohtaista toimintaansa sekä esittelevät lakisääteiset asiakirjat ja lapsen ja lapsiryhmää koskevat pedagogiset suunnitelmat ohjeiden mukaisesti ohjaus- ja neuvontakäyntien yhteydessä valvovalle viranomaiselle.